

tevhid

Receb 1438

"Tağuta kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı müjdele!" (39/Zümer, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | NİSAN '17 | YIL: 6 | SAYI: 59 | FİYATI: 7 ₺ | ISSN: 2148-4635

Okumak

Tevhid
Sokak Röportajlarını
İzlediniz mi?

youtube.com/c/tevhiddersleriebuhanzalahoca

EDİTÖR

بسم الله الرحمن الرحيم

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun...

Toplum olarak kitap okumayla aramızın iyi olduğu söylenemez. Yapılan araştırmalar insanların televizyon karşısında ortalama altı saat, internet karşısında üç saat geçirdiğini gösteriyor. Kitaba ise günde bir dakika, yılda ise ortalama altı saat ayırıyor.

Bu verilere göre kitap okumaktan uzak bir toplum içinde yetişiyoruz. Hâl böyleyken, kitap okuma alışkanlığı kazanma ve okumayı sevme toplumdan öğrenilecek bir davranış olmuyor. Okumayı sevmek ve alışkanlık hâline getirmek için kişinin özel çaba göstermesi gerekiyor. Biz, bu ayki başyazımızda kitap okumanın önemine değinmeye gayret ettik. Umuyoruz bu yazı kitap okuma bilincimize katkıda bulunur.

Ayrıca bu sayımızda Ebu Hanzala Hocamız Peygamberlerin hikmet pınarlarından Allah'ı nasıl razı edeceğimizi bizlere anlatacak.

Faruk Furkan Hocamız, tüccar kardeşlerimizin istifade edeceği bir yazı daha kaleme alırken, Enes Yelgün Hocamız Ömer ve Hamza'nın *radıyallahu anhuma* Müslüman olmalarından çıkarmamız gereken dersleri ele alıyor.

Dergide Kur'an'da tehlikesine işaret edilen nifak ehli ile mücadele metoduna dair bir yazı bulacak, ölümü tefekkür etmeyi unutan kalplere şifa olan satırlara da şahitlik edeceğiz.

'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun' duamız ile...

Editör

tevhid

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
info@tevhiddergisi.net
www.tevhiddergisi.net

Adres
Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Abonelik İçin
0 (545) 762 15 15

Yazışma Adresi
Abdullah DEMİR
Güneşli Merkez Postane P.K. 51
Bağcılar/İSTANBUL

Basım
Mavi Ay Ofset, Litros yolu 2. Mat. Sit.
Giriş kat 1BF2 Topkapı/İSTANBUL
0 (212) 613 47 65

Dergi içerisinde yer alan
yazılardan ilgili yazar mesuldür.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Satış Noktaları

İstanbul	Ankara	Diyarbakır	Konya
Tevhid Kitabevi, Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 (545) 762 15 15	Tevhid Kitabevi, Kazım Karabekir Mh. 2061. Sk. No: 18 06794 Etimesgut/ANKARA 0 (534) 701 10 20	Tevhid Kitabevi, Kaynartepe Mh. Gürsel Cd. No: 90/A 21090 Bağlar/DİYARBAKIR 0 (536) 680 82 76	Tevhid Kitabevi, Sarıyakup Mh. Burhandede Cd. No: 28/A 42020 Karatay/KONYA 0 (553) 513 48 48

İrtibat Büroları

Merkez	Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
Büro 1	Yeşilkent Mh. Balık Yolu Cd. 3/G Sk. No: 1 Kat: 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
Büro 2	İsmetpaşa Mh. 90. Sk. No: 4 34270 Sultangazi/İSTANBUL
Büro 3	Mezopotamya Mh. 327. Sk. Seval Kent Sitesi A Blok No: 1/A Kayapınar/DİYARBAKIR
Büro 4	Sarıyakup Mh. Karaman Cd. No: 81/A 42020 Karatay/KONYA
Büro 5	Bahçıvan Mh. Sıhke Cd. Karatekin Sk. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040Tuşba/VAN
Büro 6	Bağlarbaşı Mh. Nilüfer Cd. Fırın Sk. No: 4 16160 Osmangazi/BURSA
Büro 7	Kazım Karabekir Mh. 2061. Sk. No: 18 06794 Etimesgut/ANKARA

Receb 1438 | Nisan '17
Yıl: 6 | Sayı: 59 | Fiyatı: 7 TL
ISSN: 2148-4635

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ

tevhid

İÇİNDEKİLER

Peygamberlerin Hikmet Pınarından

Ebu HANZALA

Davetle yükümlü olanlar insandır, insan ise zayıftır. Sorumluluklarını yerine getirmesine engel olan zaafları vardır. Yahya (as) seçilmiş bir elçi olmasına rağmen vazifeyi ağırdan almıştır. Böylesi zamanlarda dava arkadaşları çok önemlidir. Uyaran, hatırlatan ve insana kendine gelmesini sağlayan yol arkadaşları...

Allah'ın adıyla...

Peygamberlerini apaçık delillerle, mizan/ölçü ve hikmetle gönderen Allah'a hamdolsun. Salât ve selam şefkatli bir babanın evladına öğüdü gibi ümmetlerine öğüt veren Nebilere, onların ashabına ve pak ailelerinin üzerine olsun.

Bu sayımızda üç ayrı Peygamberin hikmet pınarından susuzluğumuzu gidermeye çalışacağız. İsa, Yahya ve Muhammed *aleyhimusselam* bizlere yol gösterecek, Allah'ı *(cc)* nasıl razı edeceğimize dair yolumuzu aydınlatacaklar. Sözü fazla uzatmadan ilgili rivayeti verelim:

"Allah, Yahya ibni Zekeriyya'ya beş kelime söyleyip bunlarla amel etmesini ve onlarla amel etmelerini Ben-i İsrail'e de söylemesini emir buyurdu. Ancak o, bu hususta ağır davrandı. İsa kendisine:

— Allah sana beş kelime öğretip onlarla amel etmeni ve Ben-i İsrail'e de onlarla amel etmelerini emretmeni söyledi. Ya sen bunları onlara emredersin veya bunları onlara ben emredeceğim, dedi. Yahya:

— Onları emretmede benden önce davranacak olursan yere batırılmam veya azap görmekten korkarım, dedi ve halkı Beytu'l Makdis'te topladı. Mescid ağzına kadar doldu. Mahfillere dahi oturdular. (Söz alıp şöyle dedi):

— Allah bana beş kelimeyi emretti, onlarla amel etmemi ve size de emretmemi istedi:

Bunlardan birincisi Allah'a ibadet etmeniz, ona hiçbir ortak koşmamanızdır. Allah'a ortak koşanın misali şudur: Bir adam, kendi öz malından altın veya gümüş mukabilinde bir köle satın alır ve: 'Bu benim evim, bu da işim (çalış kazandığını) bana öde!' der. Köle çalışır, fakat kazancını efendisinden başkasına öder. Kölenin böyle yapmasına hanginiz razı olur?

Allah da size namazı emretti. Namaz kılarken (sağa-sola) bakınmayın. Zira Allah yüzünü, sağa-sola bakmadığı müddetçe namazda bulunan kulunun yüzüne karşı diker.

Allah size orucu emretti. Bunun misali şu insanın misaline benzer: O bir grup içerisindedir. Beraberinde bir çıkın, onun içinde de misk var. Herkes onun kokusundan hoşlanmaktadır. Oruçlunun (ağzında hasıl olan) kokusu, Allah indinde miskin kokusundan daha hoştur.

Allah size sadakayı emretti. Bunun misali de şu adamın misaline benzer: Düşmanlar onu esir edip ellerini boynuna bağlamışlar ve boynunu vurmaları için cellatlara teslim etmişlerdir. Adam: 'Ben az veya çok (bütün malımı) vererek kendimi fidye mukabilinde kurtarmak istiyorum' der ve nefsini fidye ödeyerek kurtarır.

Allah size, Allah'ı zikretmenizi de emretti. Bunun da misali, peşinden hızla düşmanın geldiği bir adamdır. Bu adam muhkem bir kaleye gelip, düşmandan kendini korur. Kul da böyledir. Şeytana karşı kendisini sadece Allah'ı zikrederek koruyabilir. (Yahya'nın vasiyetini naklettikten sonra) Allah Rasûlü şöyle buyurdu:

'Ben de size beş şeyi emrediyorum. Allah onları bana emretti. Dinlemek, itaat etmek, cihad, hicret ve cemaat. Zira, kim cemaatten bir karış ayrılırsa boynundaki İslam bağını çıkarıp atmıştır, geri dönen hariç. Kim de cahiliye davası güderse o cehennem molozlarından biridir!

Bir adam:

— Ey Allah'ın Rasûlü! O kimse namazını kılar, orucunu tutarsa yine de cehennemlik mi olur, diye sordu.

Nebi:

— Evet, namaz kılsa, oruç tutsa da! Ey Allah'ın kulları! Sizi Müslimler, müminler diye isimlendiren Allah'ın davasını güdün! buyurdu." [1]

1. *Müsned 17800, Tirmizi 2867.*

Hadisin Şerhi

Sorumlulukları Yerine Getirmede Titizlik

"Allah, Yahya ibni Zekeriyya'ya beş kelime söyleyip bunlarla amel etmesini ve onlarla amel etmelerini Ben-i İsrail'e de söylemesini emir buyurdu. Ancak o, bu hususta ağır davrandı. İsa kendisine:

— Allah sana beş kelime öğretip onlarla amel etmeni ve Ben-i İsrail'e de onlarla amel etmelerini emretmeni söyledi. Ya sen bunları onlara emredersin veya bunları onlara ben emredeceğim' dedi. Yahya:

— Onları emretmede benden önce davranacak olursan yere batırılmam veya azap görmekten korkarım, dedi ve halkı Beytu'l Makdis'te topladı. Mescid ağzına kadar doldu. Mahfillere dahi oturdular..."

'Ben de size beş şeyi emrediyorum.
Allah onları bana emretti.
Dinlemek, itaat etmek, cihad,
hicret ve cemaat.
Zira, kim cemaatten bir karış
ayrılırsa boynundaki İslam bağını
çıkarıp atmıştır, geri dönen hariç.
Kim de cahiliye davası güderse o
cehennem molozlarından biridir!

Allah *(cc)*, Yahya'yı *(as)* görevlendiriyor. Görev, Allah'ın beş emrini kavmine ulaştırması ve onlarla amel etmesi. Yahya *(as)* bilmediğimiz bir nedenden ötürü işi ağırdan alıyor ve ilkeleri kavmine ulaştırmıyor. İsa *(as)* bir Peygamber ve dava arkadaşı olarak onu uyarıyor. Rabbinin buyruğu ihmal edilsin istemiyor. *'Sen yapmayacaksan ben yapacağım'* diyor. Durumun hassasiyetini anlayan Yahya *(as)*, Allah'ın azabına duçar olmaktan korkuyor, kavmini mescide toplayıp

onları uyarıyor. Rivayetin ilgili bölümünün özeti bu. Peki bu pasaj bize başka neler anlatıyor?

• Davet makamında olan insanlar, sadece anlatmakla yükümlü değildirler. Onlar, önce amel etmek daha sonra insanlara anlatmakla emrolunmuşlardır. Bunun önemli bir sebebi vardır. Davete muhatap olan insanlar mesajın tamamını veya bir kısmını anlamayabilir. Böylesi durumlarda mesajın açıklaması, davetçinin hayatı olur. Eğer mesajın açıklaması ikinci bir sözlü mesaj olursa bu davet eksik ve geçici demektir. Ve Allah eksik ve devamı olamayan geçici bir davetten razı olmaz. Allah kökleri yerde sabit, dalları gökte, Rabbinin izniyle sürekli meyve veren kelimelerden razı olur. Bu nedenle Allah *(cc)* Rasûllerine önce ameli daha sonra daveti farz kılmıştır. Böylece söz ve amel birbirini tamamlar, açıklar.

"Oku! Yaratan Rabbinin adıyla..." [2]

"Ey örtüsüne bürünen! Gecenin azı müstesna (namaz için) kalk..." [3]

"Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar. Rabbini yücelt..." [4]

Rasûl'e ilk gelen ayetler ve içerdiği emirlerin tamamı amele yöneliktir. Amel hayatına yerleştikten sonra insanlara anlatması istenmiştir. Uyaran Peygamberin insanlara *'Uyarın'* deme hakkı vardır. Ve böyle bir Peygamberin ümmeti hakkıyla uyarır. Ne uyarıyı bir kenara atanlardan ne de ölçüsüzce uyaranlardan olur. Onun uyarın emrini, nasıl ve neyi önceleyerek uyardığına bakarak tatbik eder; böylece vasat, adil ve şahit ümmet olmayı başarırlar.

2. 96/Alak, 1
3. 73/Müzzemmil, 2
4. 74/Muddessir, 1-3

Davetçinin davetini başarıya ulaştıran şey ameldir. Davet sahibinin amelsizliği manevi bir hastalıktır. Sözün etkisini zayıflatır. Anlatılanın başkalarının hayatında görünür olmasına engel olur. Böylesi bir davet, kulaklarda ve zihinlerde etki oluşturabilir, insanlara mantıklı gelebilir. Ancak kalp ve vicdanlarda etki bırakmaz. Kalpte etki bırakmayansa hayata dönük değildir.

• Davetle yükümlü olanlar insandır, insan ise zayıftır. Sorumluluklarını yerine getirmesine engel olan zaafları vardır. Yahya *(as)* seçilmiş bir elçi olmasına rağmen vazifeyi ağırdan almıştır. Böylesi zamanlarda dava arkadaşları çok önemlidir. Uyaran, hatırlatan ve insana kendine gelmesini sağlayan yol arkadaşları...

Yahya *(as)*, yanında İsa *(as)* gibi bir dava arkadaşı olduğu için bahtiyardı. Yunus *(as)* örneğinde ise tam tersi vardı. İnsanların ilgisizliğinden dolayı görev yerini terk ettiğinde onu uyaracak bir arkadaşı yoktu. Vazifeyi terk etmesi ona pahalıya mâl oldu. Allah *(cc)*, onu balığın karnında hapsetmek suretiyle cezalandırdı. Cezaya sebep olan ayak sürçmesini tevbe ve istiğfarla silince, Rabbi ona icabet etti ve onu kurtardı.

Eğer çevrenizde sizi uyaran ve hatırlatan dava arkadaşlarınız varsa, Allah'a çokça hamd etmeli ve arkadaşlarınızın kıymetini bilmelisiniz. Uyarılmak insanı zorlayıp, yaratılışında var olan özelliklerinden ötürü ağır gelebilir. Uyarılmaktan doğan rahatsızlık, uyarılmamaktan ve kendi başına olmaktan doğacak olumsuz neticelerin yanında çok hafiftir. Çünkü yol arkadaşlarının uyarmasından rahatsız olanlar, ilahi uyarıya muhatap olurlar. İnsanlık tarihi, ilahi uyarı karşısında dağılmış ve bir daha toparlanamamışların kıssalarıyla dolup taşmaktadır. İlahi uyarı geldikten sonra ders almış insan sayısıysa, iki elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır.

Davet makamında olan insanlar, sadece anlatmakla yükümlü değildirler. Onlar, önce amel etmek daha sonra insanlara anlatmakla emrolunmuşlardır. Bunun önemli bir sebebi vardır.
Davete muhatap olan insanlar mesajın tamamını veya bir kısmını anlamayabilir. Böylesi durumlarda mesajın açıklaması, davetçinin hayatı olur.

• Allah tarafından vazifelendirilmiş ya da verdiği sözlerle kendini muvazzaf kılmış insanlar vardır. Sorumluluğunu yerine getirmeyen biri olursa, onu uyarmalı ve hatasından dönmesini sağlamalıyız. Taşın altına elimizi sokmalı ve Allah'ın *(cc)* emirlerinin yere düşmemesi için biz öne atılmalıyız. İsa *(as)* örnekliğinde bunu müşahede ediyoruz. Biri vazifesini yerine getirmedi diye, Müslüman banenecilik yapamaz. *'Ben, kendi sorumluluklarımdan mesulüm'* demez. Mevzu bahis Allah'ın diniyse, *'Ben ne yapabilirim?'* diye düşünür.

Allah Rasûlü *(sav)*, yirmi üç yıl boyunca bu ahlakta insanlar yetiştirmek için çabaladı. Cemaatle hareket eden, bireyselciliği bir kenara bırakan; insanlar sorumluluklarını ihmal ettiği zamandaysa istikamet üzere kalıp elinden gelenin en güzelini ortaya koyan şahsiyet...

— *"Onları emretmede benden önce davranacak olursan yere batırılmam veya azap görmekten korkarım!"*

Bu sözlerde, uyarıya açık olan bir kalp ve Allah'tan hakkıyla korkan bir vicdanın sesi vardır. Tevhid davasına gönül veren müminler de böyle olmalıdırlar. İmamlarına uyarak nasihatlere kulak vermeli, uyarıyı Allah'ın rahmeti olarak bilmelidirler. Uyarı ve nasihatin, Allah'ın gazap ve azabından önceki son duraklardan biri olduğunu bilmelidirler.

Önce Tevhid!

Bunlardan birincisi Allah'a ibadet etmeniz, O'na hiçbir ortak koşmamanızdır. Allah'a ortak koşanın misali şudur: Bir adam, kendi öz malından altın veya gümüş mukabilinde bir köle satın alır ve: *'Bu benim evim, bu da işim (çalış kazandığını) bana öde!'* der. Köle çalışır, fakat kazancını efendisinden başkasına öder. Kölenin böyle yapmasına hanginiz razı olur?

• Muhatabımız kim olursa olsun, Tevhid önceliğimizdir. Allah'ın elçileri şirk toplumlarını tevhide davet ettikleri gibi, İslam ehlini uyardıklarında yine tevhidi hatırlatmışlardır. *'Bunlar tevhidi kabul ettiler, artık tevhidle uyarılmalarına gerek yoktur'* dememişlerdir. Tevhid davetçileri bu noktayı iyi anlamalıdırlar. Tevhid'in her zaman ve dönemin önceliği olduğunu bilmelidirler. Başında, ortasında ve sonunda tevhid olmayan her davet, Rasûllerin metoduna aykırı olduğundan eksik ve meşruiyyeti tartışmalıdır. Yahya *(as)*, tevhidi kabul etmiş bir topluluğa önce tevhidi anlatmış, sonra ancak tevhid olduğunda sahih olabilecek amelleri yapmalarını istemiştir.

Muhatabı muvahhidler olmasına rağmen tevhidi önceleyen Peygamberlerden, tevhidden habersiz toplumları kabul olunmayacak amellerle meşgul eden yol kesicilerin eline düştü ümmet. Onlar ki; tevhidden habersiz insanlara en büyük kötülüğü yapan cehennem kapısının davetçileridir. Onlar ki; insanları Allah'la aldatan eşkıyalardır. Onlar ki; hayatları en büyük zulüm olan şirki barındıran insanları ahlaki meselelerle meşgul eden din ahlaksızlarıdır.

> Tevhid izah edilirken, insanların anlayacağı misallerle anlatılması gerekir.
> Tevhid fıtrat ve akılla bilindiğinden onu kelamcıların asılsız delilleri, filozofların saçmalıkları ve edebiyatçıların gereksiz uzatmalarına ihtiyaç duymadan sade, öz ve anlaşılır bir şekilde insanlara hatırlatmak gerekir.

Allah Rasûlü *(sav)* müşrik Mekkelilere *" 'La İlahe İllallah' deyin kurtuluşa erin"* diyerek davet maratonuna başladı. Finalde ise İslam'ı kabul etmiş, İslam uğruna en ağır bedelleri ödemiş ve cennet ehli oldukları semadan onaylanmış muvahhidlere şöyle demişti:

"Allah, Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin! Onlar, Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler." [5]

İlk nefeste tevhid, son nefeste yine tevhid!

5. *Buhari 1330, Müslim 529.*

• Kelime-i Tevhid'in anlamı Yahya *(as)* dilinden tefsir edilmiştir.

"Allah'a ibadet edin ve hiçbir şeyi ona ortak koşmayın."

Tevhidin açılımı budur. Kim Kelime-i Tevhid'i nutkeder, içerdiği mana olan hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmadan yanlızca O'na kulluk ederse; kopması olmayan sapasağlam kulpa, *'La İlahe İllallah'a'* yapışmış olur.

• Şirk koşanların durumunu bir misalle anlatmıştır. Verilen örnek; kâfir, mümin, fasık ve müttaki her sınıftan insanın kolaylıkla anlayacağı ve kabul edeceği akli bir misaldir. Evet, hiç kimse kendi malıyla satın aldığı, nasıl çalışması gerektiğini anlattığı, besleyip kolladığı kölenin emeğinin karşılığını başka bir efendiyle paylaşmasına razı olmaz. Bu, şeriat olmaksızın, bir başkası tarafından öğrenilmeye ihtiyaç duyulmadan her insanın aklıyla bilebileceği ve kabul edeceği bir hakikattir.

Tevhidin böylesi örnekler üzerinden anlatılması Kur'an'da da mevcuttur.

"Size kendi nefislerinizden bir örnek verdi: Size rızık olarak verdiklerimizde, ellerinizin sahip olduklarından (kölelerinizden), sizinle eşit derecede, birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz ortaklarınız var mı? Akıl eden bir topluluk için ayetlerimizi işte böyle etraflıca açıklıyoruz." [6]

"Allah, birbirleriyle çekişen birçok ortakların sahip olduğu bir adam (köle) ile, yalnız bir adama ait olan bir adamı (köleyi) örnek vermektedir. Bu ikisinin durumu bir olur mu? Hamd Allah'adır. Hayır. Fakat çoğu bilmiyor." [7]

Tevhid ve şirkin örnek üzerinden anlatılmasının hikmeti nedir? Bu soruya iki şıklı cevap verebiliriz:

a. Allah *(cc)*; tevhidin delillerinden birinin akıl olduğunu, Peygamber ve vahiy olmasa dahi insanların salt akıllarıyla tevhidin özünü bulabileceğini gösteriyor. Tarih, bu olguyu destekleyen şahsiyetlerle doludur. Zeyd ibni Amr bin Nufeyl, Kıss bin Saide, Amr bin Abese gibi insanlar beş asırlık fetret ve koyu bir cahiliyye döneminde akıllarıyla tevhidi bulmuşlardır.

6. *30/Rum, 28*
7. *39/Zümer, 29*

Örneğin, Zeyd bin Amr, Kureyşlilere yanlış yolda olduklarını şöyle anlatıyordu:

"Ey Kureyş topluluğu! Koyunu Allah yarattı, onun için semadan su indirip beslensin diye ot bitirdi. Fakat siz onu Allah'ın dışındaki varlıklar adına kesiyorsunuz." [8]

Amr bin Abese, Allah Rasûlü'nün zuhur ettiğini duyunca ona geldi ve şöyle dedi:

"Ben, cahiliye döneminde iken bütün insanların sapıklık üzere olduklarını ve hiçbir doğru şey üzerinde olmadıklarını bilirdim. Çünkü insanlar, putlara taparlardı. Derken Mekke'de birtakım haberler veren bir kimsenin çıktığını işittim. Devemin üzerine oturup bu zatın yanına geldim." [9]

Toplumun tevhidi sıkıntılarını cehalet, tevil, alimlerin saptırması gibi vahiy açısından asılsız mazeretler arkasına gizleyenler, vahyin hakikatlerinden habersiz, uydurdukları dine tâbi olan sapan ve saptıranlardır. İslam'ın suç kabul ettiği cehalet, ilgisizlik, düşünmeme ve saptırıcıların Allah'tan bir delil olmaksızın söylediklerine itaati mazeret kabul etmek, Allah'a kafa tutmak ve O'na din öğretmeye kalkmaktır. Böyle bedeviler hep olagelmiştir. *'Böyle iman olmaz'* diyen Allah'a ısrarla *'Biz müminiz'* diyen bedevilere Allah: *'Yoksa Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz!'* diyerek tepki göstermiştir.[10]

Kendi mülkünde kendisinden başka hiç kimsenin söz sahibi olmasına tahammül edemeyen insanın, Allah'ın mülkü olan dünyada Allah'ın şeriatı dışında yasalarla hükmedilmesine razı olması, oy vererek bu sürece gönüllü iştirak etmesi hangi mazeretle izah edilebilir. Büyütüp beslediği, eğitimiyle ilgilenip sorunlarına koşturduğu çocuğunun kendinden başkasına danışmasını asla kabullenmeyecek insanın; yoktan var edip rızık veren, merhamet edip sayısız nimetlerle hayatını güzelleştiren Allah dışında her türlü ...izim'e danışıp Allah'ı unutması da nedir?

b. Tevhid izah edilirken, insanların anlayacağı misallerle anlatılması gerekir. Tevhid fıtrat ve akılla bilindiğinden onu kelamcıların asılsız delilleri, filozofların saçmalıkları ve edebiyatçıların gereksiz uzatmalarına ihtiyaç duymadan sade, öz ve anlaşılır

8. *Buhari, 3826.*
9. *Müslim, 832.*
10. *49/Hucurat, 14-16.*

bir şekilde insanlara hatırlatmak gerekir. Sözün en doğru ve adil olanına, kuvvet bakımından en güçlü deliline sahip olmasına rağmen Allah *(cc)* tevhid ve şirki günlük hayatın bir parçası olan köle örneği üzerinden Mekkelilere anlatmıştır.

Muvahhidler de günlük hayatta insanların çokça hemhal olduğu örnekler tespit etmeli, bunları hazır hâle getirmeli ve muhataplarına tevhidi anlaşılır ve kalıcı örnekler üzerinden anlatmalıdırlar.

Dinin Direği Namaz

"Allah da size namazı emretti. Namaz kılarken (sağa-sola) bakınmayın. Zira Allah yüzünü, sağa-sola bakmadığı müddetçe namazda bulunan kulunun yüzüne karşı diker..."

Namaz, tevhidin amelî boyutu ve kalpte olan Allah inancının amele dökülmesidir. Bu sebeple amellerin efendisi ve en hayırlılarındandır. İslam'ın üzerine bina edildiği farzlardan, insanın hayatında en fazla tekrar edeni hiç şüphesiz namazdır. Sair asıllar senede ya da ömürde bir defa farz olup, imkân ve güç kaydıyla kayıtlıyken; namaz günde beş defa ve hiçbir kayıtla kayıtlanmadan farz kılınmıştır. Zengin fakir, yaşlı genç, bedensel engelli sıhhatli, yolcu mukim, savaşan savaşmayan... Fark olmaksızın namazla mükelleftirler.

Namaz, kulluğun göstergesi olması yanında kulu eğitip terbiye eden bir medrese, onu arındıran bir tekke ve zulmün her türlüsüne karşı direnme gücü veren bir kışladır.

"Sana kitaptan vahyedileni oku ve namazı dosdoğru kıl. ***Gerçekten namaz, çirkin utanmazlıklar (fahşa) dan ve kötülüklerden alıkoyar.*** *Kulun Allah'ı zikretmesi/Allah'ın kulu zikretmesi ise muhakkak en büyük (ibadet)tir. Allah, yaptıklarınızı bilir."* [11]

"Sizden birinizin kapısının önünden bir nehir aksa ve bu nehirde her gün beş kere yıkansa, ne dersiniz, acaba üzerinde hiç kir kalır mı? İşte beş vakit namaz da böyledir; suyun kirleri giderdiği gibi namaz da günahları ve bütün hataları siler." [12]

"Şu hâlde onların söylediklerine karşı sabırlı ol, güneşin doğuşundan ve batışından önce Rabbini hamd ile tesbih et (yücelt). Gecenin bir bölümünde ve gündüzün uçlarında da tesbihte bulun ki hoşnut olabilesin. Onlardan bazı gruplara, kendilerini denemek için yararlandırdığımız dünya hayatının süsüne gözünü dikme. Senin Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha süreklidir. Ehline (ümmetine) namazı emret ve onda kararlı davran. Biz senden rızık istemiyoruz, biz sana rızık veriyoruz. (Güzel) Sonuç takvanındır." [13]

"Ey Bilal! Namaz için kamet getir ve bizi onunla rahatlat." [14]

Kişinin namazının onu kötülüklerden alıkoyması, arındırması, rahatlatması ve zalimlere karşı güç olması için namazı kılması yetmez, ikame etmesi gerekir.
Namazın ikame edilebilmesi içinse kişinin kimin huzurunda olduğunu bilmesi ve huşu içinde namaz kılması şarttır. Huşu, sükûnete ermek demektir.

Kişinin namazının onu kötülüklerden alıkoyması, arındırması, rahatlatması ve zalimlere karşı güç olması için namazı kılması yetmez, ikame etmesi gerekir. Namazın ikame edilebilmesi içinse kişinin kimin huzurunda olduğunu bilmesi ve huşu içinde namaz kılması şarttır. Huşu, sükûnete ermek demektir. İnsan sevdiği, saydığı ve gözünden düşmekten korktuğu varlık karşısında hakkıyla sükûnete yani huşuya erebilir.

Huşu kalbin amelidir. Kimin huşu sahibi olup olmadığını ancak âlemlerin Rabbi olan Allah bilir. Bu

11. *29/Ankebut, 45*
12. *Buhari, 528; Müslim, 667.*
13. *20/Taha, 130-133*
14. *Müsned, 23088; Ebu Davud, 4985.*

Namazın en büyük afeti onu âdetleştirmek ve kılmış olmak için kılmaktır. Bunun ilk adımı da beden ve kalbin kopuşudur.
Kalp, Allah'ın (cc) huzurunda olduğunu unutup, ilahi makama yakışmayan düşüncelere dalmaya başladığında, değersiz olanı hayırlı ve değerli olana tercih ettiğinde büyük kopuş süreci hızlanır.

hakikatle beraber, kalpte var olan duygular söz ve amellere yansır. *'Beden kalbin aynısıdır'* diyenler bu noktaya işaret etmişlerdir. Namaz esnasında kalpte huşu olduğunun alametlerinden biri de bedenin sükûnete ermesi, hareketsiz kalmasıdır.

Kişi Rabbinden yüz çevirip, değersiz şeylerle ilgilenmedikçe Rabbi ona yönelir, rahmeti ve yakınlığıyla onu kuşatır. Kişi Rabbine nasıl muamele ederse Allah'tan öyle muamele görür. Bu kaide başta namaz olmak üzere kulluğun tüm alanları için geçerlidir.

"Beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin nankörlük etmeyin." [15]

"Onlar Allah'ı unuttu, Allah da onları unuttu." [16]

"Nebi'nin mübarek meclisine üç şahıs geldi. Biri halkada bir aralık bularak, oracıkta oturdu. Diğeri ise, oradaki cemaatin arkasında bir yere oturdu. Üçüncüye gelince, arkasını dönüp gitti. Rasûlullah meşgul olduğu konuşmayı bitirince, şöyle buyurdu: 'Bu üç kişinin hâlini size haber vereyim mi? İçlerinden biri Allah'a sığındı, Allah da onu barındırdı. Diğeri (sıkıntı vermekten) hayâ etti, Allah da ondan hayâ etti. Öteki ise (bu meclisten) yüz çevirdi, Allah da ondan yüz çevirdi." [17]

Şeytan, bu kaideyi iyi bildiğinden namazda kulu meşgul etmek için uğraşır. Düşünce ve vesveselerle ona hücum eder. Gayesi kulun kalbini ve bakışlarını yerinden oynatmak ve Allah'ın teveccühünden onu mahrum etmektir.

"Rasûlullah'a sağa sola iltifat etmenin hükmünü sordum. Peygamberimiz: 'Bu, kulun namazından bir miktarını şeytanın kapıp çalmasıdır' buyurdu." [18]

15. *2/Bakara, 152*
16. *9/Tevbe, 67*
17. *Buhari, 66; Müslim, 2176.*
18. *Buhari 751.*

Namazda kalbin ve gözlerin başka şeylere iltifatı oranında şeytan kulun namazından çalar. Kulun namazından sevap olarak eksildiği gibi, namazın onu arındırıp diriltmesi ve kötülüklerden alıkoyma etkisi de azalmaya başlar.

"Rasûlullah buyurdular ki: 'Kişi vardır, namazını kılar bitirir de, kendisine namazın sevabının onda biri yazılır. Kişi vardır, dokuzda biri, sekizde biri, yedide biri, altıda biri, beşte biri, dörtte biri, üçte biri, yarısı yazılır." [19]

Kişi kalbini ve bakışlarını meşgul eden düşüncelerle karşılaştığında şeytandan Allah'a sığınmalı ve namazını korumak için nefsiyle mücadele etmelidir.

"Osman bin Ebil As: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Şeytan benimle namazımın arasına girerek bana okuduğum şeyi unutturdu.' dedi. Rasûlullah şöyle buyurdu: 'Bu şeytandır; ona Hınzep denir. Onu hissettiğinde ondan Allah'a sığın ve sol tarafına üç kere tükür!' Osman bin Ebil As: 'Bunu yaptım ve Allah benden bu durumu giderdi.' dedi." [20]

Namazın en büyük afeti onu âdetleştirmek ve kılmış olmak için kılmaktır. Bunun ilk adımı da beden ve kalbin kopuşudur. Kalp, Allah'ın *(cc)* huzurunda olduğunu unutup, ilahi makama yakışmayan düşüncelere dalmaya başladığında, değersiz olanı hayırlı ve değerli olana tercih ettiğinde büyük kopuş süreci hızlanır. İkinci adımsa bedenin de namazdan kopmasıdır. Göz etrafını izler, kulaklar çevredeki sesleri işitir, saygı ifadesi olarak bağlanan eller sürekli açılıp hareket eder...

Namaz gibi manevi bir sermayenin şeytan ve nefis tarafından talan edilmesine müsaade etmemeli, onu muhafaza etmek için mücadele etmeliyiz. Namaza

19. *Ebu Davud, 796.*
20. *Müslim, 2203.*

girerken tevbe ve istiğfarla arınmalı, namaz dışındaki günahların namazı ifsad etmesine izin vermemeliyiz. Allah Rasûlü'nün *(sav)* Muaz'a *(ra)* öğrettiği gibi: *"Allah'ım! Seni zikretmem, şükretmem ve güzel bir şekilde ibadet etmem için bana yardım et."* diye dua etmeliyiz.

Oruç Kalkanı

"Allah size orucu emretti. Bunun misali şu insanın misaline benzer: O bir grup içerisindedir. Beraberinde bir çıkın, onun içinde de misk var. Herkes onun kokusundan hoşlanmaktadır. Oruçlunun (ağzında hasıl olan) kokusu, Allah indinde miskin kokusundan daha hoştur."

"Oruç bir kalkandır. Oruçlu kötü söz söylemesin. Oruçlu kendisi ile dalaşmak isteyene iki defa ben oruçluyum desin." [21]

Oruç bir kalkandır, insanı muhafaza eder. Neye karşı? Nefsinin şerrine ve Allah'ın azabına karşı. İhtiyaç duyup yapabilmesine rağmen yeme, içme ve şehvetini terk eden insan zamanla kendini ve isteklerini kontrol etmeyi öğrenir. İçinden gelen istekler onu yönetmez; o, istek ve arzularını yönetir. Düşünür, Rabbinin rızasına uygun olmayan isteklerini ihtiyaç duyup yapabiliyor olsa dahi kendi isteğiyle terk eder. Yeter ki orucun gaye ve hikmetini unutmasın, orucu âdet hâline çevirmesin.

Allah Rasûlü *(sav)* şehvetin yoldan çıkarıcı baskısı altında ezilen gençlere evlenmelerini emretmiş, güç yetiremeyenlereyse oruç tutmalarını öğüt vermiştir.

"Ey gençler topluluğu! İçinizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa, hemen evlensin. Çünkü evlenme, gözü korur ve kişiyi zina yapmaktan muhafaza eder. Kimin de evlenmeye gücü yetmezse oruç tutmaya devam etsin. Çünkü oruç, kişinin şehevi isteklerine gem vurur." [22]

Müslümanlar, insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmet olup, dünya ve ahirette Allah'ın *(cc)* şahitleri olacaklardır. Bu büyük vazifeyi yüklenmek için terbiye ve tezkiye şarttır. Oruç, nefisleri terbiye edip eğiten Rabbani bir okul ve öğretmen vazifesi görür.

Orucun iradeyi çelikleştiren terbiyesi ve tarih sahnesine ümmet çıkarma etkisinin farkında olan insi şeytanlar, oruç ayını beslenme festivaline çevirdiler. Rabbani irade mektebini, teravih ve sahur eğlenceleriyle zehirlediler. Ramazan alışverişi adı altında nefsi azdırma ve onu şımartıp semirtme ayı hâline getirdiler.

Müminler, oruca asli hüviyetini kazandırıp, onu İslam şeriatının meşru kıldığı hâliyle gündemlerine almalıdırlar.

Oruçlunun ağız kokusu neden miskten daha güzeldir? Oruç tutan insan uzun sure aç kaldığından midesinden bir koku çıkmaya başlar. Bu koku ağızla, değil mideyle alakalıdır. Ağız temizliğine dikkat etse dahi bu kokuyu gideremez. Bazı insanlar bu kokudan rahatsız olur. Allah *(cc)* ise bu kokudan hoşnut olur. Onun yanında bu koku şerefli bir kokudur. Misk, insanlar tarafından sevilir, insanlar güzel kokusundan ötürü misk sürünene yakın oturmaya gayret ederler. Oruçlu insan da Allah tarafından razı olunur ve yakınlaştırılır.

"...Oruçlunun iki sevinci vardır; biri iftarı anındaki sevinci, diğeri de Rabbine kavuştuğu anki sevincidir." [23]

Oruçlunun asıl sevinci, Rabbiyle karşılaştığı an yaşayacağı tarifsiz sevinçtir. Çünkü, Allah'ın *(cc)* oruçlu kullarına özel bir vaadi vardır.

"İnsanın oruç dışında tüm amellerinin karşılığı on kat ya da yedi yüz kat arttırılır. Oruç benim içindir, mükâfatını da ben vereceğim. Çünkü o, yeme, içme ve şehvetini benim için bırakır..." [24]

Dünyada Rabbini razı etmek için sıkıntılara katlanan oruçlu, ahirette Rabbinin özel misafiridir. Tüm amellerinin mükafatından ayrı alacaktır orucun mükafatını. Bu da onun için bir şereftir.

Devam edecek inşallah...

21. *Buhari, 1894.*
22. *Buhari, 1905, Müslim, 1400.*
23. *Buhari, 7492.*
24. *Müslim, 1151.*

Okumak

Başyazı

Ele aldığımız kitabı bölüm bölüm ayırmalı, her seferinde bir bölümü okumalı, önemli yerlerin altını çizmeliyiz. Bölümü bitirdikten sonra altını çizdiğimiz yerlere bir daha göz atmalı ve kitabı kapatmalıyız. Birkaç dakika okuduğumuz bölümü zihnimizde canlandırmalı, hayali bir tekrar yapmalı daha sonra ikinci bölüme geçmeliyiz. Böylece tabiatımıza uygun bir okuma yapmış olacağız.

Allah'ın adıyla...

Bizleri yeni bir sayıyla buluşturan, *'Din nasihattir'* vazifesini yerine getirmemize olanak sağlayan ve bizleri dininde kardeş kılan Rabbimize hamdolsun. Salât ve selam, Nebimiz Muhammed Mustafa'ya, onun temiz ailesine, ashabına ve kıyamete kadar tâbilerinin üzerine olsun.

"Allah sizi annelerinizin karınlarından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı ve belki şükredersiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi." [1]

İnsanda aslolan cehalettir. Dünyaya geldiğinde onun tek bir sıfatı vardır; *'hiçbirşey bilmeyen'*... Öğrenmeyi kolaylaştırmak için göz, kulak ve kalple donatılmıştır. Akledip mükellef bir varlık olmaya başladığında Rabbi ona yol gösterir. Öğrenmesi gerektiği, öğrenme araçları, öğrenmenin keyfiyeti ve öğrendikleriyle nasıl amel edeceği tüm tafsilatıyla insana gösterilir.

Rabbinin öğüdüne kulak veren ve öğrenme yoluna giren Mümine üç şeyi okuması emredilir. Kitap, evren ve insan... Kur'an'dan ilk inen ayetler/A'lak suresi dikkatle okunduğunda üç okumanın ilk beş ayette yer aldığı görülür.

"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir alaktan/embriyodan yarattı. Oku senin Rabbin kerem sahibidir. O ki, insana kalemle öğretti. İnsana bilmediklerini öğretti." [2]

1. 16/Nahl, 78
2. 96/A'lak, 1-5

'Oku!' hitabına muhatap olan Nebi, ümmiydi. Okuma yazma bilmediği gibi henüz ortada okuyabileceği bir kitap da yoktu. Peki Nebi *(sav)* neyi, nasıl okuyacaktı? Allah'ın evrende yarattığı ve O'nun *(cc)* büyüklüğüne, Rabbliğine, egemenliğine, eşsiz sanatına delalet eden ayetleri okuyacaktı. Güneşi, ayı, dağları, canlıları...

"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün ardarda gelişinde temiz akıl sahipleri için gerçekten ayetler vardır." [3]

İkinci ayet, insana işaret etti. İnsanın yaratılışına, geçirdiği evrelere, bir hücreden ibaretken ilah-i elin onu nasıl şekillendirip kusursuz bir eser hâline getirdiğine işaret... İnsana, yokluktan varlığa, varlıktan tekamüle doğru seyreden sürecini okuması emredildi. İnsan nefsi Allah'ın *(cc)* ayetleriyle donatılmıştır. Düşünen, akleden insan için nefsindeki her hâl, bedenindeki her gelişme, okunması gereken başlıbaşına bir ayettir.

"Onlara, ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki böylece onun hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?" [4]

Sonra insana bilmediklerini kalemle öğreten Allah'ın cömertliği anlatılmıştır. **Kalemle öğreten Allah...** Kalem ve onun yazdığı satırlar Allah'ın *(cc)* insanlar üzerindeki sayısız nimetlerinden biri ve önemli olanlarındandır. O denli önemlidir ki Allah *(cc)* kaleme ve yazdıklarına yemin eder.

"Nun. Kaleme ve satır satır yazdıklarına yemin olsun ki: Sen, Rabbinin nimetiyle mecnun değilsin." [5]

İlk vahiy, insanın önüne okuması için üç şey koymuştur. Biz, yazımızda bu üçünün arasından kalem ve satır satır yazdıkları üzerinde duracağız. Okumanın önemi, ne olduğu ve nasıl olması gerektiği sorularına cevap arayacağız.

Kitap Okumanın Önemi

Toplum olarak kitap okumayla aramızın iyi olduğu söylenemez. Yapılan araştırmalar insanların televizyon karşısında ortalama altı saat, internet karşısında üç saat geçirdiğini gösteriyor. Kitaba ise günde bir dakika, yılda ise ortalama altı saat ayırıyor.

Bu verilere göre kitap okumaktan uzak bir toplum içinde yetişiyoruz. Hâl böyleyken, kitap okuma alışkanlığı kazanma ve okumayı sevme toplumdan öğrenilecek bir davranış olmuyor. Okumayı sevmek ve alışkanlık hâline getirmek için kişinin özel çaba göstermesi gerekiyor. Okumanın kültür hâlini aldığı bir ortamda yetişen insan için kitap; ekmek-su gibi temel gıda olarak düşünülüyor. Açıkçası bu yazı onlara ikinci dereceden seslenen bir yazı. Yazımızın asıl muhatabı, böylesi bir ortamdan mahrum olarak yetişmiş, okumayı sevmek ve alışkanlık edinmek için özel çaba göstermesi gerekenler!

İnsanın yaşamı boyunca elde edeceği en güzel alışkanlık kitap okuma; en değerli sermaye de okumadan hasıl olan bilgidir. Kitap, okul gibidir. Öğrencisini yumuşaklık ve merhametle eğiten bir öğretmen gibi; adım adım terbiye eder. Okunulan her kitap, şahsiyet binasına konulmuş bir tuğla gibidir.

Kitap Okumak Neden Önemlidir?

• Kitap; insanı, hayvani yönlerinden kurtarıp, insani yönlerini öne çıkaran bilginin elde edilme araçlarındandır. İnsanın yaşamı boyunca elde edeceği en güzel alışkanlık kitap okuma; en değerli sermaye de okumadan hasıl olan bilgidir. Kitap, okul gibidir. Öğrencisini yumuşaklık ve merhametle eğiten bir

3. *3/Âl-i İmran, 190*
4. *41/Fussilet, 53*
5. *68/Kalem, 1-3*

öğretmen gibi; adım adım terbiye eder. Okunulan her kitap, şahsiyet binasına konulmuş bir tuğla gibidir. Kitap okuma alışkanlığı olan insanların çoğu, nerede nasıl davranmaları gerektiğini bilir, ona göre davranırlar.

• Kitap, zihin ve kalbin beslenme kaynağıdır. Beden, ihtiyacı olmayan besini almadığında zayıflar, hastalanır, sahibine fayda sağlamadığı gibi yük hâline gelir. Kalp ve zihin de böyledir. Bilgi, düşünme ve üretme faaliyetini yapmadığında hantallaşır, dış saldıralara açık hâle gelir ve sahibini yormaya başlar.

• *'Kitap, farklı âlemlere açılan bir penceredir.'* Allah (cc), insanı mükemmel bir şekilde yaratmıştır. İnsanın kalp, gönül ve zihni, içinde yaşadığı hayatın darlığının aksine çok geniştir. Birçok insanın daralması, stresi ve anlamsız can sıkıntıları küçük bir dünyaya hapsedilmiş olarak yaşamasındandır. Kitaplar, duvarları yıkan, ufukları genişleten, farklı âlemlere tanıklık etmeye olanak sağlayan yardımcılardır.

Abdullah ibni Mubarek'e: *'Neden bizimle beraber oturmuyorsun?'* diye sorulduğunda *'Ben sahabe ve tabiinle oturmayı daha çok seviyorum.'* der ve kitaplarına işaret ederdi. Sahabe ve Tabiin rivayetlerini okumayı, onların siyretlerini anlatan sayfalar arasında dolaşmayı onlarla birlikte yaşamak, onların âleminde gezinmek olarak düşünüyordu.

• *'Kitap, insanın zekasını açar.'* Okumak ve okudukları arasında muhakeme yapmak, kişinin zihnini güçlendirir, beynin çalışma mekanizması olan nöronların bağlantı sayısını arttırır. İnsan duyduğu ve okuduklarını daha iyi anlar, muhakeme yapar ve bilgiden bilgi üretme melekesini kazanır. Bunun adı da dinde fakihleşmektir.

Bunu bedenin çalışma sistemine benzetebiliriz. Bedenin spor ve antremanla çalıştırılması güçlenmesini, güzel görünmesini ve sağlıklı olmasını sağlar. Kitap okuma, beyin ve kalbin sporudur. Anlama ve anlatma melekesinin gelişip güzelleşmesine katkı sağlar.

• Kitap okuyan insanlar güzel konuşur; konuştukları, insanlar tarafından dinlenir. Konuşmayı güzel ve zengin kılan, kelime hazinesinin genişliğidir. Okuyan insanlar, geniş bir kelime hazinesine sahip olduklarından, anlamlı ve muhataplarının anlayacağı şekilde konuşurlar. Tekrara düşmedikleri ve muhatabı yormadıkları için beğeniyle dinlenirler. Kitap okuma alışkanlığı edinmemiş insanlar sathi düşünür sathi konuşurlar. Aynı kelimelerle konuştukları için konuşma anlamını yitirir. Yeni şeyler söyleseler dahi, aynı kelimelerle konuştuklarından muhatplarını yorar ve bıktırırlar.

• Kitap okumak, odaklanma melekesi kazandırır. Okuyan insanlar, anlama faaliyetinin temel taşlarından olan konsantrasyon konusunda sıkıntı yaşamazlar. Yoğunlaşma ve dikkat sayesinde bilgiye bilgi ekleyerek yeni şeyler üretir, insanlığa fayda sağlarlar. İslami çalışma içerisinde yer alıyorlarsa öneri ve yapıcı eleştirileriyle davaya katkı sağlar, ortaya çıkan hizmetlerde pay sahibi olurlar.

• Okumak, tecrübe kazandırır ve okuyanı olgunlaştırır. Okuyan, iki hayat yaşayan insan gibidir. Biri kendi hayatı, diğeri okuduğu kitaplardan öğrendiği hayatlardır. Binlerce belki onbirlerce farklı tecrübe ve düşünme neticesini harmanlar; hikmet, basiret ve feraset olarak yaşamına aktarır.

• Kitap, samimi, vefalı ve yakın bir dosttur. İnsanlar seni yanlız bırakır ama kitap bırakmaz. Arkadaşlarına her zaman ulaşamazsın, kitap ise ona dokunduğun her an sana arkadaşlık etmeye hazırdır. Okurken paylaştığın sırları asla ifşa etmez. Arkadaşı kitap olanın, hayat yolculuğu keyifli ve sakin geçer. En sıkıntılı durumlarda dahi sığınacak bir limanı vardır kitap okuyanın.

• Kitap okuma alışkanlığı, insanı boşluktan ve değersizlikten kurtarır. İnsanı yıpratan ve hayatını anlamsız kılan şey boşluk, malayani işlerle uğraş ve bunların doğurduğu hiçlik ve değersizlik duygusudur. Okuma insana artı değerler katar. Zihni ve bedeni, faydalı şeylerle uğraşmaya yöneltir. İnsan hayatına ve çevresine değer kattıkça kendisi de değerlenir.

Kitap Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazanılır?

Yetiştiği ortamda kitap okuma alışkanlığı kazanmamış insanlar için okumak zordur ve yorucudur. Okumadan, yorulmadan, emek harcamadan elde edilen bilgi onlar için daha caziptir. Böyle insanların kitap okuma alışkanlığı kazanması ve kitapları sevmesi mümkün müdür? Evet, mümkündür. Allah (cc), insanı bir tabiat ve fıtrat üzere yaratmıştır. İnsan, bir şeyi

yaptıkça alışır, alıştıkça âdet edinir ve onu yapmaktan ötürü huzur duyar. Alıştığı şeyi yapmadığında anlam veremediği bir huzursuzluk hisseder. Kitap okuma alışkanlığı için bazı adımlar atılır ve sebat edilirse bir ay gibi kısa bir süre içerisinde kitap okumak hayatın bir parçası olur. Alışkanlık edinmek için bazı adımlar atılmalıdır. Şöyle ki;

• Başlangıçta her insanın okuyabileceği, akıcı, sürükleyici, duygusal yönü güçlü roman, hikaye ve öykü tarzı kitaplar seçmek.

• İlgi duyulan konular ve merak ettiğimiz sorulara cevap verecek nitelikte kitap soruşturmak ve tavsiye üzere kitap edinmek.

• Günün belli bir saaatini *'Okuma saati'* olarak tayin edip, bir ay boyunca bu saate riayet etmek. Yarım saat okumayla başlayıp, belli bir zaman sonra bir saaate çıkarmak. Ve daha fazlasına ihtiyaç duyup, okumaktan zevk aldıkça okuma saatlerini arttırmak.

• Ortamlarda okunan kitapla ilgili konuşmak ve öğrendiklerini başkalarıyla paylaşmak.

• Mümkünse okuma arkadaşlığı yapacak arkadaşlar seçip, haftanın bir günü bir araya gelerek okuma programını kontrol edip, kitapların değerlendirmesini yapmak.

Hangi Kitabı Okumalı?

• Şeçici olmak ve tavsiye üzere kitap okumak:

Kitap, ehliyet sahibi, samimi niyetle ve sahih akide sahibi bir yazarın kalemiyle yazılmışsa seçiçi olmak gerekmeyebilir. Çünkü, en iyi olanı okumasanız da iyi bir kitap okumuş olursunuz. Her eline kalem alanın yazı yazdığı, yazmanın bir ticaret ve kazanç kapısı olduğu, yazılanların denetlenmediği bir ortamda seçici olmak hayati öneme sahiptir. Böylesi ortamlarda rastgele kitap okumaktan doğacak zarar, hiç okumamaktan doğacak zarardan çok daha büyük olacaktır. Cehalet/hiç bilmemek, giderilmesi mümkün bir ayıp, şifası muhtemel bir hastalıktır. Yanlış bilmek yani mürekkep cehalet, tedavisi mümkün olmayan müzmin bir rahatsızlıktır.

Bu nedenle; kitaplar seçilerek okunmalı, tavsiye üzere kitap edinilmelidir. Ehliyet sahibi insanların hazırladığı kitap okuma listelerinden birini edinmek ve listeye göre okuma yolculuğu yapmak iyi bir başlangıç olacaktır.

Nasıl Okumalı?

• Bir asıldan yola çıkarak okumalı. Kişi, öğrendiği bilgilerin sıhhatini test edip sağlamasını yapacağı asıllar ve ilkelere sahip olmalıdır. İnsanı geliştiren, istikamet üzere ilerlemesini sağlayan ve Kur'an'ın ifadesiyle *'güzel bir bitkinin yetişmesi'* gibi insanı yetiştiren okuma, ilkeli okumadır. Eleksiz okuma, okuyanı savurur. Doğru-yanlış çizgisi ve istikamet eksenini kaybeder insan.

Her eline kalem alanın yazı yazdığı, yazmanın bir ticaret ve kazanç kapısı olduğu, yazılanların denetlenmediği bir ortamda seçici olmak hayati öneme sahiptir. Böylesi ortamlarda rastgele kitap okumaktan doğacak zarar, hiç okumamaktan doğacak zarardan çok daha büyük olacaktır. Cehalet/hiç bilmemek, giderilmesi mümkün bir ayıp, şifası muhtemel bir hastalıktır. Yanlış bilmek yani mürekkep cehalet, tedavisi mümkün olmayan müzmin bir rahatsızlıktır.

Bu nedenle Kur'an ve sahih sünnet okumalarına ağırlık vermeli, temel besin kaynağı kabul edilerek sürekli okumalar yapılmalıdır. Vahiy dışında, vahyi anlamamıza yardımcı olan kitaplar; Kitap-Sünnet eleğinden geçirilerek okunmalıdır.

• Elimize aldığımız kitabın yazarına, kitabın içindekilere ve arka kapak yazısını okuduktan sonra kitaba başlamak. Hiç bilmediğimiz bir şeyden elde edilecek

> Okuma bir zihin faaliyetidir. Zihin ne kadar berrak olur ve zinde olursa anlama faaliyeti o denli güçlü olur. Allah (cc) etkileyici bir okuma için gece uykusundan sonra yapılacak okumayı tavsiye etmiştir.

istifadeyle, bildiğimiz ve tanıdığımız bir şeyden elde edeceğimiz fayda farklı olacaktır.

• Rastgele okumalardan kaçınarak, bir hedef doğrultusunda okumalar yapmak. Niçin okuduğumuzu ve okuma neticesinde ne umduğumuzu belirleyerek okuma yapmak, okuma kalitesini arttırır.

• Kitabı okurken not almak, okuma kalitesini arttıran etkenlerdendir. Not almanın farklı yolları vardır.

Bazen kitabın önemli yerlerini çizer, düşüncelerinizi kitap sayfasının kenarlarına not edersiniz.

Bazen kitabın sonuna eklenmiş boş sayfalara kitaptan önemli gördüğünüz notlar alarak hem şahsi bir fihrist oluşturmuş hem de notlarınızı derlemiş olursunuz.

Kimi insanlar notlarını kitap haricinde almayı tercih ederler. Defter tutarak veya mustakil sayfalara not alıp dosyalar oluşturarak okumalar yaparlar.

Teknolojinin gelişmesi ve vakit darlığı sebebiyle; kimimiz sesli notlar almayı ya da önemli görülen yerlerin fotoğrafını çekmeyi daha uygun görüyorlar.

Faydalı bilgi, kalıcı olan bilgidir. Bilgiyi kalıcı kılmak, insanın özel çabasıyla mümkündür. Bu yollardan biri de not almaktır.

• Kitap okurken alınan notların belli aralıklarla okunması ve yeni bilgilerle karşılaştırma yapılması gerekir. Alınmış notların okunmasının Birçok faydası vardır:

▪ Bilgiyi kalıcı kılar.

▪ Önceki bilgilerimizle karşılaştırıp, yeni bilgi üretmemizi sağlar.

▪ Okuma serüveninde yolu kısaltır. Kalıcı bilgi zaman kazandırır. Aynı şeyleri okuyarak vakit kaybetmenize engel olur.

• Kitap bölümlere ayrılmalı ve her oturuşta bir bölüm okunmalı sonra ara verilmelidir. Allah *(cc)* insanı bütünü parçalara ayırarak anlayacak bir tabiatla yaratmıştır. İnsan, büyük parçayı bölüp parçalayarak hazmedecek hâle getirir ve bedenine sindirir.

Ele aldığımız kitabı bölüm bölüm ayırmalı, her seferinde bir bölümü okumalı, önemli yerlerin altını çizmeliyiz. Bölümü bitirdikten sonra altını çizdiğimiz yerlere bir daha göz atmalı ve kitabı kapatmalıyız. Birkaç dakika okuduğumuz bölümü zihnimizde canlandırmalı, hayali bir tekrar yapmalı daha sonra ikinci bölüme geçmeliyiz. Böylece tabiatımıza uygun bir okuma yapmış olacağız.

Ne Zaman Okumalı?

Okuma bir zihin faaliyetidir. Zihin ne kadar berrak olur ve zinde olursa anlama faaliyeti o denli güçlü olur. Allah *(cc)* etkileyici bir okuma için gece uykusundan sonra yapılacak okumayı tavsiye etmiştir.

"Şüphesiz gece faaliyetinin etkisi daha fazla, sözleri daha kuvvetlidir. Çünkü gündüz sana uzun bir meşguliyet vardır." [6]

Zor, uzmanlaşma içeren, Kur'an'ı anlama ve düşünmeye yönelik okumaların bu saatlerde yapılması daha etkili olacaktır.

Allah'ın *(cc)* tavsiye ettiği saatte okuma ve ibadetten mahrum olanlar, günün erken saatlerini değerlendirmelidirler.

6. *73/Müzzemmil, 6-7*

Allah Rasûlü *(sav)* der ki:

"Allah'ım! Benim ümmetimin erken vakitlerini bereketli kıl." [7]

Beden ve zihnin yorgun olduğu zamanlarda yapılan okumalar, faydası ve bereketi az olan okumalardır. Birçok kardeşimizin akşam iş dönüş zamanlarını okuma vakti olarak tayin etmiş olmaları, okumanın kalitesi açısından bir kayıptır.

Hangi Ortamda Okumalı?

Kitap okumanın mekanı olmaz. Kitap okumayı sevenler için kitap azık gibidir. İhtiyaç duyulan her yerde kitap okunabilir. Ancak kitap, içeriği ve nevine göre zor ve kolay içerikte olabilir. Kolay kitaplar, her yerde okunabilir. Yolculukta, iş yerinde, toplu taşıma araçlarında... İçeriği ağır, anlaşılması sukunet, konsantre ve düşünmeyle mümkün olan kitaplarsa her yerde okunmaz, okunmamalıdır. Böylesi kitaplar için bedenin zindeliği, seçilen zamanın uygunluğu ve mekanın suküneti önemlidir.

Çocuklara Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırma

Yazı içinde değindiğimiz gibi, okuma alışkanlığı kazanmada zorluk çekenler; kitap okuma ortamından mahrum olan insanlardır. Bunlara bilgi yetimi demek doğru olacaktır. Çocuklarımızın böyle olmaması ve bir çoğumuzun yaşadığı zorlukları yaşamaması için neler yapabiliriz?

• Evde ebeveyn ve yaşı büyük kardeşlerin hep beraber kitap okuduğu bir saat olmalıdır. Küçükleri zorlamadan ve katılmaları yönünde baskı uygulamadan evde ortam oluşturulmalıdır. Görsel olarak, okumanın hayatın bir parçası olduğu çocuklara hissettirilmelidir.

• Babanın kontrolünde cemaatle kılınan namaz sonrasında bir sayfa Kur'an okuyup, mealini her gün evden bir bireyin okumasını sağlamak.

• Evin farklı yerlerinde kitap bulundurmak. Mutfakta, yatak odasında, salon ve oturma odalarında çocuğun görebileceği yerlere kitap yerleştirmek.

7. *Müsned*

• Çocuğumuzun ilgi alanlarını tespit edip, ilgi alanına hitap eden çocuk kitaplarını temin etmek ve çocuğun okumasını teşvik etmek.

• Çocuklarımıza kitap hediye etmek, çocuğumuzun arkadaşlarına alacağı hediyelerin kitap olmasını sağlamak.

• Okumayı öğrenmiş ve seri okumaya başlamış çocuklarımızdan bize kitap okumalarını rica etmek. Bize yardımcı olduğunu düşünerek değer hissedecek ve ona değer katan kitap okumayı sevecektir.

• Okumayı bilmeyen çocuklarımıza sevdikleri ve beğeniyle dinledikleri kitapları her gün düzenli olarak okumaya çalışmak.

• Çocuk dergilerine abone olup eve düzenli yayınlar almak. Çocuk dergilerinde var olan etkinlik ve renkli dünya çocuklara okumayı sevdirecektir.[8]

• Gezi planları ve beraber vakit geçirilen zamanlarda kitap fuarlarını gezme ve beraberce kitap satın alma.

• Okuduğu kitabı bize anlatmasını istemek. Anlatımını beğeni ve ilgiyle dinlemek. Onu zorlamayan ve cevaplaması kolay sorular sorarak kitabı anladığını hissettirmek.

Mümin ebeveynlerin temennisi; Allah'a *(cc)* salih bir kul, İslam toplumuna yararlı bir birey yetiştirebilmektir. Bu temiz ve ulvi gayeyle çocuk yetiştirenlerin, evlatlarına katabilecekleri en önemli değer ve meziyet, kitap okumayı sevdirmek ve kitaplarla arkadaşlık etmeyi öğretmektir.

Allah'tan niyazımız, Kur'an'ı ve bizleri iman, salih amel ve istikamete yönlendirecek faydalı kitapları bizlere sevdirmesi ve öğrenmeyi kolaylaştırması, öğrendiğimiz ve öğrettiklerimizde Rabbani olmayı müyesser kılmasıdır.

8. *Tavsiye olarak Birdirbir dergisi, Bilge Çocuk dergisi, Beyaz Bulut dergisi, Meraklı Minik dergisi ve Minika Çocuk dergileri zikredilebilir. Bu dergilere çocukların yaşları göz önünde bulundurularak abone olunmalıdır.*

Hikmet Parıltıları

Abdullah bin Abbas şöyle der: *'İyi amel yüze parlaklık, kalbe nur, rızka bolluk, bedene güç, insanın kalbine muhabbet verir. Günah ise yüze siyahlık, kalpte karanlık, bedende zayıflık, rızıkta darlık, insanların kalbinde nefret oluşturur.'* [1]

Abdullah bin Mübarek şöyle der:

'Günahların kalpleri öldürdüğünü gördüm

Ona devam etmek zilleti bırakır

Günahların terki kalplerin hayatıdır

Ona isyan, nefsin için hayırlıdır

Dini, kötü melikler,

Ve ruhbanlardan başka kim ifsad etti ki?' [2]

1. *İbni Kayyım, Kalbin İlacı/Ed-Dau ve'd Deva.*
2. *İbni Kayyım, Kalbin İlacı/Ed-Dau ve'd Deva ve Zadu'l Mead.*

Sen farklısın. Sen, ticaretin kulluğa nasıl dönüştürüleceğini ve davetin fiilî olarak nasıl yapılacağını ümmete gösterecek eşsiz bir numunesin. Sen Müslüman bir tacirsin. Bu nedenle sözünde durmayı önemse ve bunun hem ticaretine hem de davetine müthiş bir katkı sağlayacağını aklından çıkarma.

Ticaret Ehli Müslümanlara Nasihatler

Faruk FURKAN

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...

Değerli tacir kardeşim, bir önceki yazımızda ticarette *'dürüstlüğün'* ve *'doğru sözlülüğün'* önemini anlatmış ve ehemmiyetine binaen sözü biraz uzun tutmuştuk. Bu yazımızda ise yine o konular kadar önemli olan bir başlığı ele alacak, ardından benzer konularla sana nasihatlerimize devam edeceğiz inşallah.

◆ ◆ ◆

16. Ticaretinde Sözlerini Yerine Getir

Sözde durmak ve insanlara verilen ahitlere riayet etmek, müminlerin en belirgin vasıflarındandır. Müminler ister kendi inançlarından olsun, ister olmasın her türlü insana karşı bu sorumluluğu yerine getirir ve herkesin karşısına *'ahde vefa'* kimliğiyle çıkarlar. *'Şu kâfirdir, bu Müslümandır'* şeklinde bir ayrımla asla ahde vefa kriterini çiğnemez, bu konuda herkese karşı eşit mesafede olunacağının bilinciyle hareket ederler.

Ahde riayet etmek ve sözde durmak, sosyal hayatın düzen içerisinde devam edebilmesi açısından çok önemlidir. Bu nedenledir ki Rabbimiz, bu ahlak ilkesini biz müminlere farz kılmış ve kitabının müteaddit yerlerinde emrivaki bir üslupla bunu bizlerden talep etmiştir. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Rüştüne erişinceye kadar yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın ve verdiğiniz sözü yerine getirin; zira verilen söz hesaba çekilecektir." [1]

"Ey iman edenler! Akidleri(n gereğini) yerine getiriniz!" [2]

1. 17/İsra, 34
2. 5/Maide, 1

Görüleceği üzere bu ayetler, ahde vefayı ve verilen söze riayeti emreden bir üslupla gelmiştir. Kur'an ve Sünnette yer alan emir kalıplarının, aksi bir delil olmadığı sürece farziyet ifade edeceği, fıkıh usulüne dair birazcık malumatı olan herkesin bildiği bir husustur. Buna göre verilen sözü tutmak ve ahde vefa göstermek Allah'ın farzlarından bir farzdır. Aksine hareket etmek haramdır. Allah'ın bu emrine muhalefet edenler; tıpkı oruç tutmayan, zekat vermeyen ve hacca gitmeyen kimseler gibidirler.

Bu, işin hüküm yönü...

Bu konunun bir de övgü yönü var. Şöyle ki: Allah *subhanehu ve teâlâ*, kitabının muhtelif yerlerinde bu emri yerine getirerek sözde durmayı kendilerine prensip edinen kullarını övmüş ve cennetin en üst makamı olan Firdevs'e, onların vâris olacağını bildirmiştir. Rabbimiz şöyle buyurur:

"(O iyilik sahibi kullar) söz verdiklerinde sözlerini yerine getirenlerdir..." [3]

"...O müminler, emanetlerine ve verdikleri söze riayet edenlerdir." [4]

"...O müminler, emanetlerini ve verdikleri sözü yerine getirenlerdir..."

"...İşte, Firdevs cennetine vâris olacak olanlar bunlardır ve onlar orada ebedi kalacaklardır." [5]

Firdevs; dünya kuruldu kurulalı şu küre-i arzda hayat süren her mümin gönlün iştiyakla arzuladığı eşsiz mekânın adıdır. Oranın kadr-u kıymetini bilenler, oraya ulaşabilmek için nice mallar, nice canlar feda etmişler; nice yardan, nice yârenden vazgeçmişlerdir. Tüm bu zorluklara sırf o benzersiz yurda ulaşabilmek için katlanmışlardır. Sen de Müslüman bir tacir olarak oraya gitmek istemez misin?

Eğer -Muminun suresinde anlatılan diğer şartlarla birlikte- akitlerine, sözlerine ve anlaşmalarına gereği gibi riayet ederek bu şartın hakkını verirsen, o zaman o kutlu mekâna ulaşman umulur. Unutmamak gerekir ki Allah, kullarından dilediğine yolu kısaltır, dilediklerine kolaylaştırır. Bu nedenle Allah'tan bize ve size o kutlu mekânın yolunu kolaylaştırmasını isteriz. (Allahumme âmin)

3. 2/Bakara, 177
4. 70/Mearic, 32
5. 23/Muminun, 8 ve 10

Sözde durmak ve ahde vefa göstermek ahir zaman insanlarının hakkıyla yerine getiremediği bir olgu hâline gelmiştir. Müslümanlar bile artık neredeyse sözünde durmayan insanlar olarak toplum içerisinde tanınmaya başlamış, bu kötü vasıfla bilinir olmuşlardır.

Subhanallah!

Nasıl olur da insanlığa Allah'ın mesajını iletmeye talip olan kimseler, Allah'ın en önemli farzlarından birisini çiğner, en önemli ahlak ilkelerinden olan bir kurala muhalefet ederler! Bu gerçekten de izahı olmayan bir husustur. Bir Müslüman *'Ben Müslümanım'* dediği andan itibaren kendisini ıslah etmeli ve bu tür ahlakın olmazsa olmazı diyebileceğimiz konularda azami derecede titizlik göstermelidir. Aksi hâlde ne davasında ne ticaretinde ne de sosyal hayatın diğer yönlerinde bir bereket bulabilir. Hayatı bin bir olumsuzlukla sürer gider. Bunun da sonu elbette ki hüsran olur.

Oysa hayatının her alanında kendisine tâbi olmakla şeref duyduğumuz rehberimiz Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*, asla sözünde durmamak ve ahde vefa göstermemek gibi bir vasıfla tanınmamıştır. Aksine söze riayete o kadar önem vermiş, o kadar önem vermiştir ki, artık bu haslet onun nezih hayatında hiçbir zaman muhalefet etmediği ve hayatının her karesinde muhakkak riayet ettiği bir *'ahlak ilkesi'* hâline dönüşmüştür. Sadece İslam döneminde değil, İslam'dan önceki döneminde de bu ahlakından ödün vermemiş, insanlarla muamelelerinde bu ilke gereğince hareket etmiştir. Şu rivayet bunun en açık örneklerindendir:

Abdullah bin Ebi'l Hamsa anlatır:

"Ben, Rasûlullah'a Peygamberlik gelmeden önce kendisiyle bir alış-veriş yapmıştım. Benden biraz alacağı kalmıştı. Alışveriş yaptığımız o yerde borcumu vereceğime dair kendisine söz verdim; fakat farkında olmadan verdiğim sözü unuttum. Tam üç gün sonra sözümü hatırladım ve hemen oraya gittim. Birde baktım ki, Rasûlullah hâlâ aynı yerde bekliyor! Bana:

— Delikanlı, bana zahmet verdin. Tam üç gündür burada seni bekliyorum, dedi." [6]

6. Ebu Davud

Hiç düşündük mü, İslam gelmeden önce böylesine hassas olan bir Peygamber, acaba İslam geldikten sonra nasıl davranmıştır?

Elbette ki İslam geldikten sonra daha da hassaslaşmış ve kâfir bile olsa, hatta can düşmanı bile olsa, insanlardan hiçbirisine verdiği sözden caymamıştır. Bu suretle de, aleyhine olan konularda bile sözlerini tutarak bu ahlak ilkesine nasıl riayet edilmesi gerektiğini fiilî olarak biz ümmetine göstermiştir.

Şu zikredeceğimiz örnekler bunun en açık delillerindendir. Bir Müslüman, bunları dikkatle tahlil ederek insanlara söz verdiğinde –düşman bile olsa– ona nasıl riayet etmesi gerektiğini Peygamberinden öğrenmelidir.

Şimdi Allah için şu örnekleri dikkat kesilerek, anlayarak ve tefekkür ederek okuyalım:

a. Rasûlullah'ın Hudeybiye Antlaşmasındaki Tutumu

Hudeybiye barış antlaşması, tüm zorlukları ve zahirî planda taviz gibi görünen maddelerine rağmen Allah'ın *'fetih'* olarak adlandırdığı bir antlaşmadır. O kabulü çok zor olan şartlarında bile Efendimiz *aleyhisselam* asla sözünde durmazlık etmemiş ve tıpkı Müslümanlara söz verip yerine getirdiği gibi, Allah düşmanlarına da söz verip yerine getirmiştir.

Şimdi gelin, bu antlaşma bentleri içerisinde Müslümanlara kabulü en zor olan şartı bir hatırlayalım: Hani Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*, bu maddeler içerisinde yer alan *'Müslümanları kâfirlere teslim etme'* şartına tamam demişti de, orada bulunan sahabiler, ilk etapta işin mahiyetini kavrayamadıkları için itiraz etmiş ve *"Nasıl olur da böylesi bir şarta riayet ederiz!"* diyerek tepki göstermişlerdi. Daha sonra Efendimiz, şartlar ne olursa olsun verdiği sözden dönmeyeceğini kesin bir dille ifade edince, sahabiler sukut etmiş ve zoraki de olsa olayı kabullenmişlerdi. Lakin kısa bir süre sonra sözde durmanın getirdiği bereket meyvesini verince, işin hakikati anlaşılmış ve tüm zorluğuna rağmen bu şarta riayet, bir fetih olarak Müslümanlara geri dönmüştü.

Olay şu şekilde cereyan etmişti:

Mekke'den Müslüman olup Medine'ye gelen kimseler, Mekkelilerin geri istemesi durumunda Kureyş'e iade edileceklerdi. Müşrikler böyle bir şart koşmuşlar ve riayet edeceğine dair Efendimizden ahid almışlardı. İşte tam bu şart kaleme alındığı sırada, bizzat anlaşmayı yapan Süheyl bin Amr'ın oğlu Ebu Cendel *radıyallahu anh*, ayaklarında zincirler olduğu hâlde Müslümanların yanına gelmişti. Mekke'deki esaretten kaçtığı için ayaklarındaki prangalar hâlâ duruyordu. Onlar bu anlaşmayı imzalayacaklarında o kutlu sahabi Rasûlullah'dan *sallallahu aleyhi ve sellem* yardım talep etti. Bütün Müslümanlar bu acıklı manzara karşısında çok üzülmüşler ve Ebu Cendel'i müşriklere geri vermek istememişlerdi.

> Düşman bile olsa insanlara verdiğimiz sözden dönmemeliyiz. Şartlar ne olursa olsun ahdimize riayet etmeliyiz. Bu hassasiyetimiz, kısa sürede olmasa da uzun vadede bizlere mutlaka hayır ve bereket getirecektir.

Ama Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ne yaptı? Duygusallığı bir tarafa koyarak vakıanın gerektirdiği şeyle amel etti ve tam bir kararlılık içerisinde Ebu Cendel'e:

"Ebu Cendel! Sabret bakalım! Biz bu insanlara bir söz verdik ve biz, asla sözümüzden dönemeyiz. Allah en kısa zamanda sana bir yol gösterecektir." diyerek müşriklere verdiği sözden dönmedi.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* en azılı düşmanları olmalarına rağmen Kureyşlilere verdiği sözü tutmuş ve kısa bir müddet sonra bunun bereketini aşikâr bir şekilde müşahede etmişti.

Bu olaydan bizlerin şu gerçeği ders olarak çıkarması gerekmektedir: Düşman bile olsa insanlara verdiğimiz sözden dönmemeliyiz. Şartlar ne olursa olsun ahdimize riayet etmeliyiz. Bu hassasiyetimiz, kısa sürede olmasa da uzun vadede bizlere mutlaka hayır ve bereket getirecektir. Tıpkı Efendimize feth-i mubin bereketini getirdiği gibi...

b. Rasûlullah'ın, Can Düşmanı Safvân bin Ümeyye'ye Verdiği Emana Riayet Etmesi

"Mekke'nin en azgın tağutlarından birisi olan Ümeyye bin Halef'in oğlu Safvan, Müslüman olmadan önce en şiddetli İslam ve Peygamber düşmanlarındandı. Öylesine düşmandı ki, birçok müşriğin kabilesinin desteğini almadan niyet dahi edemediği 'Rasûlullah'a suikast' fikrine kendi kendine sahip olmuş ve arkadaşı Umeyr bin Vehb aracılığıyla bu fikrini icraata koymuştu. Lakin Allah, elçisini korumuş ve Umeyr bin Vehb'in kalbine İslam'ı yerleştirerek, öldürmeye geldiği Rasûlü'nün eliyle ona hidayet nasip etmişti. İşte böylesine azılı bir din düşmanıydı Safvan bin Ümeyye... Allah dinini yüceltip Mekke'ye hâkim kılınca, artık Safvan gibi inatçı ve kindar kâfirlerin Beyt-i Haram civarında yaşama imkânı sona ermiş ve mecburen şehri terk etmek durumunda kalmışlardı. Safvan da Mekke'yi terk edip yola koyulanlardandı. Yemen'e gitme düşüncesiyle Cidde'ye kaçmıştı. Onun cahiliyedeki en sadık arkadaşlarından birisi olan Umeyr bin Vehb, Safvan'ın Müslüman olmasını çok arzuluyordu. Lakin işlediği cürümlerin buna engel olduğunu düşünüyor ve bir eman verilirse Rasûlullah'a gelerek tevbe edeceğini umuyordu.

Umeyr konuyu Rasûlullah'a açtı. Bunun üzerine Rasûlullah mübarek sarığını ona verdi ve:

— Bu, Safvan'ın güvende olduğuna işarettir, buyurdu.

Umeyr, Peygamberimizin mübarek sarığını alarak doğru Safvan'ın yanına gitti ve:

— Artık kaçmana gerek yok. Sana güvence verilmiştir, dedi.

Peygamberimizin, düşmanlarına bile verdiği sözden asla caymayacağını bilen Safvan bin Ümeyye, hemen ona doğru yola çıktı. Mübarek huzuruna geldiğinde, emanını teyit ettirmek için:

— 'Bana güvence verdiniz, değil mi?' diye sordu.

Rasûlullah da, aradaki tüm düşmanlık, nefret ve kini bir tarafa koyarak:

— Evet, doğrudur. Ben sana güvence verdim, sarığımı da bunun nişanesi kıldım, buyurdu ve önceleri kendisini öldürmeye azmettirmiş olmasına rağmen dokunmayacağına söz verdiği için Safvan'a bir şey yapmadı. Bu fırsatı değerlendiren Safvan da Müslüman oldu ve ömrünün geri kalan kısmında İslam'a ve Müslümanlara hayırlı hizmetlerde bulundu." [7]

Bu olay da, düşman bile olsa insanlara verilen söze mutlaka riayet edilmesi gerektiğini ortaya koyan delillerdendir. Sen, seni öldürmek için bin bir türlü entrika çeviren kâfirlere bile verdiğin söze riayet ettiğinde, bu, zamanla onların kalplerini İslam'a ısındıracak ve neticesinde kârla sana dönecektir. İşte bu olay, bunun en güzel delillerindendir.

c. Rasûlullah'ın, Huzeyfe bin Yeman'ın Müşriklere Verdiği Sözde Durmasını İstemesi

Huzeyfe bin Yeman'ın *radıyallahu anh* yaşadığı şu ilginç hâdise de, Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* -müşrik bile olsa- insanlara verdiği söze hakkıyla riayet ettiğinin açık bir göstergesidir. Huzeyfe *radıyallahu anh* anlatır:

"Bedir'de bulunmaktan beni engelleyen hiçbir şey yoktu. Şu kadar var ki ben, babam Huseyl[8] ile beraber yola çıkmıştım. Derken Kureyş kâfirleri bizi yakaladılar ve:

— Siz muhakkak Muhammed'in yanına gitmek istiyorsunuz! dediler.

Biz:

— Hayır! Onun yanına gitmek istemiyoruz; biz ancak Medine'ye gitme niyetindeyiz, dedik.

---

7. *Siretu İbni Hişâm, Safvan bin Ümeyye'ye Eman Bahsi.*
8. *Bu şahıs, Huzeyfe'nin radıyallahu anh babasıdır. Huzeyfe'nin radıyallahu anh babasının adı Huseyl olduğu hâlde acaba kendisine neden "İbnu'l-Yeman" yani "Yeman'ın oğlu" denmiştir de Huseyl'in oğlu anlamında 'İbnu'l Huseyl' denmemiştir? Böyle denmemesinin sebebi âlimlerimizin belirttiğine göre şudur: 'Yeman' kelimesi bu zatın ismi değil, lakabıdır ve bu zat isminden daha ziyade bu lakabıyla meşhur olmuştur. İşte bundan dolayı çocuklarına Huseyl'in çocukları değil, Yeman'ın çocukları denmiştir.*

Bunun üzerine bizden mutlaka Medine'ye gideceğimize ve onlara karşı savaşmayacağımıza dair Allah adına kesin söz aldılar.

Sonra Rasûlullah'a gelerek bu haberi kendisine ilettik. Bunun üzerine O:

— Haydi gidin! Biz onlara verdiğimiz sözü tutacağız. Onları yenebilmek için ise Allah'tan yardım dileriz, buyurdular." [9]

Bu olay da, tüm zorluklara rağmen verilen söze riayetin Efendimizin nazarında ne kadar önemli olduğunu ortaya koyması bakımından çok önemlidir. Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* savaş hâlinde bile verdiği veya Müslümanlar tarafından verildiğini bildiği bir sözden asla caymamış, *'Bunlar nasıl olsa müşriktir ve bizimle savaşmaktadır'* diyerek asla sözünü yememiştir. Bu da düşünen insanlar için çok şeyler anlatmaktadır.

İşte kardeşim, tüm bu anlatılanlar ve anlatamadığımız benzer mahiyetteki nice olaylar, Efendimizin ne kadar hassasiyetle sözünde durduğunun ve –kâfir bile olsalar- insanlara bir ahitte bulunduğunda mutlaka ona riayet ettiğinin delilidir. Onu sevdiğini ve her konuda onun peşinden gittiğini iddia eden biz Müslümanların da bu ahlakla ahlaklanması ve insanlara verdiğimiz sözde titizlikle durarak onun örnekliğini yirmi birinci yüzyıla taşıması gerekmektedir.

Bir tacir olarak senin buna diğer Müslümanlardan daha fazla riayet etmen gerekir; çünkü sen yaptığın iş ile toplumun nabzını tutmakta ve biz muvahhidleri temsil etmektesin. İnsanlar seninle ve senin ticaretinle bizleri değerlendirmekte, ahlakına bakarak hakkımızda hüküm vermektedirler. Bu nedenle normal Müslümanlar, bir dikkat ediyorsa, sen bin dikkat etmelisin ki, temsiliyetinin hakkını verebilesin.

'Sözde durma meselesi' hayatın her alanı için gerçekten çok önemli bir meseledir. Bugün insanların gerek ticaretlerinde gerek sosyal hayatlarında gerekse İslami çalışmalarında istenilen seviyede ilerleyememelerinin veya bu alanlarda bereket elde edememelerinin en büyük sebeplerinden birisi, hiç şüphesiz ki bu üstün ahlak ilkesine gereği gibi riayet edememeleridir.

9. *Müslim*

Sözde durmanın önemi ticarette daha çok açığa çıkar. Çünkü ticaret toplumun nabzıdır. Her insanın az veya çok mutlaka uğraştığı ya da muhatap kaldığı bir durumdur. Bu nedenle ticarette söz verip, bu söze riayet etmek çok önemlidir.

Sen Müslüman bir tacir olarak bir malı alacağında, satacağında veya parasını ödeyeceğinde mutlaka verdiğin söze riayet etmeye çalış. Bir lahza olsun sözünü geciktirme. Zarar edeceğini bilsen bile ahdini yeme. Unutma ki bu sana dünyada olmasa da ahirette mutlaka kazandıracaktır. Ki dünyada kazandıracağı da şer'i nasların delaleti ve tecrübe ile sabittir.

İnsanlar seninle ve senin ticaretinle bizleri değerlendirmekte, ahlakına bakarak hakkımızda hüküm vermektedirler. Bu nedenle normal Müslümanlar, bir dikkat ediyorsa, sen bin dikkat etmelisin ki, temsiliyetinin hakkını verebilesin.

Ve yine sen, eğer şu saatte geleceğim dediysen, bir dakika bile geciktirmeden o saatte gelmeye bak. Şayet gecikmekten korkuyorsan o zaman asla net dakika sözü verme. *'Şu dakika ile şu dakika arası gelebilirim'* diyerek birazcık toleranslı söz ver. Bu, hem senin için hem de karşı taraf için en hayırlı olanıdır. Bilindiği üzere bazı şehirlerdeki trafiğin veya hayatın yoğunluğu insanların zamanını almaktadır. Şu saatte yaparım dediğin bir şeyi, trafikteki veya hayat içerisindeki bir aksilik nedeniyle yapmakta zorlanmakta ve kimi zaman da sözünde duramamaktasın. Bu

nedenle söz vermede birazcık toleranslı ol ki, mahcup olup yalancı çıkmayasın.

Ticaretle uğraşan kardeşlerimizin bazılarının –maalesef ve maalesef– sözlerine riayette problemi var. Bu, kabul etsek de etmesek de böyle. Müslüman tacirler, *'nasıl olsa arkadaşız'* diyerek özellikle tanıdıklarına verdikleri sözü yemekteler. Oysa verilen söz –tanıdık da olsak, arkadaş da olsak, kardeş de olsak– muhakkak sorumluluğu gerektirir ve Allah katında hesaba çekilecektir. *'Siz arkadaştınız'* denilerek bir kayırma yapılmayacak, adaletin gereği neyse onunla muamelede bulunulacaktır. Bu nedenle yakınlarına verdiğin sözlere riayette sakın ha gevşek davranma.

Ahir zamanda yaşadığımız için bu dönemde vakitler birbirine ulanmış durumdadır. Zamanın bereketi neredeyse yok gibidir. Bu nedenle özellikle bazı sektörlerdeki işler birbirine çok sıkışmakta, bu alanlarda iş yapan kardeşlerimiz aldıkları fazla işler ve vaktin buna el vermemesi gibi nedenlerle hep mahcup olacak bir pozisyona düşmektedirler. Mesela telefon tamiri sektörü buna örnek verilebilir. Dükkan sahibi kimse –yaşadığımız kapitalist ticari baskı gereği olsa gerek– gelen her müşterinin telefonunu alma zorunluluğu hissetmekte ve müşteri kaçıp başka dükkanlara gitmesin diye de tamir süresini kısa bir vadeye sıkıştırmaktadır. Örneğin, iki günde teslim edebileceği bir işi, bir günde hallolur diyerek kabul etmektedir. Bu da hem iş sahibi hem de müşteri açısından ciddi sıkıntılara kapı aralamaktadır. İş sahibi yalancı ve sözünde durmayan bir adam konumuna düşmekte, müşteri de nasıl olsa bir günde işim olacak ümidiyle işlerini ona göre ayarladığı için hayal kırıklığına uğramaktadır. Bu şekilde her iki taraf da zarar görmektedir. Müşterinin zora düşmesini bir tarafa koyalım; bir tacirin yalancı ve sözünde durmayan bir adam pozisyonuna düşmesi, azıcık iman ve hayâ duygusu olan bir kimse için kabul edilebilecek bir husus değildir. İşte bu nedenle sen tacir kardeşim, ancak ve ancak yapabileceğin kadar iş al ve aldığın işleri mutlaka zamanında teslim etmeye gayret et. Bu durumda göreceksin ki, bu senin için her yönüyle müthiş bir bereket getirecektir.

Bir nebze de olsa dikkat çektiğimiz bu noktalar senin kimliğin, duruşun, ticaretin ve kulluğun için çok önemli şeyler. Basit gibi gözükse de dağlar kadar öneme haiz işler. Herkes böyle yapıyor, piyasa böyle işliyor diye sen insanlarla aynı hataya ortak olamazsın. Çünkü sen farklısın. Sen, ticaretin kulluğa nasıl dönüştürüleceğini ve davetin fiilî olarak nasıl yapılacağını ümmete gösterecek eşsiz bir numunesin. Sen Müslüman bir tacirsin. Bu nedenle sözünde durmayı önemse ve bunun hem ticaretine hem de davetine müthiş bir katkı sağlayacağını aklından çıkarma.

Allah, Sözünde Duranların Kefili ve Yardımcısıdır

Sözde durmanın önemini ve bu hususta hassas olanlara Allah'ın yardımının nasıl geldiğini ortaya koyan şu hikaye, gerçekten çok ibretliktir ve üzerinde gereği gibi tefekkür eden insanlar için anlam yüklüdür. Bu hikayeyi bizlere Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* anlatmaktadır. Olay, bizden önce yaşayan İsrailoğulları arasında cereyan etmiş ve içerisinde çok derin mesajlar olduğu için Efendimiz tarafından bizlere anlatılmıştır. Efendimizin anlatımıyla olay şöyledir:

"İsrailoğullarından bir adam vardı. Bu adam, İsrailoğullarından başka birisinden bin dinar borç para istedi. Borç talep ettiği o kimse ona:

— Bana şahitlerini getir ki, (parayı onların huzurunda vererek) onları şahit tutayım, dedi.

Borç isteyen ise:

— Şahit olarak Allah yeter, dedi.

Öbürü:

— Öyleyse bana kefil getir, dedi.

Borç isteyen bu defa da:

— Kefil olarak da Allah yeter, dedi.

Borç verecek kişi:

— Doğru söyledin, dedikten sonra belli bir vade ile bin dinarı ona verdi.

Adam deniz yolculuğuna çıktı ve ihtiyacını gördü. Sonra borcunu vadesi içinde ödemek maksadıyla geri dönmek üzere bir gemi aradı, ama bulamadı. Bunun üzerine bir odun parçası alıp içini oydu. Bin dinarı sahibine hitabeden bir mektupla birlikte oyuğa yerleştirdi. Sonra oyuğun ağzını kapayıp düzledi. Sonra da denize getirip:

— Ey Allah'ım, biliyorsun ki ben, falandan bin dinar borç almıştım. Benden kefil istediğinde ben 'Kefil olarak Allah yeter' demiştim. O da kefil olarak sana razı olmuştu. Şahit istediğinde de ben 'Şahit olarak Allah yeter' demiştim. O da şahit olarak sana razı olmuştu. Ben ise şimdi, bir gemi bulmak için gayret ettim; ama bulamadım. El ân onu sana emanet ediyorum, dedi ve odun parçasını denize attı ve odun denize düştü.

Sonra oradan ayrılıp, kendisini memleketine götürecek bir gemi aramaya başladı.

Borç veren kimse de, parasını getirecek gemiyi beklemeye başladı. Gemi yoktu; ama kıyıya vurmuş bir odun parçası buldu. Onu ailesine odun yapmak üzere aldı. Onu parçalayınca parayı ve mektubu buldu.

Bir müddet sonra borç alan kimse geldi. Bin dinarla adama uğradı ve (özür beyan edercesine):

— Malını getirmek için aralıksız gemi aradım. Ancak beni getiren gemiden daha önce buraya gelen bir gemi bulamadım, dedi.

Alacaklı:

— 'Sen bana bir şeyler göndermiş miydin?' diye sordu.

Öbürü:

— Ben sana, daha önce bir gemi bulamadığımı söyledim, dedi.

Alacaklı:

— Allah, senin odun parçası içerisinde gönderdiğin parayı (bize ulaştırmak suretiyle) borcunu ödedi. Haydi, bin dinarına kavuşmuş olarak geri dön, dedi." [10]

Bu hikâyenin Efendimiz *aleyhisselam* tarafından bize anlatılmasının elbette ki birçok sebebi vardır; ama belki en önemli sebebi, söz verildiğinde riayet etme azminde olunduğu sürece Allah'ın kuluna mutlaka yardım edeceği gerçeğini gönüllere nakşetmektir. Sen sözünde durmaya halisane bir şekilde niyet et, Allah işinin zorluklarını bertaraf edecek ve *'bittim ya Rabb!'* dediğin yerde imdadına yetişecektir. İşte hadis, ana mesaj olarak bunu vermektedir. Bu noktayı dikkatle değerlendirmek gerekir.

10. Buhari

Sözde Durmamak Alamet-i Nifaktır

Burada son olarak bir konuya daha temas edip yazımızı noktalandırmak istiyoruz. Bundan önceki konularda da bu noktaya işaret etmiştik; lakin önemine binaen burada tekrar etmek ve bu mühim konuyu mümin zihinlerde sürekli canlı tutmak istiyoruz. Ebu Hureyre'den *radıyallahu anh* rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Münafığın alameti üçtür:

1. Konuşunca yalan söyler.

2. Söz verince sözünde durmaz.

Nifak bu ümmet içerisinde şirkten daha sinsidir ve –Allah'ın koruması müstesna– gereken hassasiyet gösterilmediğinde şirkten daha kolay bulaşıcıdır. Bu nedenle Müslümanların bu konuya ciddiyetle eğilmeleri, nifakın temel vasıflarından kendilerini karantinaya alarak bu necasetten korunmaları gerekmektedir.

3. Kendisine bir şey emanet edilince hıyanet eder." [11]

Bu hadisin bir benzeri şu rivayettir:

"Dört şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa hâlis münafık olur. Kimde de bunlardan bir vasıf bulunursa, onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklıktan bir haslet olmuş olur. Bunlar şunlardır:

11. Buhari, Müslim.

1. Kendisine bir şey emanet edildiği zaman hıyanet etmek,

2. Söz söylerken yalan söylemek,

3. Ahdettiğinde, söz verdiğinde sözünü tutmamak,

4. Husumet zamanında haktan ayrılmaktır." [12]

Bu iki hadis, her Müslümanın dilinden düşürmediği hadislerdendir. Ama işin hakikatine bakılacak olsa, bunlar bir müminin içini ürpertmesi gereken, korku ve dehşet verici hadislerdendir. Naklederken veya okurken bile Müslümanın kalbi tir tir titremelidir.

Neden mi?

Çünkü nifak, küfürden ve şirkten daha beter bir hastalıktır ve kişiyi cehennemin en alt tabakalarında azaba duçar eden bir vasıftır. Rabbimiz şöyle buyurur:

"Şüphesi ki münafıklar, cehennemin en alt tabakasındadırlar. Sen onlar için bir yardımcı da bulamayacaksın." [13]

Böylesine tehlikeli olmasına rağmen, üzülerek belirtmeliyiz ki bu konunun tehlikesi Müslümanlar arasında gereğince kavranmış değildir. Birçok Müslümanda bu hasletlerden bazısını görüyor olmamız, işin korkutucu boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Bugün Müslümanlar şirk denilince doğu ile batı kadar aralarına mesafe koyuyor ve alabildiğine ondan sakınıyorlar; ama iş nifaka gelince, sanki olsa da olur olmasa da olur tarzında bir yaklaşım sergiliyor ve ona karşı gereken hassasiyeti göstermiyorlar. Siz de şahit olmuşsunuzdur; Müslümanlar arasında maalesef gözüne baka baka yalan söyleyenler var. Kasten sözünde durmayanlar var. Ellerine üç kuruş para teslim edildiğinde izinsizce onu yiyen veya bir Müslümanın mahrem bilgisi kendisine sır olarak emanet verildiğinde utanmadan onu ifşa eden yani hıyanet edenler var. Yine kendi fikrine, cemaatine, kişiliğine veya şahsi birtakım hasletlerine bir itiraz yapıldığında hasımlaşan ve bu hasımlaşmasında haddi aşarak işi tekfire kadar götüren yahut karşı tarafa şirk ehline bile reva görülmeyecek vasıfları yakıştıranlar var. İşte tüm bu vasıflar, aslında münafıkların vasıfları olduğu hâlde maalesef ki kendisini tevhide nispet eden insanlar arasında yaygınlaşmış durumda.

Şunun altını kalın çizgilerle çizmemiz gerekir ki, nifak bu ümmet içerisinde şirkten daha sinsidir ve –Allah'ın koruması müstesna– gereken hassasiyet gösterilmediğinde şirkten daha kolay bulaşıcıdır. Bu nedenle Müslümanların bu konuya ciddiyetle eğilmeleri, nifakın temel vasıflarından kendilerini karantinaya alarak bu necasetten korunmaları gerekmektedir. Aksi hâlde kendilerini tevhidin yılmaz bekçileri zannettikleri hâlde, öldüklerinde bir anda İbni Selul'le aynı yerde komşuluk yapmaya mahkum olabilirler!

Allah hepimizi bu iğrenç vasıftan muhafaza etsin ve onun her hasletinden bizleri korusun. (Allahumme âmin).

◆ ◆ ◆

Değerli tacir kardeşim, birkaç başlıktır izah ettiğimiz dürüstlük, doğru sözlülük ve sözde durma meselelerinde işin aslı lafı biraz uzattık. Bunun farkındayız. Ama hemen şunu belirtelim ki, bu konular bizim için çok, ama çok önemli. Hayati öneme sahip. Bu nedenle asla basite alınmamalı, ihmal edilmemelidir. Önemsenmelidir. Bu başlıklar belki birkaç paragrafla izah edilebilirdi veya işaret edilerek geçilebilirdi; lakin biz bilinçli bir şekilde sözü uzattık ki, kardeşlerimiz meselenin önemini kavrasınlar ve bu konuların üzerine azami derecede eğilerek bu güzel vasıflarla muttasıf olmanın yollarına baksınlar.

Rabbim bizleri ve sizleri bu güzel vasıflarla muttasıf olan kullarından eylediği gibi, onlara ters düşen kötü hasletlerden de muhafaza buyursun. Bizleri razı olduğu kullar zümresine dahil etsin (Âmin).

Bir sonraki yazımızda buluşmak dileğiyle, fî emanillah...

---

12. *Buhari, Müslim.*

13. *4/Nisa, 145*

Allah Rasûlü münafıklara karşı kullandığı cihad silahı dil idi. Bu da hakkı beyan etme ve hüccet ile mücadeledir. Onların karanlık dalaletini vahyin nuru ile darmadağın edip, gizli gizli yaptığı entrikaları yüzlerine vuruyordu. Onların bunun üzerine yalan söylemeleri, ikili oynamaları, kendilerini haklı çıkarmak için ettiği yemin ve yaptıkları dalavereleri bilse de onlara bir kere hakkı söylemesi yeterli oluyordu.

Münafıklarla Mücadele Metodu

Özcan YILDIRIM
ozcanyildirim@tevhiddergisi.net

Bizi nice hayırlı amellere muvaffak kılan Allah'a hamdolsun. Salât ve selam kendisinden sonra Nebi olmayacak olan Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* üzerine olsun...

Nifak ve münafıklara yönelik uzun yazılarımızdan sonra, tehlikesi Kur'an ile sabit olan *'asıl'* düşmanlara yönelik nasıl bir tutum sergilememiz gerektiğine dair bazı mülahazalarımızı paylaşacağız inşallah.

Allah'a hamdolsun ki bize bu şerden sakınmamızı emrettiği gibi onun yollarını da Rasûl'ün *sallallahu aleyhi ve sellem* pratik hayatıyla göstermiştir. Bundan sonraki yazılarımızda umumen münafıklarla muamele fıkhı, onlarla mücadele metodu üzerinde durmaya çalışacağız inşallah. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise, önceki yazılarımızda belirttiğimiz üzere nifakın itikadi ve ameli olması dolayısıyla mücadele metodunun da bazen her ikisini kapsadığı, bazen de sadece itikadi nifak sahibi olan kimselere has olan mücadele metoduna dair maddeler olacaktır.

Çaba bizden, tevfik Allah'tandır.

1. Onların Zahirine Bakarak 'Müslüman' Muamelesi Yapmak

Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* münafıklara zahiren Müslüman muamelesi yapıyordu. Çünkü onlar İslam toplumu içerisinde zahiren ibadetleri eda ederek, İslam'ın emrettiklerini yerine getiriyorlardı. Bundan dolayı da Allah Rasûlü onlara karşı fiili bir mücadele içerisine asla girmedi.

Şeriatın naslarına bakıldığında, bu durum bariz bir şekilde görülür.

"Ben insanlarla Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın Rasûlü olduğuna şahitlik edip, namaz kılıp, zekat verinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları takdirde benden kanlarını ve mallarını korumuş olurlar. Hesapları ise Allah'a kalmıştır." [1]

Allah Rasûlü kardeşlikten bahsettiği hadiste de şöyle buyuruyordu:

"Ey diliyle iman edip de imanın kalbine nüfuz etmediği kimseler! Müslümanların gıybetini yapmayınız. Onların gizliliklerinin ardına düşüp araştırmayınız. Çünkü kim Müslüman kardeşinin gizliliklerinin arkasına takılıp araştıracak olursa Allah da onun gizliliklerini takip eder. Allah'ın gizliliklerini takip ettiği kimse ise evinin içinde bulunsa dahi Allah onu rezil eder." [2]

Mubarek Furi, Tirmizi şerhi Tuhfetu'l Ahvezi isimli eserinde, *"Ey diliyle iman edip de imanın kalbine nüfuz etmediği kimseler!"* lafzının genel olduğunu, dolayısıyla mümin ve münafığı da kapsadığını söylemektedir.[3]

İmam Taberi şöyle demiştir: *' 'Allah Rasûlü onları bildiği hâlde nasıl ashabının arasında olmalarına müsaade etti?' diye söylenirse ona denilir ki: 'Allah, onlardan küfür kelimesini açığa çıkaran kimselerle savaşmayı emretmiştir. Sonra bunu da uygulamıştır. Ancak onlardan birisinin küfür kelimesini söylediği ulaştığında inkâr eder ve sözünden dönüp 'Ben Müslümanım' derse, diliyle İslam'ı izhar eden herkes hakkında Allah'ın hükmü, malının ve kanının koruma altına alınmasıdır. Başka bir şeye itikad etse de onların gizledikleri Allah'a havale edilir.*

Bu yüzden Peygamber münafıkları bilmesine rağmen ve Allah'ın kendisini onların içlerinde gizlemiş olduklarını ve kalplerindeki inançlarından haber vermesine rağmen onların sahabelerinin içinde olmasını onaylamıştır. Onlarla yapılan cihadı, müşriklere karşı yapılan savaşla bir tutmamıştır.

Allah, hiç kimseye insanların içlerinde gizlediğine göre hüküm vermeyi mubah kılmamış, içte gizlenen şeyin hükmünü yalnız kendisine ayırmıştır.' [4]

Maliki Kadısı Ebu Bekir ibnu'l Arabi şöyle demiştir: *'Peygamber münafıkları bilmesine rağmen onlardan yüz çevirmiş ve zahiren İslam olmalarını yeterli görmüştür.'* [5]

Şeyhu'l İslam İbni Teymiyye *rahimehullah* şöyle der: *'İslam, İslam'ın izhar edilmesini kabul etmektedir. Bundan sonra kendisinde imandan hiçbir şey bulunmayan kimse de halis münafıktır. İslam, kişinin iç dünyasında icmali olarak tasdikle beraber İslam'ını izhar edenin ve -ne zahir ne de batın- vaciplerin hepsini yapmayan kişinin Müslümanlığını kabul etmiştir. Bunlar fasık olan kimselerdir.'* [6]

Başka yerde ise şöyle der: *'Alimler, zahiren Müslüman olduklarından ve namaz, zekat, hac, cihad gibi zahiri amelleri yerine getirdiklerinden dolayı münafıklara zahirde Müslüman ismi verileceği konusunda ittifak etmişlerdir. Bunun gibi Nebi de onlara zahiri İslam hükümlerini uygulamıştır. Ayrıca kalbinde imandan hiçbir parça barındırmayan kimsenin Allah'ın 'Şüphesiz münafıklar cehennemin en alt tabakasındadırlar. Onlara bir yardımcı da bulmazsın' buyruğuna dahil olduğunda da ittifak etmişlerdir.'* [7]

Bu nakillerin üzerine şunu diyebiliriz ki, Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* onları öldürmemesi ve zahirine göre hükmetmesinde büyük bir maslahat söz konusudur. Bunu ifk hadisesinde de görmekteyiz. Allah Rasûlü o gün onu öldürtse idi ashab arasında sonu gelmez bir fitnenin önü açılmış olacaktı.

"Rasûlullah sahabenin ileri gelenlerinden Ali, Osman, Berire, Usame bin Zeyd, Zeyneb binti Cahş, Ümmü Eymen, Ebu Eyyub el-Ensari'nin görüşlerini sordu. Daha sonra istişareyi genişleterek ashabından bu konuda yardımcı olmalarını isteyerek şöyle hitap etti: 'Aileme iftira edip töhmet altında tutan münafık kişiler hakkında yapılması gerekeni bana açıklayınız. Allah'a yemin ederim ki, ailem hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum.'

Bundan sonra Rasûlullah şöyle dedi: 'Ailem hakkında iftira edip beni üzüntüye düşüren İbni Ubeyy'e karşı bana kim yardım eder? Ben ailem hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. Münafıklar, öyle bir adamın

1. *Muttefekun Aleyh*
2. *Ebu Davud, Tirmizi.*
3. *Tuhfetu'l Ahvezi, Müminin Tazimi Babı.*
4. *Camiu'l Beyan fî Te'vilu'l Kur'ân, Taberi, 10/420 Daru'l Kutubi'l İlmiyye Baskısı, Beyrut. Özetle*
5. *Ahkamu'l Kur'an, 2/444 Daru'l Kitabu'l Arabi, Beyrut Baskısı.*
6. *Fetava, 7/427.*
7. *Fetava, 7/351.*

adını ortaya attılar ki, onun hakkında da hayırdan başka birşey bilmiyorum. Onun bir kötülüğüne şahit olmadım. Ben evde olmadığımda, hiçbir zaman evlere girmemiştir.' " [8]

Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* münafıklara karşı yardım isteğine Sad bin Muaz *radıyallahu anh* hemen icabet etti ve şöyle dedi:

"Ya Rasûlullah! Sana ben yardım edeceğim. Eğer o iftiracı Evs kabilesinden ise, onun boynunu vururum! Eğer Hazrec kardeşlerimizden ise, bize emredersiniz, emrinizi derhal yerine getiririz."

Sad bin Muaz'ın bu konuşması üzerine dayanamayıp ayağa kalkan Hazrec'in ileri gelenlerinden Sad bin Ubade, bir an kabile taassubuna kapılarak şöyle dedi:

"Vallahi sen yalan söylüyorsun. Sen İbni Ubeyy'i öldüremezsin. Gücün yetmez. Eğer iftiracılar Evs kabilesinden olsalardı, onların boyunlarının vurulmasını istemezdin."

Useyd bin Hudayr, Sad bin Ubade'ye karşılık vermek üzere ayağa kalktı ve şunları söyledi:

"Sen yalan söylüyorsun. Biz istesek onu öldürürüz. Sen münafıksın ki, münafıklar hesabına bizimle mücadele ediyorsun."

İbni Teymiyye: *'Onlar işin iç yüzünü bilmeyen kimselerin nazarında zahiren Allah Rasûlü'nün ashabı idi.'* der.[9]

Dolayısıyla onlardan bir tanesine yapılacak müdahale, işin iç yüzünü bilmeyen insanlar tarafından garipsenecek, hatta bu şer odaklarının istediği yere çekeceği toplum içerisine atılan bir fitne tohumu olacaktı.

2. Dil ile Cihad Etmek

"Ey Peygamber, kâfirlerle ve münafıklarla savaş, onlara karşı sert ol, onların varacakları yer cehennemdir, orası ne kötü bir varılacak yerdir." [10]

'Peygamberimiz -salât ve selâm üzerine olsun- münafıklara karşı o kadar yumuşak davranmış, o kadar hatalarını bağışlamış ve o kadar suçlarını görmezlikten gelmiştir ki, bunun haddi hesabı yoktur. İşte şimdi yumuşak huyluluğu son raddeye gelmiş ve hoşgörü zamanını doldurmuştu. Şimdi yüce Rabbi olan Allah, ona yeni bir strateji izlemesini emrediyordu. Artık Allah onları bu ayette kâfirlerin arasına katıyor; hem kâfirlere hem de münafıklara karşı sert, katı, acımasız ve amansız bir cihad örneği vermesini, acımamasını ve fırsat vermemesini emrediyordu.

Hiç kuşkusuz yumuşaklığın da sertliğin de kendine göre yeri vardır. Yumuşaklığın zamanı dolunca sertlik başlamalıdır. Pasif direniş olan sabrın dönemi kapanınca, kesin ve ayırıcı tavır ortaya konmalıdır. Hareketin kendisine göre şartları ve bu yöntemin kendine göre aşamaları vardır. Bazı durumlarda yumuşaklık sıkıntı getirir ve bazen de hoşgörü zararlı olur.

Allah Rasûlü münafıklara zahiren Müslüman muamelesi yapıyordu. Çünkü onlar İslam toplumu içerisinde zahiren ibadetleri eda ederek, İslam'ın emrettiklerini yerine getiriyorlardı. Bundan dolayı da Allah Rasûlü onlara karşı fiili bir mücadele içerisine asla girmedi.

Münafıklara karşı yapılacak olan cihaddaki sertliği anlama konusunda değişik yorumlar vardır. Ali'den gelen bir rivayette, onlara karşı kılıçla savaşılır deniyor. İbni Cerir de bu görüşü tercih etmiştir. İbni Abbas'tan gelen rivayete göre ise, onlarla yapılacak cihad, karşılıklı ilişkilerle, davranışlarla ve onların içyüzlerini ortaya koyup kamuoyunu uyarmak alanlarında gerçekleştirilecektir. Ayrıca Peygamber münafıklarla savaşmamıştır.' [11]

8. *İbni Hişam, Taberi*
9. *Fetava, 7/319.*
10. *9/Tevbe, 73*
11. *Fi Zilal, Seyyid Kutub.*

'Münafıkların sermayesi hile ve aldatmadır. Malları ise yalan ve karıştırmadır.
Geçim yolları da her iki tarafı memnun etmek, onların arasında güvenlikte olmaktır:

İbni Kesir, Emiru'l Müminin Ali bin Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah dört kılıçla gönderildi:

1. Müşriklerle ilgili kılıç:

'O haram olan aylar çıktığı zaman, artık o müşrikleri nerede bulursanız, öldürün.' [12]

2. Kâfirlerle ilgili kılıç:

'Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Rasûlü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dinini din olarak kabul etmeyen kimselerle hakir ve zelil, kendi elleriyle cizyelerini verinceye dek savaşın.' [13]

3. Münafıklarla ilgili kılıç:

'Ey Peygamber! Kâfirlerle ve münafıklarla cihad et.' [14]

4. Bağilerle (isyankârlarla) ilgili kılıç:

'O tecavüz edenle Allah'ın emrine dönünceye kadar çarpışın.' [15]

12. 9/Tevbe, 5
13. 9/Tevbe, 29
14. 9/Tevbe, 73
15. 49/Hucurat, 9

Allah Rasûlü münafıklara karşı kuvvet uygulamayı terk etmiş, onlara söz ve beyan ile mücadele metodunu tercih etmiştir."

Tebuk gazvesinde münafıkların sahabeler ile alayı sonrasında şu ayetler inmişti:

"Onlara sorarsan, andolsun: 'Biz dalmış, şakalaşıyorduk' derler. De ki: 'Allah ile, O'nun ayetleriyle ve elçisiyle mi alay ediyordunuz? Boşuna özür dilemeyin! İman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz. Bir kısmınızı affetsek bile, ağır suçlu olduklarından dolayı diğer kısmınızı azaba çarptıracağız.' " [16]

Bu ayet indiğinde münafıklardan birisi Allah Rasûlü'nün devesinin yularından tutup: *'Biz dalmış, şakalaşıyorduk'* diyordu. Allah Rasûlü ise ona bu ayetleri okuyordu.

Bu vb. naslar gösteriyor ki, Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* münafıklara karşı kullandığı cihad silahı dil idi. Bu da hakkı beyan etme ve hüccet ile mücadeledir. Onların karanlık dalaletini vahyin nuru ile darmadağın edip, gizli gizli yaptığı entrikaları yüzlerine vuruyordu. Onların bunun üzerine yalan söylemeleri, ikili oynamaları, kendilerini haklı çıkarmak için ettiği yemin ve yaptıkları dalavereleri bilse de onlara bir kere hakkı söylemesi yeterli oluyordu. Bu onların aleyhinde yeterli bir hüccet oluyordu. Zahiren mevcut bir olaydan sıyrılsalar ve kendilerini haklı görseler de vicdanları kendi nefislerinin aleyhinde şahitlik yapıyordu.

"İnsan artık kendi kendisinin şahididir. Kendi mazeretlerini ortaya atsa bile." [17]

Değerli İmam İbni Kayyım ne güzel söylemiştir: *'Münafıkların sermayesi hile ve aldatmadır. Malları ise yalan ve karıştırmadır. Geçim yolları da her iki tarafı memnun etmek, onların arasında güvenlikte olmaktır:*

'Onlar Allah'ı ve iman edenleri aldattıklarını sanırlar. Oysa ancak kendilerini aldatırlar da farkında bile olmazlar.' [18]' [19]

"Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun" duamız ile...

16. 9/Tevbe, 65-66
17. 75/Kıyamet, 14-15
18. 2/Bakara, 9
19. Tariku'l Hicreteyn

Zehir
(Bir Gelin Kaynana Hikayesi)

Uzun yıllar önce Çin'de Lili adlı bir kız evlenir ve kayınvalidesi de bu yeni evli çiftle beraber yaşamaya başlar. Lakin kısa bir süre sonra Lili, kayınvalidesi ile geçinmenin çok zor olduğunu anlar. İkisinin de kişiliği tamamen farklıdır. Bu da onların sık sık kavga edip tartışmalarına yol açar. Bu Çin geleneklerine göre hoş bir davranış değildir ve çevrenin oldukça tepkisini alır.

Birkaç ay sonra, bitmez tükenmez kaynana kavgalarından dolayı, kocası için ev çekilmez bir hâle gelmiştir.

Artık bir şeyler yapmak gerektiğine inanan genç kadın, doğru babasının eski bir arkadaşı olan baharatçıya koşar ve derdini anlatır.

Yaşlı adam ona bitkilerden yaptığı bir öz hazırlar ve bunu üç ay boyunca hergün azar azar kaynanası için yaptığı yemeklerin içine koymasını söyler. Zehir az az verilecek, böylece onu gelinin öldürdüğü belli olmayacaktır. Yaşlı adam genç kadına kimsenin ve eşinin şüphelenmemesi için kaynanasına çok iyi davranmasını, ona en güzel yemekleri yapmasını söyler.

Sevinç içinde eve dönen Lili, yaşlı adamın dediklerini aynen uygular. Her gün en güzel yemekler yapıyor ve kaynanasının tabağına zehiri azar azar damlatıyordu. Kimseler şüphelenmesin diye de ona çok iyi davranıyordu. Bir süre sonra kayınvalidesi çok değişmişti ve ona kendi kızı gibi davranıyordu. Evde artık barış rüzgarları esiyordu. Genç kadın kendisini ağır bir yük altında hissetti. Yaptıklarından pişman bir vaziyette baharatçı dükkanının yolunu tuttu ve yaşlı adama şu ana kadar kaynanasına verdiği zehirleri onun kanından temizleyecek bir iksir yapması için yalvardı; çünkü yaşlı kadının ölmesini artık istemiyordu.

Yaşlı adam, ağlamaklı gözlerle karşısında konuşup duran Lili'ye baktı ve kahkahalarla gülmeye başladı. *'Sevgili Lili!'* dedi, *'Sana verdiklerim sadece vitaminlerdi. Olsa olsa kayınvalideni sadece daha da güçlendirdin, hepsi bundan ibaret. Gerçek zehir ise senin beyninde olandı. Sen ona iyi davrandıkça, o da dağıldı ve yerini sevgiye bıraktı. Böylece siz gerçek bir ana kız oldunuz.'* dedi.

Kıssadan hisse: Eski bir Çin atasözü şöyle der:

Gül veren elde, gül kokusu kalır,

Seven insan, sevgisini insanlara veren insandır.

Ömer ve Hamza'nın *radiyallahu anhuma* Müslüman Olmaları

Enes YELGÜN
enesyelgun@tevhiddergisi.net

Kıtal Allah'ı razı edecek amellerden birisidir ve cihadın kısımlarındandır. İslam davasını hakim kılarken amaç değil araç olarak görülmesi, gereken bir ameldir. Ne zaman ki bir toprak parçasında davetin önündeki engeller çoğalır ve Allah'ın dinini anlatmak imkansız hâle gelir, işte o zaman diğer şartlar da olgunlaşmış ise kıtal bu engelleri aradan kaldırmak için devreye girer.

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam, O'nun Rasûlü'ne olsun.

İslam daveti günden güne yayılıyor, Mekke'nin en önemli meclislerinde gündemin ilk sırasını meşgul etmeyi sürdürüyordu. Toplumun her tabakasından insanlar Allah Rasûlü'nün *sallallahu aleyhi ve sellem* çağrısına icabet etmeye devam ediyorlardı. Elbette Sünnetullah'ın bir gereği olarak davete kulak verenler genellikle toplumda ikinci sınıf insan muamelesi gören kişilerdi. Ancak arada Ebu Bekir, Osman *radıyallahu anhuma* gibi sahabeler de İslam ile izzet buluyorlardı.

Bu yazılarımızda da İslam ile şereflenmeleri Müslümanlar için bir devrim niteliğinde olan iki önemli şahsiyetin Müslüman olma kıssalarını anlatmaya çalışacağız. Geçen yazımızda Ömer'in *radıyallahu anh* kıssasını anlatmıştık.Bu yazımızda da Hamza'nın *radıyallahu anh* hidayeti bulma hâdisesini zikretmeye çalışalım.

"Ebu Cehil, Safa'da Rasûlullah'a rastladı; ona eziyet edip kötüledi. Kendilerini ayıplayıp durumlarını zayıflıkla nitelediği ve hoşlarına gitmeyen sözler söylediği için Rasûlullah'a hakaret ederek intikamını aldı. Rasûlullah ise onunla hiç konuşmadı.

Bu olayı Abdullah bin Cud'an'ın azadlı cariyesi işitiyordu. Daha sonra Ebu Cehil ondan ayrılarak Kureyş'in Kabe'nin yanındaki toplantı yerine doğru gitti ve onlarla birlikte oturdu.

Çok geçmeden Hamza yayı elinde avdan dönmüş geliyordu. Hamza çok iyi bir avcı idi. Avdan eli boş dönmezdi. Avdan döndüğünde Kabe'yi tavaf etmeden, Kureyş'in toplantı yerlerine uğramadan ve onları selamlayıp kendileriyle biraz konuşmadan ailesinin yanına gitmezdi. Kureyş'in içinde gençlerin en güçlüsü ve mizacı en sert olanı idi. Azadlı cariyeye rastladığı zaman, Rasûlullah evine dönmüştü. Cariye Hamza'ya dedi ki:

'Ey Eba Umare! Keşke kardeşinin oğlu Muhammed'e sallallahu aleyhi ve sellem *biraz önce Ebu'l Hakem bin Hişam'ın yaptığı kötü şeyleri görseydin! O, Muhammed'i burada otururken buldu, ona eziyet etti, onu kötüledi ve onun hoşuna gitmeyen şeyler söyledi. Sonra da ayrılıp gitti. Muhammed ise onunla hiç konuşmadı bile.'*

Bunun üzerine Hamza, gazaba geldi. Koşarak çıktı ve hiçbir kimsenin yanında durmadı. Çıkarken de Ebu Cehil'e rastladığında onunla çarpışmaya hazırlıklı bir hâlde çıktı. Mescide girdiğinde onu topluluğun içinde otururken gördü. Ona doğru gitti, başının üzerinde dikildiği zaman yayını kaldırarak onun kafasına indirdi ve feci bir şekilde yardı. Sonra dedi ki: 'Ona nasıl söversin? Ben de onun dinindenim. Onun dediğinin aynısını diyorum. Eğer güç yetirebilirsen beni bundan çevir.'

Hemen Ben-i Mahzum'dan adamlar Ebu Cehil'e yardım etmek için Hamza'ya doğru yöneldiler. Ebu Cehil onlara şöyle dedi: 'Ebu Umare'yi bırakınız. Vallahi ben cidden onun kardeşinin oğluna kötü bir şekilde hakaret etmiştim.'

Böylece Hamza İslam'a ve Rasûlullah'a gelen vahye uymaya başladı ve bunda sebat etti.

Hamza Müslüman olduğunda Kureyş şu gerçeği iyice anlamış oldu:

Muhammed artık izzet bulmuş ve kendini korumuştur. Artık Hamza da onu koruyacaktır. Böylece onun için tasarladıkları bazı planlardan vazgeçmek zorunda kaldılar." [1]

Hidayet Allah'ın Elindedir

Kıssalardan çıkartılması gereken birinci nokta, hidayetin Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* elinde olduğu ve dilediği şeyi bu duruma vesile kıldığıdır.

1. *Siyeri İbni Hişam*

"Allah dileseydi elbette hepinizi bir tek ümmet yapardı. Fakat, o dilediğine dalâlet, dilediğine hidayet verir ve muhakkak sûrette hepiniz bütün yaptıklarınızdan sorumlu tutulacaksınız." [2]

"Doğrusu sen sevdiğine hidayet veremezsin. Fakat Allah kimi dilerse ona hidayet verir. Ve hidayete erecekleri en iyi o bilir." [3]

"Şüphesiz Allah dilediğini saptırır. Dilediğini de hidayete eriştirir. (Ey Rasûlüm) artık onlara üzülerek kendini harap etme. Allah onların yaptıklarını şüphesiz bilir." [4]

Muhammed artık izzet bulmuş ve kendini korumuştur. Artık Hamza da onu koruyacaktır.
Böylece onun için tasarladıkları bazı planlardan vazgeçmek zorunda kaldılar.

Özellikle Ömer'in *radıyallahu anh* Müslüman olması sahabe arasında çok ciddi bir şaşkınlık oluşturmuştu. Çünkü Ömer *radıyallahu anh* Müslümanlara bizzat işkence eden bir kişiydi. Allah Rasûlü'nü öldürmeyi kafasına koymuş, bunun için yola çıkmış bir müşrikti. Hatta *'Ömer'in eşeği Müslüman olur ama o olmaz.'* sözü meşhur olmuştu.

2. *16/Nahl, 93*
3. *28/Kasas, 56*
4. *35/Fatır, 8*

Ümmü Abdullah şöyle rivayet etti:

"Allah'a and olsun! Biz Habeş topraklarına göç ediyorduk. Amir bazı ihtiyaçlarımızı temin etmek için gittiği zaman Ömer bin el-Hattab yanımıza geldi. Daha Müslüman olmamıştı. Ümmü Seleme dedi ki:

'Bize yaptığı eziyet ve çıkarttığı zorluklarla karşılaşıyorduk.'

Ümmü Abdullah sözüne devam etti; bunun üzerine Ömer bana şöyle dedi:

— Ey Ümmü Abdullah! Çıkmak için mi bu hazırlık? Dedim ki:

— Evet. Vallahi Allah'ın arzına çıkacağız. Ta ki Allah bize bir kolaylık yaratsın... Siz bize eziyet veriyorsunuz. Bizi zorluyorsunuz.

Ümmü Abdullah sözüne devam etti, bunun üzerine Ömer:

— Allah sizinle beraber olsun, dedi. Onda şimdiye kadar görmediğim bir incelik gördüm. Sonra ayrılıp gitti. Anladığıma göre bizim çıkışımız onu üzmüştü.

Sözüne devam ederek; Amir ihtiyacımız olan şeyleri alıp geri geldiğinde ona dedim ki:

— Ey Eba Abdullah! Keşke biraz önce Ömer'i, onun yumuşaklığını ve bize karşı onun hüznünü görseydin? Dedi ki:

— Onun Müslüman olmasını umuyor musun?

— Evet, bunun üzerine Ebu Abdullah:

— O gördüğün var ya! Hattab'ın eşeği Müslüman oluncaya kadar Müslüman olmaz, dedi.

Bu, onun ümitsizliğinden dolayı söylediği bir sözdü. Çünkü Ömer'in katılığını, İslam'a karşı kasvet ve şiddetini görmüştü." [5]

Ancak Allah onun için hidayet dileyince hiçbir şey buna engel olamadı.

Müslüman davet sırasında bu hakikati aklından çıkartmamalıdır. Neyin muhatabının kalbinin kilidini açacağını bilemeyeceği için her türlü vesileye yapışmalıdır. Allah Rasûlü'nün yaptığı gibi davet ettiği kişiler için El-Hadi olandan yardım istemelidir. Kendi davasında sebat etmenin karşı tarafa yapılabilecek en etkili davet olduğunu unutmayıp, her türlü tavizden uzak durmalıdır.

Aynı şekilde davetin sonunda olumlu bir sonuç elde edemez ise kendini helak etmemelidir. Çünkü hidayet Allah'ın elindedir. El-Hadi isminin hangi kulu üzerinde, ne zaman tecelli edeceğini sadece O *subhanehu ve teâlâ* bilebilir. Davetçinin muhatabını çok sevmesi, hüccetini mükemmel bir şekilde ikame etmesi hidayet için yeterli değildir.

En önemlisi de davetin sonucunda muhatap kalbini İslam'a açarsa, davetçi bu gelişmeyi kendine mâl etme yanlışına düşmemelidir. Bütün güzellikler Allah'tandır. Eğer böyle bir nimeti Rabbimiz bize bahşetmiş ise sürekli O'na hamd etmemiz gerekir. Çünkü kişinin ahireti için yapabileceği belki de en büyük yatırım bir insanın hidayetine vesile olmaktır. Böylece onun bütün salih amellerinde pay sahibi olur.

5. *Siyeri İbni Hişam*

Hidayet Allah'ın elindedir. El-Hadi isminin hangi kulu üzerinde, ne zaman tecelli edeceğini sadece O bilebilir.
Davetçinin muhatabını çok sevmesi, hüccetini mükemmel bir şekilde ikame etmesi hidayet için yeterli değildir.

İnsanların Farklı Tabiatlarda Olması Allah'ın Yaratma Sanatının Bir Tecellisidir

Allah *subhanehu ve teâlâ* herkesi farklı karakterlerde yaratmıştır. Her insan kendi tabiatına göre düşünür ve hareket eder. Bu durum Allah'ın yaratma sanatının bir sonucudur.

"Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir tutam topraktan yaratmıştır. Bu sebeple âdemoğullarının, o topraklardan kaynaklanan nedenlerden dolayı bir kısmı kızıl, bir kısmı beyaz, bir kısmı siyah, bir kısmı da bu renklerin karışımındaki tonlarda; bir kısmı yumuşak, bir kısmı sert, bir kısmı iyi huylu, bir kısmı kötü huylu olarak (çeşitli kabiliyet, özellik ve karakterlerde) dünyaya gelmiştir." [6]

"De ki: 'Herkes, kendi mizaç ve karakterine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir." [7]

"Allah, rızıklarınızı aranızda taksim ettiği gibi ahlâkınızı/huylarınızı da taksim etti." [8]

Allah Rasûlü ashabına bu hakikatin varlığını en iyi bilen kişi olarak muamele etmiş ve onların farklı karakterlerini tek bir kalıba sokmak için uğraşmamıştır. Bilakis iman, farz ve haramlar ile İslam cemaatindeki sorumluluklar haricindeki alanlarda herkesin karakterini açığa vurmasına izin vermiştir. Doğal olarak ortaya bir zenginlik çıkmıştır.

Ömer ve Hamza *radıyallahu anhuma* sert mizaca sahip kişilerdi. İki sahabenin de İslam olmaları sırasında yaşanan hâdiseler dahi bu duruma verilebilecek en basit örneklerdir.

"Ömer kılıcını kuşandı. Sonra Rasûlullah ve onun ashabının yanına gitmek için yola çıktı. Vardığında kapıyı çaldı. Kapı sesini işiten Rasûlullah'ın ashabından bir kişi, kalkıp kapının aralığından baktı. Onu kılıcını kuşanmış olarak görünce telaşlı bir şekilde Rasûlullah'a:

— Ya Rasûlallah! Bu, kılıcını kuşanmış olarak gelen Ömer bin el-Hattab'dır, dedi.

Hamza da:

— Onun girmesine müsade et ya Rasûlullah! Eğer buraya hayır arzulayarak gelmişse biz ona onu veririz. Şayet şer amaçla gelmişse onu kendi kılıcı ile öldürürüz, dedi." [9]

Ömer *radıyallahu anh* dedi ki:

*"Müslüman olduğum günün gecesi hatırlamaya çalıştım; Mekke ahalisinden Rasûlullah'a düşmanlık etmekte acaba kim daha şiddetlidir? Ona gidip İslam'a girdiğimi haber vereyim. Dedim ki: **'En şiddetli olan Ebu Cehil'** dir.*

Sabahladığım zaman ona gidip kapısını çaldım. Karşıma Ebu Cehil çıktı ve dedi ki:

Allah Rasûlü ashabına bu hakikatin varlığını en iyi bilen kişi olarak muamele etmiş ve onların farklı karakterlerini tek bir kalıba sokmak için uğraşmamıştır.
Bilakis iman, farz ve haramlar ile İslam cemaatindeki sorumluluklar haricindeki alanlarda herkesin karakterini açığa vurmasına izin vermiştir. Doğal olarak ortaya bir zenginlik çıkmıştır.

— Merhaba ey kız kardeşimin oğlu! Hoşgeldin. Nedir bu hâlin sabah sabah?

Ben de dedim ki:

— Sana, benim Allah'a ve Rasûlü Muhammed'e iman ettiğimi, ona gelen şeyleri kabul ettiğimi haber vermek için geldim.

6. *Tirmizi, Ebu Davud.*
7. *17/İsra, 84*
8. *İmam Ahmed*
9. *Siyeri İbni Hişam*

Siyeri dikkatli bir şekilde okuyan her birey İslam'ın hakim olma sürecinin belli aşamalar ile olduğunu görecektir. Her aşama birbirinin tamamlayıcısı pozisyonundadır. Dolayısıyla aynı usulle İslam'ı yeryüzünde hakim kılmaya çalışan Müslüman, bu aşamaları çok dikkatli takip etmeli ve vakıasına uyarlamalıdır.

Bunun üzerine kapıyı yüzüme çarptı ve şöyle dedi:

*— **Allah seni de getirdiğin haberi de mahvetsin.**"*

Bu mizaçlar olur olmadık yerlerde ortaya çıktığında birçok sorunu beraberinde getirebilecek karakterlerdi. Ancak onlar zikrettiğimiz sınırlarda kalınca ve yeri geldiğinde bu sertliklerini İslam için kullandıklarında, zarar vermesi beklenen durumdan fayda ortaya çıkmıştı.

İslam'a hizmet etmeye çalışan ve insanlarla muamele edip onları eğiten yönlendiren her ferdin bu gerçeği sürekli göz önünde bulundurması gerekir. Herkesi tek tipe sokmak ancak hayaldir ve bu yöndeki adımlar geri dönülemez yaralar açmaya sebep olabilir.[10]

Açıktan İbadet Edilebilecek Güce Kavuşmak Kıtal Aşamasına Geçmeyi Gerektirir mi?

Allah *subhanehu ve teâlâ* Peygamberi vasıtasıyla bir neslin üzerinden İslam'ın nasıl yaşanacağını tüm insanlığa öğretmiştir. Siyeri dikkatli bir şekilde okuyan her birey İslam'ın hakim olma sürecinin belli aşamalar ile olduğunu görecektir. Her aşama birbirinin tamamlayıcısı pozisyonundadır. Dolayısıyla aynı usulle İslam'ı yeryüzünde hakim kılmaya çalışan Müslüman, bu aşamaları çok dikkatli takip etmeli ve vakıasına uyarlamalıdır. Yanlış bir anlayış Allah'ın ve Rasûlü'nün murad etmediği bir sonuca kişiyi götürebilir.

Siyerin Mekke dönemini incelediğimizde her anın aynı olmadığını görmekteyiz. İlk zamanlarda Müslümanların sayısı az idi ve birçok Müslüman zayıflıkları nedeniyle imanlarını açığa çıkartmamıştı. Ancak zaman geçtikçe işkencelerin dozajının artmasına rağmen, sayı da imanlarını açığa çıkartanların oranı da çoğalmaya başladı. Hatta Hamza, Ömer gibi ileri gelenler dahi kalplerini İslam'ın nuru ile doldurdular. Onlar Müslüman olunca Müslümanlar bir gövde gösterisi dahi yaptılar ve topluca Kabe'ye yürüdüler.

Bununla ilgili olarak Abdullah bin Mesud *radıyallahu anh* şöyle demektedir:

"Ömer Müslüman oluncaya kadar biz Kabe'nin yanında namaz kılmaya kâdir değildik. Ne zaman ki Ömer Müslüman olup Kureyş'e karşı eyleme geçti ve Kabe'nin yanında namaz kıldı, biz de o zaman onunla beraber namaz kıldık. Ömer'in İslam'a girmesi Rasûlullah'ın ashabının Habeşistan'a hicret etmesinden sonra gerçekleşmişti." [11]

Artık Müslümanlar Mekke'de belli sayı ve güce ulaşmış bir topluluktu. Ancak burada bir husus dikkatimizi çekmektedir. Başta Allah Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* olmak üzere hemen hemen sahabelerin hepsine işkence yapılırken, bazı Müslümanlar şehit edilirken, gece gündüz İslam'a ve şiarlarına hakaret edilirken Müslümanlar harekete geçmedi. Bir tane dahi put kırmadı ya da ferdî ve anlık gelişen bir-iki hâdise haricinde müşriklerden kimseye zarar vermedi. İbni Mesud'un başından geçen şu hâdise konu hakkında örnek olması açısından önemlidir:

Abdullah bin Mesud *radıyallahu anh* dedi ki:

"Rasûlullah, Beytullah'ın yanında durup namaz kıldığı sırada Ebu Cehil ve bazı arkadaşları Rasûlullah'ın çevresinde oturuyorlardı. (Bir gün önce bir dişi deve boğazlanmış, onun döl yatağı ve işkembesinin pisliği

10. *Bu konuda ayrıntılı bilgi için Tevhid Dergisi'nin 55. sayısının Başyazısına müracaat edilebilir.*

11. *Siyeri İbni Hişam*

de yakın bir yerde duruyordu.) Müşriklerden birisi (Ebu Cehil):

— Görmüyor musunuz şu riyakârı! Hanginiz varıp filan oğullarının boğazlanan devesinin döl yatağını ve işkembe içindeki tersini getirir ve secdeye vardığı zaman Muhammed'in iki omuzunun arasına koyar, diye sordu.

Oradakilerin en şakisi en bedbahtı olan Ukbe bin Muayt:

— Ben yaparım, dedi.

Hemen kalkıp gitti, döl yatağını ve işkembe içindeki tersini alıp getirdi. Rasûlullah'ın secdeye gitmesini bekledi. Secdeye vardığı zaman Rasûlullah'ın iki omuzunun arasına koydu ve hepsi birden gülmeye başladılar. Katıla katıla gülmekten (yere yıkılmamak için) birbirlerinin üzerine eğilip dayandılar.

Rasûlullah secdeden ayrılmıyor, başını kaldırmıyordu.

Ben ise hiçbir işe yaramıyor ayakta dikilip duruyor sadece ona bakıyordum. Konuşmaya bile gücüm yetmiyordu. (Beni koruyacak kavim ve kabilem yoktu) Ne olurdu o zaman koruyan bir gücüm ve koruyucum olsaydı da Rasûlullah'ın sırtından onları hemen kaldırıp ataydım.

Nihayet bir kimse gidip Fatıma'ya haber verdi. Fatıma koşarak geldi. Rasûlullah'ın üzerinden onları alıp attı. Bunu yapanlara ağır sözler söyledi. Fatıma'ya hiçbir karşılık vermediler.

Rasûlullah namazını bitirdiği zaman Kabe'ye yöneldi. Sesini yükseltti. Üç kere:

'Allah'ım! Kureyş'den şu topluluğu (Ebu Cehil, Utbe bin Rabia, Şeybe bin Rabia, Ukbe bin Muayt, Ümeyye bin Halef, Velid bin Utbe ve Umare bin Velid'i) sana havale ediyorum.' diyordu.

Aleyhlerinde dua ettiğini işittikleri zaman gülmeleri kesilip gittiler.

Rasûlullah'ın aleyhlerinde dua etmesi çok ağırlarına gitti. Onlar bu belde de yapılacak duanın muhakkak kabul olunacağı görüşünde idiler. Bunun için korktular.

Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah'ın adlarını saydığı bu kişilerin Bedir günü öldürüldüklerini, yere serildiklerini gördüm." [12]

Peki neden Müslümanlar belli bir güce kavuşmalarına rağmen bu tarz hâdiselerde fiilî bir karşılık vermediler? Çünkü açıktan ibadet etme hürriyetine ve gücüne kavuşmak, kıtal ahkamını devreye sokmak için yeterli değildir.

Kıtal Allah'ı *subhanehu ve teâlâ* razı edecek amellerden birisidir ve cihadın kısımlarındandır. İslam davasını hakim kılarken amaç değil araç olarak görülmesi, gereken bir ameldir. Ne zaman ki bir toprak parçasında davetin önündeki engeller çoğalır ve Allah'ın dinini anlatmak imkansız hâle gelir, işte o zaman diğer şartlar da olgunlaşmış ise kıtal bu engelleri aradan kaldırmak için devreye girer.

Maalesef bu malumatın farkında olmadan olayları değerlendirmeye çalışanlar bir toprak parçasında belli bir güce sahip olunduğunda kıtale başvurmak gerektiğini iddia etmekte ve bu şekilde amel etmeyenleri de nifak ile suçlamaktadırlar. İşi daha da çıkmaza sokan şey ise bu insanların güce ulaşma kavramının altını da kendi anlayışları ile doldurmalarıdır.

Duamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamddır.

12. *Buhari, Müslim.*

İktibas

Muhammed bin Salih el-Müneccid der ki:

'İhlas yaşadığımız problemlerin çözümü için oldukça önemlidir. Çünkü birçok insan, içsel birtakım problemler yaşamaktadır. Birçok davetçi ve ilim talebesi bile bu içsel problemlerden şikâyetçidirler. Onlar, Allah'ın rahmetinden ümit kesmemelerine rağmen, baş edemedikleri bazı olgular sebebiyle bereket ve başarıdan mahrum kaldıkları bir takım sorunlarla karşı karşıyadırlar. Oysaki İslam dini, ihlaslı mücahid askerlerin çabaları ile ayakta kalabilir ve ihlaslı ilim talebelerinin aracılığı ile öğrenilebilir. İhlas, yaşadığımız kötü şartlardan kurtulabilmemiz için çok önemli bir vasıtadır. İhlaslı mücahidler dışında İslam dinini kim zafere ulaştırabilir? O hâlde ihlas, günümüzde yaşadığımız sıkıntılardan kurtulmamızın tek çaresidir. Çünkü İslam ümmeti büyük bir gerileme ve hezimet yaşamaktadır. Doğu ve Batı'dan birçok düşmanın tehdidi altındadır. Peki, hangi sebeplerden dolayı? Bunun birçok sebebi vardır. Bunlardan en önemlisi, ihlasın olmayışıdır. Öyle ki yaptığımız işlerde sahip olmamız gereken ihlas azalmış ve neredeyse, kaybolmaya yüz tutmuştur. Eğer yeterince ihlaslı olmuş olunsaydı, durum belki böyle olmayacaktı.

Diğer taraftan İslami birçok proje uygulanamadan başarsızlığa uğramıştır. Birçok davet ve hareket, riya pisliğine bulaşmıştır. İçerisinde binlerce ferdi barındıran kalabalık nice İslami hareketler, ihlastan yoksun oldukları için yerle bir olmuşlardır. Sonuçta liderlik sevdası, şan, şöhret ve mal biriktirme hırsı bütün dünyaya hakim olmuştur.'

Ölümü hatırlamaktan bu kadar gafil olmamızın sebebi, ölümü tefekkür etmenin bizlere olan faydasını bilmemektir. İnsanın, bir işin kendisine olan faydasını bilmeden ona yönelmesi zordur. Bu sebeple ölümü hatırlamanın dünyada ve ahirette kula faydasını bilmek gerekir.

Terk Edilmiş Sünnetler: Ölümü Tefekkür Etmek

Emre ACAR
emreacar@tevhiddergisi.net

Allah'a hamd, Rasûlü'ne salât ve selam olsun.

Değerli kardeşim! Bu ayki yazımızda ölümü tefekkür etmenin öneminden ve bunun bizlere olan faydasından bahsetmeye çalışacağız. Rabbim yazdıklarımıza önce beni sonra siz kardeşimi muvaffak kılsın. Allahumme âmin.

"Her canlı ölümü tadacaktır." [1]

Hepimizin sonu olan ölüm, Peygamberimizin *sallallahu aleyhi ve sellem* sürekli gündemindedir. Ölümü hatırlamak, ölümü hatırlatan sebeplere sarılmak Peygamberimizin önemli sünnetlerindendir. Sakal ve saçındaki beyazlıklar, etrafında ölen insanlar, baharın gelip gidişi, güneşin doğup batışı, kâinatın her işleyişi Peygamberimize ölümü hatırlatıyordu. Ölümü hatırlamak için günün bir bölümünde mutlaka kabirleri ziyaret ederdi.

Aişe validemizin ifadesine göre:

"Efendimiz kendisinin yanında kaldığı her gecenin son kısmında Baki kabristanına gider, oradakilere selam verip dua ederdi." [2]

Kendisi ölümü tefekkür ettiği gibi ashabına da sürekli ölümü hatırlamalarını, kabir ehli gibi yaşamalarını emrederdi.

"Bütün zevkleri kökünden yok eden ölümü çokça hatırlayı-

1. *3/Âl-i İmran, 185*
2. *Müslim*

nız." [3]

"Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi ol ve kendini kabir ehlinden gör." [4]

Bu hadisler Müslümanın ölümü kendisinden uzak görmemesi gerektiğine apaçık bir delildir. Ama ne yazık ki terk ettiğimiz sünnetlerden bir tanesi de budur. Ölüm, bizlere şah damarımızdan daha yakınken, hiç uğramayacakmış gibi ondan uzağız. Etrafımızdaki ölümler, mevsimlerin değişmesi, güneşin doğup batması ve kâinatın işleyişi bizlere ölümü hatırlatması gerekirken, onu hatırlamada geri plandayız.

Ölümü hatırlamaktan bu kadar gafil olmamızın sebebi, ölümü tefekkür etmenin bizlere olan faydasını bilmemektir. İnsanın, bir işin kendisine olan faydasını bilmeden ona yönelmesi zordur. Bu sebeple ölümü hatırlamanın dünyada ve ahirette kula faydasını bilmek gerekir.

Ölümü Tefekkür Etmenin Faydaları Nelerdir?

Değerli kardeşim! Ölümü hatırlamanın hem dünya hem de ahiret için faydaları vardır. Bunları maddeler hâlinde sıralayabiliriz:

a. Ölüm, ahireti kazanmak için salih amel ile meşgul olmamızı sağlar

Hepimiz bilmekteyiz ki ölüm, dünyanın bitişi, ahiretin yani sorguya çekilmenin başlangıcıdır. Bu sebeple ölümü kurtuluş olarak değil asıl zorluğun, çetin bir hayatın iptidası olarak görmeliyiz. Ki bu zorluğu hafifletmek, hesabımızı kolaylaştırmak için dünyada salih ameller ile meşgul olabilelim.

Bir rivayete göre:

"Ali, kabirleri sıkça ziyaret ederdi. Bir gün ona:

— Nedir bu hâlin ey Ali, kabirleri komşu edindin, dediler. O da şu cevabı verdi:

— Onların sadık komşular olduğunu gördüm! Zira hiçbir kötülük yapmıyorlar ve (hâlleriyle bizlere ibret dersi vererek daima) ahireti hatırlatıyorlar!" [5]

Allah Kur'an-ı Kerim'de ahiret yurdunda bazı insanların pişmanlığından ve dünyaya tekrardan geri gönderilme taleplerinden bahseder.

"Nihayet onlardan (Müşriklerden) birine ölüm gelip çattığında derler ki: 'Rabbim bizi tekrardan dünyaya gönder. Ta ki terk ettiğimiz amelleri yapalım.' Hayır! Onların söylediği bu söz boş bir sözden ibarettir. Onların gerisinde ise yeniden dirilecekleri güne kadar süren bir berzah vardır." [6]

Ayet-i kerimeden de anlaşıldığı üzere, bu insanların pişman olup dünyaya geri gitmek istemelerinin sebebi, ahiretlerini kurtaracak salih ameller yapmamalarıdır. Peki, bu insanlar neden amel yapmadılar?

Çünkü bu insanlar ölümü ve hesabı düşünmediler ki korkuya kapılıp Rablerini razı edecek amel yapsınlar. Sadece dünyaya uydular, dünyayı onardılar, vakitlerini onun için harcadılar. Hesap günü gelince de Rablerine verecek hiçbir cevapları olmadı. Hemen kurtulmak için *"Rabbim bizi tekrardan dünyaya gönder de terk ettiğimiz amelleri yapalım"* diyebildiler. Ancak öldükten sonra dünyaya dönüş yoktur. Böylelikle bu talepleri, boş bir sözden ibaret olmuştur.

O zaman, ölmeden önce amel yapmalıyız. Bunun içinde ölümü sürekli düşünmeliyiz.

b. Ölüm, insanı dünyaya karşı zahit kılar

Dünya, her çağda insanların tağutu/kendisine kulluk ettiği ilahı olmuştur. Dünya, insanlar nazarında, (hâşâ) Rabbimizden ve O'nun isteklerinden daha önemli ve öncelikli hâle gelmiştir. İnsanlara İslam davası hatırlatıldığı zaman *'İş, güç ile uğraşmaktan vakit bulamıyoruz'* diye dünyayı ve onun süsünü mazeret olarak sunmaktadırlar. Rablerine kulluk edilsin diye yaratılan dünyada insanlar, Rablerinden uzaklaşıp dünyanın, dinarın, doların, altının kulu olmuşlardır. İşte bu sebeple Peygamberimiz dünya fitnesinden Rabbimize sığınmış ve bizleri de dünya fitnesine karşı uyarmıştır.

Peki, insan kendisini dünya fitnesine karşı nasıl koruma altına alabilir?

İşte bu soruya Peygamberimiz şöyle cevap vermiştir:

3. *Tirmizi*
4. *Buhari*
5. *İbni Ebi Şeybe, Musannif*
6. *23/Müminun, 99-100*

"Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi ol ve kendini kabir ehlinden gör." [7]

"Ölümü çokça hatırlayın! Bu, dünyaya karşı zahit kılar." [8]

"Ölümü ve öldükten sonra ceset ve kemiklerin çürümesini hatırlayın! Ahiret hayatını isteyen, dünya hayatının süsünü terk eder." [9]

"Bütün zevkleri kökünden yok eden ölümü çokça hatırlayınız." [10]

Müslümanlar, Peygamberimizin bu nasihatini her yerde uygulamalıdır. Dünyaya karşı zahit olabilmek için sadece taziye ortamlarında ölümü hatırlayıp, geri kalan ortam ve meclislerde dünya muhabbeti yapmamalıdır.

Fakat bugün insanlar öyle bir hâle gelmiştir ki nerede olurlarsa olsunlar muhabbetleri, reklamları, gündemleri, dünya ve onu elde etmek üzerine kuruludur. Ancak Müslüman, bu tür muhabbet ortamlarından, dünyaya kul olan arkadaşlardan uzak durmalıdır. Çünkü bu insanlar bizlere ölümü ve Rabbimizi unuttururlar; dünyaya kul yaparlar.

c. Ölüm; zengini, zengin olmanın afetlerinden; fakiri de fakir olmanın afetlerinden korur

Zengin, malı kendisinin elde ettiğine inanabilir, rızkı verenin Allah olduğunu unutabilir, bu mal ile başkalarına karşı büyüklenebilir, maddi güç ile başkalarına zulmedebilir, malının hakkını/zekâtını vermede cimri davranabilir... Bunların hepsi zengin için afettir.

Fakirin afeti ise, maddi zayıflığından dolayı Rabbine isyan edebilir, başkalarının malına göz dikip alabilir, para kazanmak için dininden vazgeçebilir... Bunların hepsi fakir için afettir.

İşte zengin ve fakir olan kişiler kendilerini bu afetlerden korumak için ölümü çokça hatırlamaları gerekir.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

"Ölümü çokça hatırlayın! Eğer zenginken ölümü düşünürseniz, sizi zenginliğin afetlerinden korur. Fakirken tefekkür ederseniz, hayatınızdan memnun olmanızı sağlar." [11]

Zenginin afeti ve ölümü hatırlatmanın ona verdiği faydası ile alakalı olarak şu kıssayı nakletmek faydalı olacaktır.

'Devrin Sultanı bir yerden geçiyorken orada ve yakınlarda bulunan herkes ayağa kalkıp hürmet ederek sevgi gösterisinde bulunur. Ancak takvası ile meşhur salih bir zatın ne kendisine ne de etrafındakilere ilgi ve saygı göstermediğini görünce onu huzuruna aldırarak şöyle der:

— Görmüyor musun? Sultan geliyor diye insanlar yerlere yatıp kalkıyorlar. Sen yoksa Sultan'ı tanımıyor musun?

Salih zat şöyle cevap verir:

— Tanıyorum. İyi tanıyorum ve seni de iyi biliyorum.

Sultan:

— Öyleyse söyle bakayım, kimim ben?

Salih Zat:

— Senin baş(langıç)ın hakir bir su damlası, ahirin/sonun ise bozulan ve kokuşan bir leştir. İkisi arasındaki hâlin ise, karnındaki kazuratın (büyük abdest) hamalısın!'

Böyle bir gerçeği yalın hâliyle dile getiren salih zat bu sözleriyle Sultan'ın çevresindekilerinin tepkisini çeker. Fakat bu sözler Sultan'ı derin bir tefekküre sevk eder ve salih zata herhangi bir zarar verilmemesini emreder.

d. İnsanı günahlardan alıkoyar

Rabbimiz kalbimize hem takvayı hem de fücuru/günahı yerleştirmiştir.

"Kalbe hem takvayı ve fücuru ilham edene yemin olsun, kim kalbini ıslah ederse kurtuluşa ermiştir." [12]

Kalbimizde günaha karşı bir meyil vardır. Bununla beraber, tağutlar ve toplumlar yalanı, iftirayı, zinayı, çalmayı, zulmetmeyi, küfretmeyi gözümüze gözümüze sokuyor, hayatın her alanında karşımıza çıka-

7. *Buhari*
8. *Suyuti, Camiu's-Sağir*
9. *Tirmizi*
10. *Tirmizi*
11. *Suyuti, Camiu's-Sağir*
12. *91/Şems, 7-8*

rıyorlar. Günümüzde bu fuhşiyatın azgın dalgalarını düşündüğümüzde, Müslümanın kendini günahlardan alıkoyması zorlaşıyor.

Peki, 'Bizler günahlara karşı kendimizi bir nebze de olsa nasıl koruma altına alabiliriz? Bunun için ne yapmak gerekir?' diye sorduğumuzda bu sorunumuzun cevabını Peygamberimiz şu hadis-i şerifinde belirtmiştir.

"Ölümü çokça hatırlayın! Çünkü ölümü hatırlamak, (insanı) günahlardan arındırır." [13]

Değerli kardeşim! Ölümü hatırlamanın faydaları olarak umumen bunları zikredebiliriz. Bu maddeler, hepimizin düzeltmesi gereken, sıkıntıya düştüğümüz maddelerdir. Buraya kadar yazdıklarımızdan anladık ki, ölüm bunlar için şifadır. O zaman bu saatten sonra sormamız gereken soru şudur:

Ölümü Hatırlamamızı Sağlayan Sebepler Nelerdir?

Bizlere ölümü hatırlatacak sebepleri şöyle sıralayabiliriz;

1. Kabirleri ziyaret etmek

Kabirleri ziyaret etmek, ölümü hatırlatan en önemli sebeplerdendir. Hakeza kabirleri ziyaret etmek, Peygamberimizin sünnetlerindendir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Peygamberimiz günün sonunda mutlaka kabirleri ziyaret ederdi.

Aişe validemiz şöyle anlatır:

"Efendimiz kendisinin yanında kaldığı her gecenin son kısmında Baki kabristanına gider, oradakilere selam verip dua ederdi." [14]

Günümüzde ümmetin hâli gözden geçirildiği zaman terk edilmiş sünnetlerden biri de kabirleri ziyaret ederek ölümü hatırlamaktır. Kimileri ya hiç kabirleri ziyaret etmiyor, kimileri de kabirleri ziyaret ediyorlar, fakat Fatiha ve Yasin surelerini okuyup asıl yapması gereken ölümü, kabiri, cenneti, cehennemi düşünmeden yoksunlar. Oysa kabir ziyaretleri bunlar okunsun diye tavsiye edilmemiştir. Kabirleri ziyaret edin diyen Peygamberimiz bunları okuyun diye bir emirde de bulunmamıştır. Bilakis Peygamberimiz *"Ölümü hatırlamak için kabirleri ziyaret edin"* buyruğu ile kabirleri ziyaret etmemizdeki hikmeti bize öğretmiştir. Kabirler ölümü hatırlamak için ziyaret edilmelidir.

2. Hasta olan kişileri ziyaret etmek

Yatağa düşmüş, hastalık ile imtihan olan kişileri ziyaret etmek bizlere ölümü hatırlatacaktır. Çünkü hasta olan kişinin her hâli ölüme daha yakındır. Bu sebeple etrafımızdaki hastaları ya da hastanede tedavi gören hastaları özellikle tespit edip onları ziyaret etmeliyiz.

3. Kâinatın işleyişi üzerinde düşünmek

Allah şöyle buyurur:

"Gecenin ve gündüzün değişmesinde, Allah'ın gökten indirmiş olduğu rızıkta ve ölümünden sonra yeri onunla diriltmesinde, rüzgârları değişik yönlerden estirmesinde, aklını kullanan toplum için dersler vardır." [15]

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır." [16]

Gece ile gündüzün, bahar ile kışın yer değiştirmesinde, güneşin batıp doğmasında, bizlere ölümü hatırlama fırsatı verilmektedir. Adeta dünyanın işleyişi bizlere şunu söylemektedir: *'Hiçbir şey baki değildir. Bilakis değişken ve gelip geçici olandır. Hiçbir şey baki değilse sizler de bu dünyada baki değilsiniz. Bir gün hayatınız ölümle son bulacaktır.'*

Kâinata bu düşünce ile bakarsak ölümü hatırlayabiliriz.

Rabbim, bizleri ölümü hatırlayan, ahiret için salih ameller ile meşgul olan kullarından eylesin Allahumme âmin.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbine hamd etmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile...

13. *Suyuti, Camiu's-Sağir*
14. *Müslim*
15. *45/Casiye, 5*
16. *3/Âl-i İmran, 190*

İslam'dan irtidat etmekle yetinmeyip toplumu da irtidat sürecine dahil ederek, batı ahlaksızlığıyla 'Ahlaklandırma' hususunda da İslam düşmanı diğer odaklarla eşgüdümlü, uzun soluklu ve kararlı projeler uygulandı. Ahlaksızlığın 'Ahlak'laştırıldığı batılı değerler sisteminde, fıtratı zorlayıcı ahlaki değerler, özellikle de son yüzyılda İslam coğrafyasında yaşayan halklara karşı bir tür yumuşak güç olarak da kullanıldı.

Ahlaksızlığın 'Ahlaklaştırılması' ve Şer'i/Fıtrî Ahlak

Kerem ÇAĞLAR
keremcaglar@tevhiddergisi.net

'Batı Hayranlığı' hastalığı, Üçüncü Selim'le beraber Osmanlı devlet yapısına nüfuz ettikten sonra başta devlet ricali olmak üzere kademe kademe birçok kesime sirayet etmiş idi. Batı hayranlığı veya batıcılık ile İslami değerlere bağlılık, Üçüncü Selim devrinden itibaren bu topraklarda adeta bir tahtarevalli misali, birinin yükselişi ya da güçlenmesiyle diğerinin aşağılara doğru inmesi yahut zayıflaması sonucunu doğurmuştur.

Üçüncü Selim'in devr-i saltanatında yaptığı ve yapmayı tasarladığı ıslahatlar Osmanlı Devleti'ni yeniden güçlendirmeyi amaçlıyordu. Ancak devletin içinde bulunduğu sorunlar sadece sosyal, iktisadi, kültürel ve idarî alanlarla sınırlı değildi. Tüm bu problemlerin de temelinde esasen itikadi savrulma ve zihinsel yenilgi psikolojisi bulunmaktaydı. Bir toplumu canlı ve dinamik kılan, ilerleten ve değiştirip dönüştüren güç, o toplumda giyilen kıyafetlerin avrupaî vs. olması veya Hristiyan âdetlerinin benimsenmesi değildir. İslam'a intisap iddiasındaki bir toplumun karakterini belirleyecek, varlığına anlam kazandıracak ve ciddi bir güç odağı olarak ortaya çıkmasını sağlayacak şey, o toplumun Tevhid ve Sünnet nizamına samimi bağlılığı ve sadakatidir. Üçüncü Selim'in ıslahatlarının veya ıslahat girişimlerinin arkasında onun iflah olmaz batı hayranlığı başta olmak üzere Avrupa ülkeleri ve benzerlerine günümüzde de aşina olduğumuz fesat odakları vardı. Osmanlının zayıflamaya başladığı dönemde başlayan ve söz konusu odakların perde gerisindeki teşviki ve telkinleriyle yürütülen kesintisiz bir operasyondu bu. Sonraki dönemlerde de zaman zaman örtülü bir biçimde sürdürülen bu kirli operasyonlar özellikle cumhuriyet

devrinde daha alenî ve profesyonelce icra edilmiştir. Bu operasyonlar cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte devletin zoruyla ve cebrî kanunlarla yürütüldü. Laik-Demokratik cumhuriyet idaresinin hedefi, halkı güçlü ve derin bağlarla bağlı olduğu İslami-manevî değerlerden koparıp batılılar gibi düşünen ve onlar gibi yaşayan yepyeni bir toplum *'yaratmak'*tı. Osmanlı bakiyesi gerçek halk yok sayılarak, batılı değerlerin esas alındığı yeni bir sistemle *'proje'* bir halk peyda etme hedefine ulaşılabilmesi için, topyekün bir biçimde gösterilen kesintisiz çabaların büyük ölçüde başarıya ulaştığını söylemek yanlış olmaz.

Ahlak zemininde meseleye baktığımızda, batı kültürüne ve ahlakına ait olan değerlerden üretilen, fıtrata ve İslam'a aykırı yeni bir ahlak sistemi, Cumhuriyet'in batıcı kadrolarınca benimsenmiş, sonra da kanun zoruyla halka dayatılmıştır. Hâl böyle olunca fıtrî ve İslami değerlere dayanan ahlak sistemi ile fıtratı zorlayıcı heva ürünü batılı değerlere dayanan ahlak sistemi de sürekli olarak karşı karşıya gelmiş ve aralarındaki çatışma kaçınılmaz hâle gelmiştir. Bu süreç içerisinde fıtrî ve ideal ahlakla ahlaklanma hususunda doğruyu bulamayan geniş halk kesimleri birbiriyle asla uyuşmayan ve bünyesinde derin çelişkiler barındıran bir toplum hâline geldi. Çünkü hangi toplumda olursa olsun ahlakın sınırları aşıldığı andan itibaren o toplumda düşmanlık baş gösterir. Ahlaki değerlerden kısılacak olursa o zaman da yozlaşma ve zaafiyet ortaya çıkar.

Böyle bir manzaranın birinci ve en önemli sebebi, bir kısmı ateist olan laik-demokrat ve batıcı kadroların ihdas ettiği cumhuriyet rejimidir. Ne batı hayranı Üçüncü Selim devrinde, ne de yakın geçmişteki batıcı-laik hükümetlerin iktidarında dile getirmeye cesaret edilemeyen hezeyanlar, Cumhuriyet'in ilk kadrolarınca parti veya hükümet programlarına konabilmiştir.

'Bizler, Padişah'la beraber Allah'ı da tahtından indirdik. Artık Türkiye'de ne din (İslam) ne Allah ve ne de Peygamber vardır. Bizim dinimiz Kemalizm ve ibadethanelerimiz de fabrikalardır.'

Bu ülkede yaşamış olan laik-batıcı-ateist biyolojik varlıklar, işte bu hezeyanları savurabilmişlerdir. İslam'dan irtidat etmekle yetinmeyip toplumu da irtidat sürecine dahil ederek, batı ahlaksızlığıyla *'Ahlaklandırma'* hususunda da İslam düşmanı diğer odaklarla eşgüdümlü, uzun soluklu ve kararlı projeler uygulandı. Ahlaksızlığın *'Ahlak'*laştırıldığı batılı değerler sisteminde, fıtratı zorlayıcı ahlaki değerler, özellikle de son yüzyılda İslam coğrafyasında yaşayan halklara karşı bir tür **yumuşak güç** olarak da kullanıldı. Yumuşak güç diye isimlendirilen şey; güçlü devletlerin kendi ideolojilerini, kültürlerini ve ahlaklarını, askerî güçlerinin/ordularının netice alamadıkları yerlerde etkin bir şekilde devreye sokarak **düşman** olarak görülen tarafın toplumsal (ve hatta bireysel) davranışlarını etkileme ve kendi değerler sistemine kanalize etme çabasıdır. Bu anlamda ahlak, söz konusu yumuşak güç'ün en temel araçlarındandır. Batılıların bu yöndeki yoğun ve ısrarlı çabalarıyla beraber Tevhid ve Sünnet nizâmından yüz çevirmiş olmanın da doğal sonucu olarak halk arasında ciddi boyutlara varan bir ahlakî yozlaşma gerçeğiyle karşı karşıyayız. Şeytanî /Batılı değerlere dayalı *'ahlaksızlık'* sistemi, Tevhid ve Sünnet kaynaklı değerleri çarpıtarak doğruyu yanlış, yanlışı doğru, helali haram, haramı helal, güzeli çirkin ve iğrençliği de sevimli bir surette göstermekte oldukça mahirdir. Şeytani/Batılı ahlak sistemini büyük ölçüde fıtrî ve tevhidî değerlerin tamamen tersi veya bu değerlerin içinin boşaltılarak çarpıtılıp tahrif edilmiş şekli olarak tanımlamak da mümkündür. Şeytani/Batılı/Laik değerler silsilesi insan fıtratına zıt olduğu için bu değerlere dayanan laik/batıcı ahlak sistemi de yanlıştır, kötüdür, iğrençtir ve aşağılıktır. Şeytani ahlak sistemi, hayat bulduğu herhangi bir toplum içerisinde kendine has birçok kavram üretmiştir ki, bu kavramlar dile getirilmeden ferdî ve toplumsal ahlaki yozlaşmanın tam olarak anlaşılması mümkün değildir. Bunlar; nifak, yalan, kibir, zulüm, ikiyüzlülük, buğz, hased, fahşa, gıybet, lanet okuma, tecessüs, tartışmada haddi aşma, sahtekârlık, hile, koğuculuk ve kalp katılaşması gibi kavramlardır.

Toplumdaki ahlaki yozlaşma, itikadi sapmalardan tamamen ayrı bir vakıa olarak düşünülemez. Tevhid ve Sünnet nizamını bir tespihin imamesi şeklinde düşünecek olursak, ahlak veya güzel ahlak ile beraber dolaylı olarak itikadla ilintili veya sahih itikadın tabiî neticesi şeklinde tezahür eden birçok güzel haslet ve fıtrî meleke de o tespihin taneleri gibidir. Bu tespihin imamesi (İtikad) koptuğunda diğer tanelerinin darmadağın olması gibi, tevhidden yüz

çevirmiş bir ferdin ya da bir toplumun sahih itikadı olmadığı hâlde salih ve muslih bir hayatının olması da mümkün değildir. Ahlakın tanımı aslında bir manâda temiz fıtratın yalın bir ifadesi gibidir. Ahlak, her ferdin toplum içerisinde uymak zorunda olduğu davranış biçimleri, kurallar ve görevlerdir ki, doğru oldukları bilindiği için yapılması gereken işler olduğundan tüm bunlar esasen herhangi bir kanunun zorlamasıyla da yapılmamaktadır.

Ahlak kişinin nefsinde yerleşen bir melekedir ki, fiil ve davranışlar herhangi bir zorlamaya ihtiyaç olmadan bu meleke sayesinde kolaylıkla ortaya çıkar. *'İnsanın nefsinde yerleşmiş olan meleke'* ifadesini şöyle de açıklamak mümkündür: Mesela bir araç sürücüsü kırmızı ışığın yandığını gördüğünde aracını refleksif olarak, kendiliğinden durdurur. Kırmızı ışığın yandığını gördüğünde araç sürücüsü *'kırmızı yanıyor, durayım mı, devam mı edeyim'* diye düşünmez. İşte bu algı ve davranış şekli bir meleke hâline geldiğinde bu, söz konusu kişide bu hususla ilgili ahlaki olgunluktan söz edilebileceğini gösterir. Klavyenin başında oturan bir kâtip de herhangi bir şey yazarken bilgisayara aktaracağı yazıyı harf harf düşünmeden aktarır. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi ahlaki fiiller de refleksif olarak kendiliğinden meydana gelir.

Geçmişten günümüze İslam âlimlerinin yaptığı tariflere baktığımızda ahlak kavramının esasen bir değerler sistemine dayandığını görürüz. Fıtrî ve şer'î değerler sistemine dayanan ahlakın temel fonksiyonu, İslam'ın ön gördüğü Tevhid ve Sünnet nizamıyla oluşan hayat tarzının korunmasıdır. Bir mümin yahut fıtratı bozulmamış bir gayrimüslim için dahi ahlakın ön gördüğü koruma ya da korunma şuuru herhangi bir otorite ve kanun gücü içermez. Fıtrî bir tepki olarak olumlu ya da olumsuz bir tarzda kişiden sadır olan söz, fiil veya davranış, aslında kişide içselleştirilmiş olarak kendiliğinden ortaya çıkar. Bu ise kişinin sergilemiş olduğu söz, fiil ve davranışlarının değerler sistemine dayalı ahlaka göre şekillenmesini temin eden kuvvettir.

Çerçevesini şer'i şerifin belirlemiş olması, fıtrata uygunluğu ve toplumun içselleştirmiş olması ahlakı etkili kılan temel unsurlardır. Bu da İslam ümmetinin veya genel anlamda toplumun bireyleri arasında değerlere dayanan kuvvetli bir ortak paydanın var olmasıyla mümkündür. Muvahhid ümmet ile cahiliye toplumu arasında bu anlamdaki ortak payda asgarî seviyededir. Nitekim muvahhid ümmet içerisinde belirleyici olan değerler sistemine dayalı ahlaktan mahrum olan cahiliye toplumu, öz kimliğini kaybetmiş ve sürüleşen kalabalıklara dönüşmüştür. Muvahhid ümmetin ahlak sisteminin oluşmasında; şer'i şerife dayalı değerler sistemi, halis niyet, İslam'a mensubiyet şuuru, sorumluluk bilinci, hadler/yaptırımlar ile söz, fiil ve davranışların içselleşmesi vardır. Muvahhid ümmetin ahlak sisteminin oluşmasında şer'î şerife aykırı olmayan ve yüzyıllar içerisinde oluşan örf, âdet, gelenek, görenek ve töreler de pay sahibidir. Örf, âdet, gelenek, görenek ve törelerin mahallî/yöresel

Muvahhid ümmetin ahlak sisteminin oluşmasında; şer'i şerife dayalı değerler sistemi, halis niyet, İslam'a mensubiyet şuuru, sorumluluk bilinci, hadler/yaptırımlar ile söz, fiil ve davranışların içselleşmesi vardır. Muvahhid ümmetin ahlak sisteminin oluşmasında şer'î şerife aykırı olmayan ve yüzyıllar içerisinde oluşan örf, âdet, gelenek, görenek ve töreler de pay sahibidir.

özellikler içerebilmesi durumunda, asıl iskelet sabit kalmak şartıyla ahlaki kurallar yöreden yöreye farklılık gösterebilir. Değerler bütününe dayalı ahlak sistemi, toplumun tamamını kuşatan emir ve yasakları ihtiva ettiği gibi, toplumdaki farklı sosyal kesimlere ve yapılara ilişkin bir takım özel emir ve yasakları da ihtiva eder. Bu da ahlak sisteminin ön gördüğü görev ve sorumluluklara ek olarak toplumun tüm kesimlerinden her ferdin Allah'a *subhanehu ve teâlâ* karşı, bizzat kendi öz nefsine karşı, ailesine karşı, akrabalarına karşı, komşularına karşı, topluma karşı, doğaya ve

Ahlaki kurallar, sınırlar, görevler ve sorumlulukların kökeni insanın yaratılışından sonra Âdem ile eşinin cennete yerleştirilmesine dayanır.
Bu anlamda diyebiliriz ki, insanlık tarihinde ahlaki sistemin ilk temeli cennette atılmıştır. İnsanlığın ilk atası Âdem ve eşine açıklanan emir ve yasaklarla belirlenen bir hukuk ve ahlak sistemi ortaya çıkmıştır.

diğer canlılara karşı, her bir bireyin yöneticilere ve yöneticilerin de topluma karşı görev ve sorumluluklarının ortaya çıkması anlamına gelir. Bunların tasnifini genel başlıklarla şu şekilde yapabiliriz:

1. Öncelikle söz konusu ahlak sistemini oluşturan aslî otoriteye, yani Tevhid ve Sünnet nizamına karşı uygulanacak ahlaki değerlerin kuşanıldığı muvahhid ahlakı.

2. Kişinin bizzat kendi öz nefsine karşı uyması gereken ahlaki kurallar, mürüvvet.

3. Eşlerin ve diğer aile fertlerinin birbirlerine karşı hak, görev ve sorumluluklarının çerçevesini belirleyen ve bunun sağlıklı bir şekilde sürdürülebilirliğini sağlayan aile ahlakı.

4. Kan ve hısım bağıyla akrabalık bağı bulunan akraba ve yakınların hukukuna ilişkin ahlaki kurallar, sınırlar ve sorumluluklar.

5. İnanç veya kavmî kimliklerinden bağımsız olarak komşuluk hukukunu belirleyip düzenleyen komşuluk ahlakı.

6. Toplum tarafından içselleştirilmiş ve toplumsal hayata ilişkin ahlaki kuralların, sınırların ve sorumlulukların belirlendiği sosyal ahlak. Bu sınıf ahlaki kurallar, sınırlar ve sorumluluklarda doğal olarak muvahhid ümmet ile cahiliye toplumu arasında keskin ayırımlar ve farklılıklar bulunmaktadır.

7. Hüküm sahibi/Yöneticiler ile yönetilenler arasındaki ahlaki esaslar. Bunu her ne kadar ahlak sistemi çerçevesinde tasnif etsek de Hüküm sahibi/Yöneticiler ile yönetilenler arasındaki ahlaki kuralların bir kısmı itikadi boyutta ve hayatî önemde olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

8. Doğa ve doğadaki diğer canlılarla ilgili ahlaki kurallar, çevre ahlakı.

Fıtrî/Şer'i Ahlakın Temeli Cennette Atılmıştır

Ahlaki kurallar, sınırlar, görevler ve sorumlulukların kökeni insanın yaratılışından sonra Âdem *aleyhisselam* ile eşinin cennete yerleştirilmesine dayanır. Bu anlamda diyebiliriz ki, insanlık tarihinde ahlaki sistemin ilk temeli cennette atılmıştır. İnsanlığın ilk atası Âdem ve eşine açıklanan emir ve yasaklarla belirlenen bir hukuk ve ahlak sistemi ortaya çıkmıştır.

"Biz: 'Ey Âdem! Sen ve eşin (Havva) beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğiniz zaman her yerde cennet nimetlerinden yeyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz', dedik.

Şeytan onların ayaklarını kaydırıp haddi tecavüz ettirdi ve içinde bulundukları (cennetten) onları çıkardı. Bunun üzerine: 'Bir kısmınız diğerine düşman olarak ininiz, sizin için yeryüzünde barınak ve belli bir zamana dek yaşamak vardır', dedik.

Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır.

Dedik ki: 'Hepiniz cennetten inin! Eğer benden size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tâbi olursa onlar için herhangi bir korku yoktur ve onlar üzüntü çekmezler.

İnkâr edip ayetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar cehennemliktir, onlar orada ebedî kalırlar.' "[1]

1. 2/Bakara, 35-39

Allah *subhanehu ve teâlâ*, insanlık âleminin ilk çekirdek ailesi olan Âdem *aleyhisselam* ile eşine hem cennetteki hayatları hem de yeryüzündeki hayatlarıyla ilgili olarak kendileri için gerekli ve zaruri emir ve yasakları, helal ve haramları, ulvî değerleri ve bunların tam tersi olanlar ile karşılaşmaları muhtemel tehlikeleri açıkladıktan sonra bu bildirimlere uymamaları hâlinde başlarına geleceklerle ilgili bilgileri de vermiştir. Böylelikle ortaya çıkan fıtrî ve şer'i ahlak sistemine ilişkin kavramlar da süreç içerisinde kullanılmaya başlanmıştır. Mesela helal haramlarla ilgili olarak kullanılan kavramlar, helal ve haramların ya da emir ve yasakların ihlâl edilmesinden sonra kullanılan kavramlar, İblis'in küfrü ve isyanıyla ilgili kavramlar ile Tevhid ve Sünnet nizamına çağıran davetçilerle ilgili olarak kullanılan kavramlar da ahlak sisteminin ürettiği kavramlardır. Âdem ile İblis arasındaki diyalog ve mücadeleden bahseden ayetlerde de muvahhid ahlakı, ferdî ahlak (mürüvvet), komşuluk ahlakı ve toplumsal ahlakla ilgili kavramlar söz konusu edilmiştir.

Âdem *aleyhisselam* ile eşinin, kendilerine yasaklanan bir işi yaptıktan sonra derin bir pişmanlık duyarak tevbe edip af dilemelerinde ve nefislerine zulmettiklerini söylemelerinde yüce Allah'a karşı gösterilen muvahhid fert ahlakını görüyoruz.

"Rabbimiz, biz nefislerimize zulmettik. Sen bizi bağışlamazsan, bize merhamet etmezsen, gerçekten zarara uğrayanlardan olacağız." [2]

Her ikisinin bizzat kendi öz nefisleri hakkında levmde/kınamada bulunmalarında da ferdî ahlak/mürüvvet örneği vardır. Âdem *aleyhisselam* ve eşinin, avret yerlerinin açılmasına karşı gösterdikleri tepkinin herhangi bir telkin veya yönlendirme olmaksızın gerçekleşmiş olması da ayrıca dikkat çekicidir. Kendiliğinden/refleksif olarak ortaya çıkan bu tepki esas itibariyle yüce yaratıcı tarafından insan fıtratına yerleştirilmiş olan bir melekeden kaynaklanmıştır. Bu hakikate binaen şunu da söylemek mümkündür. Hangi inanca etnik kökene mensup olursa olsun insan, ahlakın iki bileşeniyle yahut tek bir unsuruyla donanmış olur veya her ikisinden de mahrumdur. Bunlar:

1. Kendilerine yasaklanmış olan bir işi yaptıktan sonra Âdem *aleyhisselam* ile eşinin avret yerlerinin açılmasıyla beraber her ikisinin aynı anda yapraklarla örtünmeye çalışmaları örneğinde olduğu gibi insan fıtratına yerleştirilen hayâ, edep ve korunma gibi ahlaki melekeler.

2. Ahlaki değerlerin, kuralların, sınırların, görevlerin ve sorumlulukların sonradan eğitim yoluyla elde edilmesi.

Tevhid ve Sünnet nizamına dayanan ahlak sistemi kâmildir, güzeldir, üstündür, doğrudur ve insanlık için ideal olandır. Rasûlullah'ın tamamlamak için gönderildiği güzel ahlak, en az fıtrî ayarlarda olmak üzere hayâlı ve müeddeb olmaktır.

Tevhid ve Sünnet Nizamı Temiz Fıtratın Nezih İfadesidir

Tevhid ve Sünnet nizamı aynı zamanda temiz fıtratın bir ifadesi olduğu için fert, aile ve toplumu huzura ve mutluluğa kavuşturur. *"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"* diye buyuran Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* bu husustaki örnekliği ve önderliği ideal ahlakın mükemmel bir şekilde somutlaşmış hâlidir. Tevhid ve Sünnet nizamına dayanan ahlak sistemi kâmildir, güzeldir, üstündür, doğrudur ve insanlık için ideal olandır. Rasûlullah'ın **tamamlamak için** gönderildiği güzel ahlak, en az fıtrî ayarlarda olmak üzere hayâlı ve müeddeb olmaktır.

2. 7/Araf, 23

Zihnin berraklaşması en başta niyetin halis kılınmasıyla mümkün olur. Bunun ardından sıdk/doğruluk ve hüsnüzan gelir.
Salih, muttaki ve güzel olanı örnek almak ile doğru ve yararlı olanı öğrenme ve gerekli bilgileri edinmek de zihinsel arınmanın gerçekleşmesine yardımcı olur.

Mümin kimliğinin anlamı içerisinde mümin fertle özdeşleşen hayâ ve edep gibi diğer bazı kavramlar da; Rüşd, iyilik, zühd, hilm, sabır, vera, sıla-i rahim, adalet, şecaat ve cömertliktir. Rasûlullah'ın getirdiği ahlaki değerler sisteminin tamamı vahiy kaynaklıdır. Nitekim müşriklerin Rasûlullah aleyhinde yaptıkları *'O, bir mecnundur!'* şeklindeki propagandalarına Kur'an-ı Kerim şöyle cevap verir:

"Hiç şüphe yok ki sen yüce bir ahlaka sahipsin." [3]

Yüksek bir ahlaka sahip olan bir kimsenin aynı anda mecnun (deli) olduğunu iddia etmek mecnunluğun ta kendisidir. Zira delide/mecnunda akıl, muhakeme kabiliyeti ve ahlaki sınırlar kaybolmuştur, yoktur. Rasûlullah'ın *sallallahu aleyhi ve sellem* ahlakının vahye dayandığına dair bir şahitlik de müminlerin annesi Aişe'ye *radıyallahu anha* aittir. Kendisine Rasûlullah hakkında sorulduğunda şöyle demiştir:

"Onun ahlakı Kur'an idi." [4]

Tevhid ve Sünnet nizamı her ferde, bizzat kendisine karşı yerine getirmesi gereken bir takım görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Bunlardan ferdî ahlak/mürüvvet; mümini iyi ve güzel olana götüren ve kemâl ve takva istikametinde yol almasını sağlayan bir koruma/korunma mekanizmasıdır. Ferdî ahlak/mürüvvet, müminin ruhunu dinginleştirir ve ruh dünyasını aydınlatıp kuvvetlendirir.

Ferdî ahlakta arınmanın gerçekleştirilmesinde amaç, müminin zihninin berraklaşması, nefsî tezkiyenin süreklileştirilmesinin temini ve kalbin selim kılınması hususunda iradenin kuvvetlendirilmesidir. İradenin kuvvetlendirilmesindeki amaç da müminin her çeşit bela-musibet ve türlü sıkıntılar karşısında güzel bir sabırla mücehhez olması, dinî ve dünyevî afetlerin temel sebeplerinden olan öfke ve şehvete hakim olabilmesi ve ifrat ve tefrit arasında mutedil bir çizgide sebat edebilmesidir.

Zihnin berraklaşması en başta niyetin halis kılınmasıyla mümkün olur. Bunun ardından sıdk/doğruluk ve hüsnüzan gelir. Salih, muttaki ve güzel olanı örnek almak ile doğru ve yararlı olanı öğrenme ve gerekli bilgileri edinmek de zihinsel arınmanın gerçekleşmesine yardımcı olur. Nefsî tezkiyenin gerçekleşmesi ve bunun süreklileştirilmesi için yaratılıştan/doğuştan itibaren insan fıtratında yerleşik olan hayâ, edep ve iffet gibi melekelerin aktifleşmesi ve istikamet üzere karar kılması gerekir. İradenin kuvvetlendirilmesi içinse, müminin sabredenlerden, şükredenlerden, hamd edenlerden ve takdire rıza gösterenlerden olması lazım gelir. Bununla beraber mümin, Tevhid ve Sünnet nizâmının aslî özelliklerinden olan vasatlık/itidal çizgisinde istikamet sahibi olmalıdır. Allah'ın *subhanehu ve teâlâ* razı olmadığı bir yönde kullanıldığında şeytanın en önemli yıkıcı silahlarına dönüşebilen öfkenin kontrolü ve heva ve hevese hakimiyet de iradeyi kuvvetlendiren unsurlardır.

Ahlaki Sınırların Aşılması veya Ondaki Eksikliğin Zararları

Ahlaki sınırların korunması fıtrî ve şer'i ahlakla ahlaklanmış müminlerin en belirgin özelliklerindendir. Bu sınırlar aşıldığında veya eksik bırakıldığında bireysel ve toplumsal yozlaşma, tefessüh ve düşmanlıklar baş gösterir. Bu hususla ilgili birkaç örnek vererek konumuzu tamamlamaya çalışacağız.

Kur'an-ı Kerim'in şehadetiyle muvahhid mümin kimse izzetlidir. İzzetin sınırları aşılacak olursa kişi,

3. 68/Kalem, 4
4. Müslim, İmam Ahmed

Öfkenin sınırı övülmüş kahramanlıkla beraber rezillikten ve eksikliklerden salim olmaktır. Öfke eğer kontrol edilemez ve sınır aşılacak olursa, bu sefer öfkelenen kimse haddi aşar ve zalimleşir. Gerektiği zaman ve orantılı bir şekilde gösterilmesi gereken öfkeden kısılacak olursa, bu durumda kişi pısırık, korkak ve rezil gibi sıfatlarla vasfolunmaya başlar.

kibirli ve kınanmış olur. İzzetinden taviz verecek olursa, o zaman da alçaklığa ve aşağılığa yönelir.

Kerem ve cömertlik, ahlaki olarak ideal bir sınırdır. Bu sınır aşılacak olursa israf ve savurganlık baş gösterir. Kerem ve cömertlikten ne zaman bir şey eksilecek olursa o takdirde cimrilik ortaya çıkar.

Öfkenin sınırı övülmüş kahramanlıkla beraber rezillikten ve eksikliklerden salim olmaktır. Öfke eğer kontrol edilemez ve sınır aşılacak olursa, bu sefer öfkelenen kimse haddi aşar ve zalimleşir. Gerektiği zaman ve orantılı bir şekilde gösterilmesi gereken öfkeden kısılacak olursa, bu durumda kişi pısırık, korkak ve rezil gibi sıfatlarla vasfolunmaya başlar.

Hırslı olmanın sınırı bu dünya işleri hakkında yeterlilik, kişi için kifayet edecek şeylere ulaşmış olmaktır. Bu ahlaki ölçüden bir şey eksilecek olursa hakirlik ve zayilik ortaya çıkar. Bu sınır ne zaman aşılacak olur da hırs çoğalırsa o zaman açgözlülük, tamah ve yerilen birçok şeylere rağbet ortaya çıkmış olur.

Tevazunun sınırı aşıldığında zillet ve aşağılanma durumu baş gösterir. Tevazunun ölçüsünden bir şey eksildiğindeyse bu hâl büyüklenmenin ve taaccübün önünü açar. Rahatlığın sınırı nefsin mubah şeylerle rahatlaması, idrak etme kuvveti, itaati ve faziletleri kazanmak, bunları yerine getirebilmek gücüne sahip olmak ve bu istikamette bulunmaktır. Öyle ki yorgunluk ve yorgunluğun izleri de zayıflayıverir. Rahatlıkla ilgili ahlaki sınırlar aşıldığındaysa atalet, tembellik, hantallık ve ziyan ortaya çıkar ve kişi birçok hayırları ve faydaları kaybeder. Bu ahlaki ölçü eksik bırakıldığında yorgunluğu arttırarak zarara sebep olur.

Şehvetin sınırı, kalbin ve aklın **itaat** zorluğundan rahatlaması, faziletleri kazanması ve bunları yerine getirmeye yardımcı olmasıdır. Eğer bu sınır aşılacak olursa o zaman açgözlü ve doyumsuz olur ki bu durumda kişi hayvanların derekesine yuvarlanıverir. Ne zaman ki bu sınırdan bir şey eksilecek olursa o takdirde zayıflar, acizleşir rezil ve zelil olur. Kahramanlık da böyledir. Kahramanlığın sınırı aşıldığında gerçek anlamda yıkım baş gösterir. Anarşi ve terör ortaya çıkar. Kahramanlığın ahlaki sınırı gereken yer, zaman ve pozisyonda öne çıkmak, aksi durumlarda ise velev ki oturmak dahi olsa emrolunan konumu muhafaza etmektir. Bu sınır eksik bırakılacak olursa bundan ürkeklik, korkaklık ve kalbin daimi huzursuzluğu ortaya çıkar.

İşlerin en hayırlı olanı orta yollu olanıdır. Bunun kuralı, sınırı ve ölçüsü de adalettir. Ahlakın kâmil ve övgüye değer olanı ile işlerin hayırlı ve güzel olanı ise ancak Tevhid ve Sünnet nizamında hayat bulup kalıcı olabilir.

Rasûlü'nü tevhid önderi ve mükemmel ahlak örneği olarak gönderen Allah'a *subhanehu ve teâlâ* hamd ederiz. Güzel ahlakın tamamlayıcısı, öğreticisi ve eşsiz örneği Rasûlullah'a salât ve selam olsun.

Saatu'l Usra

Mahi
mahi@tevhiddergisi.net

Müminler coşku içindeydi. Herkes elinde avucunda ne varsa veriyordu. Zenginlerden sonra fakirler de gelmişti infak yapmak için. Kimi getirdiği hurmaları döktü Canım Peygamberimin önüne utana sıkıla, kimi sırf infak yapabilmek için sabaha kadar çalışıp kazandığı birkaç dirhemi getirmişti.

Rafi koşarak çıktı mescidden. Soluk soluğa eve geldi. Yol boyu Allah yolunda ne infak edeceğini düşünmüştü. Verecek birşeyi olmadığı için üzülüyordu.

— Ne olabilir? Ne olabilir?

Bir anda elindeki tarih defterine baktı. Sayfaları tek tek çevirdi. *'Buldum'*, diyerek dışarı fırladı. Medine çarşısının yolunu tutmuştu. Gözleri ışıldıyordu. Çok mutluydu. Onun da zorluk ordusu için yapabileceği birşeyler vardı artık. Yolda Hubeyb ile karşılaştı:

— Selamun aleykum dostum. Nereye böyle telaşlı telaşlı?

— Aleykum selam kardeşim. Çarşıya gidiyorum.

— Rasûl'ün açıklamasını duymadın galiba?

— Bilakis duydum. Onun emrine icabet etmek için gidiyorum.

— Merak ettim şimdi. Çarşıda nasıl bir itaat sergileyeceksin? Anlatsana. Ama önce mescide gitmeliyiz. Tüm sahabiler orada toplanmış, mallarını Rasûl'e infak için bekliyorlar.

— Ne çabuk?

— Evet. Mescid mahşer yeri gibi. Herkesin elinde eteğinde altın, gümüş veya hurma...

— Hurma mı dedin?

— Evet, vallahi hurma bile getiren var.

— Koş o zaman önce mescide gidiyoruz. Bu manzarayı kaçırmak istemem. Sonra da çarşıya gideriz.

— Tamam.

Mescid gerçekten de kalabalıktı. Canım Peygamberim minberin yanında oturmuş Allah'a şöyle yalvarıyordu:

"Allah'ım! Sen şu bir avuç İslam toplumunun yok olmasına firsat verirsen, artık yeryüzünde sana ibadet olunmaz."

Sahabesinin toplandığını görünce onlara döndü.

Ömer *radıyallahu anh* elbisesinin eteğine doldurduğu dört bin dirhemi Canım Peygamberimin önüne döktü. Rasûl sordu:

— Ey Ömer! Ailene ne bıraktın?

— Malımın yarısını bıraktım ya Rasûlullah.

Ebu Bekir Amca'da idi sıra. O da dört bin dirhem infak etti. Rasûl aynı soruyu sordu:

— Ailene ne bıraktın?

Malının tamamını getiren Ebu Bekir:

— Allah ve Rasûlü'nü bıraktım, dedi.

Ömer amca elini onun omzuna koydu ve:

— Ey dostum. Artık seni hiçbir amelde geçemeyeceğimi anladım, demekten kendini alamadı.

Osman bin Affan'daydı sıra. Canım Peygamberimin eteğine bin altın döktü. Bin altın demek on bin askerin ihtiyacını karşılamak demekti. Sonra üç yüz deve ve yüz at daha vereceğini söyledi. Zorluk ordusuna en çok yardımı yapması nedeniyle Canım Peygamberim:

— Bugün Allah, Osman'dan razı oldu. Artık dilediğini yap, dedi.

Abdurrahman bin Avf Amca'daydı sıra. O da dört bin dirhem getirmişti. Ha bu arada, dört bin dirhem demek 800 koyun parası demekti.

Müminler coşku içindeydi. Herkes elinde avucunda ne varsa veriyordu. Zenginlerden sonra fakirler de gelmişti infak yapmak için. Kimi getirdiği hurmaları döktü Canım Peygamberimin önüne utana sıkıla, kimi sırf infak yapabilmek için sabaha kadar çalışıp kazandığı birkaç dirhemi getirmişti. Rasûl onlara tebessüm ederek:

— Sıkılmayın. Vallahi getirdikleriniz ne kadar olursa olsun sizler sadakası kabul olunanlar divanına yazıldınız , dedi.

Rafi Hubeyb'i dürterek:

— Haydi, göreceğimizi gördük. Sıra bizde. Doğru çarşıya...

Canım Peygamberimin eteğine bin altın döktü. Bin altın demek on bin askerin ihtiyacını karşılamak demekti. Sonra üç yüz deve ve yüz at daha vereceğini söyledi. Zorluk ordusuna en çok yardımı yapması nedeniyle Canım Peygamberim:
— Bugün Allah, Osman'dan razı oldu. Artık dilediğini yap, dedi.

İki kafadar mescidden çıktı. Pazara doğru hızla yürüyorlardı. Hubeyb:

— Dostum, pazarda ne yapacağız?

— Zorluk ordusuna paramla yardım edeceğim.

— Paran olduğunu bilmiyordum.

— Evet yok. Ama birazdan olacak.

— Pazarda mı?

— Evet.

> — Neeeee? Ta ta ta rih de de def terini sa sa satmak mı?
> — Neden şaşırdın?
> — Rafi... Sen onu çok seviyorsun. Onu yazabilmek için okuma yazma öğrendin.
> — Evet çok seviyorum. Görmedin mi Canım Peygamberimin arkadaşlarını? Sevdikleri malı nasıl da bir çırpıda infak ettiler!

— Peki nasıl?

— Tarih defterimi satmaya gidiyorum Hubeyb.

— Neeeee? Ta ta ta rih de de def terini sa sa satmak mı?

— Neden şaşırdın?

— Rafi... Sen onu çok seviyorsun. Onu yazabilmek için okuma yazma öğrendin.

— Evet çok seviyorum. Görmedin mi Canım Peygamberimin arkadaşlarını? Sevdikleri malı nasıl da bir çırpıda infak ettiler!

— Para ayrı, tarih defteri ayrı.

— Hayır arkadaşım. İkisi de aynı. Sevdiğimiz şeyi Allah yolunda vermek çok daha kârlı. Hem ben bu kitabı neden yazdım?

— Tabi ki meşhur olmak için.

— Hayır. Allah'a salih bir amel sunmak için. Şimdi satarak amellerin en güzelini sunacağım. Canım Peygamberim Osman bin Affan Amca'ya ne dedi duymadın mı?

"Bugün Allah senden razı oldu. Artık dilediğini yapabilirsin."

Bu ne büyük şeref. Verdiğim infakla yüce Allah benden razı olacaksa, kendimi köle pazarında satarım ben be...

— Alllaaaaaaahu ekber... İmanına hayran kaldım.

— Hadi hadi... Koş gecikmeden satalım şunu.

İki arkadaş pazara geldi. Herkes alışveriş yapıyordu. Bir kenarda beklemeye başladılar. Kimse dikkate almıyordu onları. Böyle olmayacaktı. Rafi bağırmaya başladı:

— Yazıyoooor yazıyooor... Canım Peygamberimin hayatını yazıyor... Kim bu kitaba sahip olmak istiyoooor?

Sesi duyan herkes etrafını sardı Rafi'nin. Deftere bakıyor fiyat biçiyorlardı.

Kimi bir dirhem diyor kimi bir ölçek hurma ile değiştirelim diyordu. Bir sürü teklif gelmişti. Daha fazla istiyordu Rafi. Tarih defterinin önemini anlayamamıştı bu insanlar.

Osman bin Affan da pazara uğrayanlar arasındaydı. Kalabalığı görünce başını uzattı ve:

— Hayırdır ne satılıyor burada, diye sordu. Hubeyb hemen atıldı:

— Osman Amca, Rafi meşhur tarih defterini Allah yolunda infak etmek için satışa çıkardı.

— Zorluk ordusuna mı yapacaksın yardımı?

— Evet.

— Ne kadara satıyorsun bakalım?

— Beş dinar.

— Al bakalım sana altı dinar. Beşini sadaka olarak verir, kalanını da başka işlerde kullanırsın.

Rafi çok sevinmişti. Parayı aldı ve tarih defterini Osman'a *radıyallahu anh* uzattı. Osman, defteri alarak oradan uzaklaştı.

Çocuklar hemen mescide koştular.

Ulumu'l Kur'an'a Has Olan Bazı Meseleler

Enes DOĞAN

Günümüzde Kur'an meallerine büyük ihtiyaç vardır. Kur'an meallerinin olmasının tehlikeleri olduğu gibi, Kur'an meallerinin olmamasının da tehlikeleri vardır. Hem Kur'an meallerine olan ihtiyacımızı karşılamak hem de bunun zararlarını bertaraf etmek için açıklamalı Kur'an meali çalışmaları yapmak gerekir.

Kur'an'ın Arapça Olmasına Taalluk Eden Hükümler

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Rasûlullah'a, ailesine, sahabesine ve onlara ihsan üzere tâbi olanlara salât ve selam olsun.

Bir önceki yazımızda Ulumu'l Kur'an'a has olan meselelerden ayet ve ona taaluk eden konuları incelemiştik. Bu bölümde de –Allah'ın izni ile- Ulumu'l Kur'an'a has olan iki mesele üzerinde durmaya çalışacağız;

- Arapça'dan başka bir dil ile Kur'an kıraati yapmak caiz midir?
- Kur'an'ın terceme edilmesi caiz midir?

Bu konular Kur'an'ın Arapça olması ile direkt alakalı konular olmasından dolayı Kur'an'ın Arapça olmasının hikmetlerinden bahsetmek faydalı olacaktır. Başarı Allah'tandır.

Kur'an'ın Arapça Olarak İndirilmesinin Hikmeti

Allah Kur'an'ın on bir farklı yerinde kitabın dilinin Arapça olduğuna vurgu yapmıştır. Yüzlerce dil arasından Arapça'nın seçilmiş olması bu dilin diğerlerinden farklı bir yere sahip olduğunu gösterir. Allah şöyle buyurur:

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ

"Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Onların ise seçim hakkı yoktur. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır ve yücedir." [1]

1. 28/Kasas, 68

Peki, Kur'an'ın Arapça olarak indirilmesinin hikmeti nedir? Bu soruyu Kur'an'a sorduğumuzda şu cevapları alırız:

a. Kur'an'ın Arapça Olarak İnmesinin Sebebi İnsanların Akıl Edip Düşünmeleri İçindir;

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"Gerçekten biz, akıl erdirirsiniz diye, onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik." [2]

اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"Muhakkak Biz onu Arapça Kur'an kıldık. Umulur ki, siz akıl erdirirsiniz." [3]

b) Kur'an İnsanları Uyarmak İçin Arapça Bir Kitap Olarak Tafsilatlandırılmıştır;

كِتَابٌ فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ *بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

"Bu, bilen bir toplum için Arapça bir Kur'an olarak ayetleri genişçe açıklanmış bir kitaptır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Fakat onların çoğu yüz çevirmiştir. Artık onlar işitmezler." [4]

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

"Böylece biz sana Arapça bir Kur'an vahyettik ki, şehirlerin anası olan Mekke'de ve çevresinde bulunanları uyarasın. Hakkında asla şüphe olmayan toplanma günüyle onları uyarasın. Bir grup cennette, bir grup ise cehennemdedir." [5]

c) İnsanlar Allah'a Karşı Gelmekten Sakınsın ve Takva Sahibi Olsun Diye Kur'an Arapça İndirilmiştir;

وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ اَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا

"İşte böylece biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar yahut onlara bir uyarı versin diye onda tehditleri teker teker sıraladık." [6]

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِى عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

"Biz onu, Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar diye hiçbir eğriliği bulunmayan Arapça bir Kur'an olarak indirdik." [7]

d) Allah Mesajını Apaçık Olarak İnsanlara Ulaştırmak İçin Arapçayı Seçmiştir;

وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّهُمْ يَقُولُونَ اِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِى يُلْحِدُونَ اِلَيْهِ اَعْجَمِىٌّ وَهٰذَا لِسَانٌ عَرَبِىٌّ مُبِينٌ

"Andolsun ki biz onların, 'Kur'an'ı ona bir insan öğretiyor' dediklerini biliyoruz. İma ettikleri kimsenin dili yabancıdır. Bu Kur'an ise gayet açık bir Arapça'dır." [8]

وَاِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ* نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْاَمِينُ * عَلٰى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ * بِلِسَانٍ عَرَبِىٍّ مُبِينٍ *

"Şüphesiz bu Kur'an, âlemlerin Rabbi'nin indirmesidir. Uyarıcılardan olasın diye onu güvenilir Ruh (Cebrail) senin kalbine apaçık Arapça bir dil ile indirmiştir." [9]

◆ ◆ ◆

Aktardığımız ayetlerde zikredilen hikmetler Kur'an'ın Arapça olmasına bağlanmıştır. Buna binaen Arap lugati hakkında bazı bilgiler vermemiz yerinde olacaktır.

Allah'ın Arap dilini, kitabı için seçmesi, ayrıcalıklı bir dil olduğuna en büyük delil olarak kabul edilebilir. Çünkü Arapça kendisini diğer dillerden ayıran üstün özelliklere sahiptir. Kelime zenginliği, nutkedilmesinin tatlılığı, güzel üslubu, ses ve anlam olarak derinliği bakımından diğer dillerden farklıdır.

▪ Arap lugati, Arapların sade yaşantısına rağmen zengin kelime hazinesine sahiptir. Son dönemde yapılan araştırmalarda Arapçada 1.500.000 (bir buçuk milyon) kelime bulunduğu söylenmektedir.

---

2. *12/Yusuf, 2*
3. *43/Zuhruf, 3*
4. *41/Fussilet, 3-4*
5. *42/Şura, 7*
6. *20/Taha, 113*
7. *39/Zümer, 28*
8. *16/Nahl, 103*
9. *26/Şuara, 192-195*

On beş veya yirmi cilt olarak basılan ibni Manzur'un Lisanu'l Arab isimli eserinde 80.000 (seksen bin) kelime zikrettiği tespit edilmiştir. Bunlardan 9273'ü kök kelimeler olup, geri kalanlar bu köklerden türetilmiştir.[10] Arap lugatinde aslan için 500; taş ve köpek için 70; kılıç için 50 isim zikreden dilciler olmuştur. Bu, Arap lugatinin ne kadar zengin olduğunu gösterir. Kelime hazinesi bu kadar geniş olan bir dil ile kast edilen anlamlar daha isabetli bir şekilde aktarılır. Bu husus ile Kur'an beraberce tefekkür edildiğinde Kur'an'ın Arapça olmasının büyük hikmetler içerdiği açığa çıkar.

▪ Arap lugatinde kullanılan lafızlar içinde yer alan harflerin uyum içinde dizilişi o kelimenin manası ile ahenklik arz edebilir. Buna binaen lafzın ne anlama geldiğini bilmeyen bir insan bile bu kelimeden neyin kast edilebileceğine dair ipuçları elde edebilir. Mesela; Allah şöyle buyurur:

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَاَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ اِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

"Onlardan bir sözcü, 'Yusuf'u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın ki geçen kervanlardan biri onu bulup alsın. Eğer yapacaksanız böyle yapın' dedi." [11]

Ayette geçen (الْجُبِّ) kelimesi kuyu anlamına gelmektedir. Arap lugatinde kuyu için yaygın olarak kullanılan kelime (بِئْرٌ) kelimesidir. Burada yaygın olanın değil de, farklı bir kelimenin kullanılması Arap lugatinin zenginliğindendir. Aynı zamanda (الْجُبِّ) kelimesi taşın suya atılmasıyla çıkan sesi çağrıştırıyor. Bu da kuyuya verilen bu ismin ilk duyanlarda bir yakınlık oluşturmasına sebep oluyor. Binaenaleyh, bunu okuyan okurlarımızın kuyu kelimesinin Arapça karşılığını unutmayacağını düşünüyoruz.

Mesela; Araplar sevgi için (حُبٌّ) kelimesini kullanırlar. İlk harf olan (ح) harfi, mahreci derinlerden olan bir harftir. Son harf olan (ب) harfi ise, dudakların birbirine sert olarak bitişmesi ile çıkar. (حُبٌّ) kelimesinin bu yapısı sevgiye dair bazı ipuçları veriyor.[12]

Bunun faidesi olarak diyebiliriz ki; Arapçayı hiç bilmeyen insanlar dahi Kur'an'ı duyduğunda, bu kitabın kalbin derinliklerine seslendiğini sözlerinin ve mesajının temiz ve değerli olduğunu anlar.

▪ Arap lugatinde kelimedeki bir harfin noktasının veya harekesinin değişmesi manayı değiştirir ve bambaşka bir mana ifade edebilir. Bu, Arap lugatinin ne kadar zengin ve titiz bir dil olduğunu gösterir. Bu özellik Kur'an ile birleştiğinde bir lafızla birden fazla şeyin anlatılması ortaya çıkar. Bu da belagatin en önemli özeliklerindendir.[13] Allah şöyle buyurur:

> Arap lugatinde kullanılan lafızlar içinde yer alan harflerin uyum içinde dizilişi o kelimenin manası ile ahenklik arz edebilir.
> Buna binaen lafzın ne anlama geldiğini bilmeyen bir insan bile bu kelimeden neyin kast edilebileceğine dair ipuçları elde edebilir.

اِرْجِعُوا اِلَى اَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا اَبَانَا اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ

"Siz babanıza dönün ve deyin ki: "Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti." [14]

Bu ayet iki kıraat ile nakledilmiştir;

▪ Kisai bu ayeti (اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ) şeklinde okumuştur. Bu şekilde okunduğunda Yakub'un oğlunun hırsızlık yaptığı anlamına gelir.

10. DİA, 27/195.
11. 12/Yusuf, 10
12. Bk. Tüm Rasûllerin Ortak Müjdesi, s. 31.
13. Kıraatler ile alakalı bölümde bu konuya daha tafsilatlı değineceğiz. İnşallah.
14. 12/Yusuf, 81

▪ İbni Abbas ve Dehhak bu ayeti (إِنَّ ابْنَكَ سُرِّقَ) şeklinde okumuştur. Bu şeklide olduğun da *'Senin oğluna hırsızlık suçu atıldı.'* anlamına gelir.

Yani bir kıraate göre Yakub'un oğlunun suçlu olduğu Yakub'a bildiriliyor. Bir diğer kıraate göre ise, kesin bir suç nispet edilmiyor. Ancak kelimeye baktığımızda her iki kıraatte de (سرق) şeklindedir ve sadece harekeleri değişmiştir.[15]

Bu ve benzeri birçok özellik Arap lugatinin Kur'an'a en uygun lugat olduğunu gösterir. Yukarıda zikrettiğimiz önemli sebeplerin gerçekleşmesi için diğer kelamlardan farklı bir kelamın oluşturulması gerekir. Allah bu sebeplerin tahakkuk etmesi için belagat ve fesahate en uygun olan bu dili seçmiş ve insanları kıyamete kadar aciz bırakacak kitabını bu dil ile göndermiştir.

Bir Şüphe ve Cevabı

Bazı insanlar derler ki; *'Peygamber Araptı ve Arap olan insanlar ile muhataptı. Doğal olarak Allah'ın başka bir dil ile Kur'an'ı indirmesi abes bir durum olurdu. Arap bir Peygamber, Arap bir toplum ancak acem bir lugat! Bu mümkün değildi. Rasûlullah başka milletlere gelse idi başka dillerde vahiy gelirdi. Kur'an için Arap lugatinin seçilmesinin hiçbir ehemmiyeti yoktur.'*

Cevap

Kur'an'ın Arapça olarak indirilmesinde Peygamberimizin Arap olması ve Arap Yarımadasında risaletle görevlendirilmesi doğru bir sebeptir. Ancak Kur'an'ın Arapça olmasının Arap olmayanları ilgilendirmeyeceği, bunun bir şey ifade etmediği iddiası yanlıştır. Çünkü;

1. Allah şöyle buyurur:

قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

"De ki: "Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin mülkünü kendisine ait olan Allah'ın hepinize gönderdiği Peygamberiyim. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O, diriltir ve öldürür. O hâlde, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan Rasûlü'ne, o ümmi Peygambere iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız." [16]

Bu ayette dikkatimizi çeken bazı noktalar vardır:

• Allah Paygamberimize bütün insanlara gönderildiğini haber vermesini emrediyor. Bütün insanlara gönderilen Rasûl Arapça bir kitap ile gelmiştir. Kur'an'ın Arapça olmasında Peygamberimizin vakıası etkilidir. Ancak Arapça bir kitap ile farklı lugatlere sahip bütün insanlara gönderilmesi, Allah'ın bu lugati diğer diller arasından seçtiğini ve vahyi için özel kıldığını gösterir.

• Ayette yerin ve göklerin maliki olan, kendisinden başka ilah olmayan ve hayat verip öldüren Allah'ın gönderdiği bir Rasûle iman etmenin gerekli olduğundan bahsediliyor. Allah mülkün sahibidir. Mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Dilediğini yaratır ve yarattıklarından dilediğini seçer.

2. Daha önceden de belirttiğimiz üzere Arap lugati başka dillerde bulunmayan hayret verici özeliklere sahiptir. Gerek Arap, gerek Acem[17] olan araştırmacılar, Kur'an'ın kendisine özel üslubunun etkileyici olduğundan bahsetmiştir. Kur'an diğer milletleri de etkisi altında bırakmıştır. Bu hayret verici, hayran bırakıcı üslup Allah'ın Arap lugati ile vahiy indirmesinin sonucudur.

Ibni Aşur der ki;

'Allah gözleri kamaştıran hikmeti ile bu kitabı Arapça bir kitap kılmıştır. Çünkü en değerli ve birden fazla manaya delalet etme bakımından en geniş dil Arapçadır. Allah Kur'an'ı bu lugatin ehli arasına indirdi. Çünkü onlar onun inceliklerini en iyi anlayacak insanlardı. Allah, Rasûlü'nü bu lugatin ehli arasından seçmiştir. Ta ki delillerin ve anlayışın vesileleri açığa çıksın ve onlar Allah'ın istediğini diğer ümmetlere ulaştırsınlar. Kur'an'ın bu mesabede olduğu belli olduktan sonra, Kur'an'dan ancak batılda aşırıya giden, insaf ve rüştten uzak olan kişiler yüz çevirir.' [18]

İmam Maverdi der ki;

'Ebu Ubeyd anlattı; Bir bedevi bir adamın (فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ)

15. Bk. Tefsiru'l Kurtubi, 9/244.

16. 7/Araf, 158

17. Arap olmayan.

18. Et-Tahrir ve ve't Tenvir, 25/161, Daru't Tunusiyye baskısı

'Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy.' [19] *ayetini okuduğunu duydu. Hemen secdeye kapandı. Kendisine 'Neden secdeye kapanıyorsun?' denildiği zaman 'Ben bu kelamın fasahatından dolayı secde ediyorum.' dedi. Bir başkası bir adamı* (فَلَمَّا اسْتَيْأَسُواْ مِنْهُ خَلَصُواْ نَجِيًّا) *'Ondan ümitlerini kesince, kendi aralarında konuşmak üzere bir kenara çekildiler.'* [20] *ayetini okuduğunu duyunca dedi ki; 'Ben şahidlik ederim ki, hiçbir mahlûk bu kelamı söylemeye güç yetiremez.' '* [21]

Kur'ân'ı İngilizceye çeviren Rodwil diyor ki:

'Kur'ân'ı okudukça, O'nun bizi etkilediğini ve hayrete düşürdüğünü, nihayet bizi üstünlüğüne teslim ettirdiğini ve önünde secdeye kapandırdığını görürüz. Kur'ân, temas ettiği konular ve güttüğü maksatlar itibariyle üslûbu temiz, yüksek ve haşyet vericidir. Belâgat bakımından ise en yüksek şahikadadır.'

Alman filozoflardan Johan Jacob Reisig diyor ki:

'Biraz Arapça öğrenen bazı kimseler, Kur'an ile istihzaya kalkışıyor. Fakat bunlar Kur'an'ın te'sirli, fasih ve inananları elektrikleyen okunuşunu dinlemiş olsalar, Peygamberin ashabına Kur'an anlatırken kullandığı, akıllara hayret verici lisanı duysalar, Allah'ın huzurunda secdeye kapanırlardı.'

Kur'an'ın Arapça Olması ile Alakalı Bazı Hükümler

Zemzemi der ki;

٥١ بِغَيْرِ لَفْظِ العَرَبِيِّ تَحْرُمُ ... قِراءَةٌ وأَنْ بِهِ يُتَرْجَمُ

٦١ كذاكَ بالمَعْنَى ، وأَنْ يُفَسَّرا ...بالرأَيِ لا تَأْوِيْلَهُ فَحَرِّرَا

'15. Arapça lafzın dışında bir lafız ile haramdır...

...Kıraat yapmak. Ve onun terceme edilmesi (de haramdır)

16. (Başka bir lafız ile) mana vermekte (bunun gibi haramdır) ve tefsir edilmesi...

...Rey ile. Onu te'vil etmek haram değildir. Bunu birbirinden ayır.'

19. 15/Hicr, 94
20. 12/Yusuf, 80
21. En-Nuket ve'l Uyun, 1/30, Daru'l Kutubi'l İlmiyye baskısı

Şerh

Müellif bu beyitlerde Kur'an'ın Arapça olmasına taaluk eden bazı meselelere değinmiştir:

1. Mesele; Başka bir dil ile Kur'an kıraatinin hükmü.

2. Mesele; Kur'an'ın terceme edilmesinin hükmü.

3. Mesele; Rey tefsirinin ve Kur'an'ı tevil etmenin hükmü.

Bu bölümde bu meselelerden birinci ve ikinci maddeyi ele almaya çalışacağız. Bir sonraki yazımızda da Rey Tefsiri ve Kur'an'ın te'vili konularını işleyeceğiz. Başarı Allah'tandır.

1. Mesele; Başka Bir Dil ile Kur'an Kıraatinin Hükmü Nedir?[22]

Zemzemi dedi ki: (بِغَيْرِ لَفْظِ العَرَبِيِّ تَحْرُمُ ... قِراءَةٌ)

'Arapça lafzının dışında bir lafız ile kıraat yapmak haramdır.'

İslam âlimlerinin cumhuru başka bir dil ile Kur'an kıraatinin haram olduğunu, namazda farz olan kıraati bu şekilde yapan kimsenin namazının batıl olduğunu söylemişlerdir.

Şafii âlimlerinden İmam Nevevi der ki;

'Bizim bu konudaki mezhebimiz şudur; Arapça okumaya güç yetirsin veya güç yetirmesin, namazda olsun veya başka yerde olsun, Arap lisanının dışında başka bir lisan ile Kur'an kıraati yapmak caiz değildir. Kur'an'ın tercemesini Arapçasının yerine namazda okursa onun namazı batıl olur. Sesinin güzel olması veya olmaması bunu değiştirmez. Âlimlerin cumhuru da böyle söylemiştir. İmam Malik, İmam Ahmed ve İmam Ebu Davud bu âlimlerden bazılarıdır.' [23]

Bu konu hakkında İmam Ebu Hanife'den namazda Farsça Kur'an okunmasının cevazına dair bir nakil gelmiştir. Hanefi mezhebine mensup olan bazı ilim adamları bu fetvaya dayanarak Kur'an'ın Türkçe vb. dillerde okunabileceğini söylemişlerdir. Hâlihazırda Türkçe ibadet fikrini savunanlar bu fetvalara dayanır.

22. Bu konu ile alakalı şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz; Menahilu'l İrfan,2/126; Mebahis fi Ulumi'l Kur'an, 311. (Menna' Halil); Ahkamu'l Kur'an, 4/382 (Ibni Arabi El-Maliki, Daru'l Kutubi'l İlmiyye). El-Muğni, 1/350 (674. Mesele) (İbni Kudame el-Makdisi el-Hanbeli, Mektebetu'l Kahire baskısı)
23. El-Mecmu' Şerhu'l Mühezzeb, 3/379, Daru'l Fikr baskısı

Bu konudaki delilleri şudur:

أَنَّ الْفُرْسَ كَتَبُوا إِلَى سَلْمَانَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ الْفَاتِحَةَ بِالْفَارِسِيَّةِ فَكَانُوا يَقْرَءُونَ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ حَتَّى لَانَتْ أَلْسِنَتُهُمْ لِلْعَرَبِيَّةِ

'Farslılar Selman el-Farisi'ye namazda okumak için Fatiha suresini Farsça yazmasını ve kendilerine göndermesini istediler. Selman onlara bunu yazdı. Onlar da dilleri Arapçaya alışıncaya kadar namazda bu şekilde okumaya devam ettiler.' [24]

Bu görüşe iki cevap verebiliriz:

• Bu haber meçhul bir haberdir. Çünkü senedi bilinmiyor. Meçhul bir habere hüküm bina edilmez. Aynı zamanda başka lafızlarında bunu namazda okumadıkları geçiyor.

• İmam Ebu Hanife bu görüşünden dönmüştür. Gerek eski, gerek muasır Hanefi âlimleri, İmam Ebu Hanife'nin bu görüşünden döndüğünü söylemişlerdir. Ebu Hanife'nin talebelerinden Nuh bin Meryem; Ebu Hanife'nin Talebesi olan Ebu Yusuf'un öğrencilerinden Ali bin Ca'd; dördüncü asrın Hanefi âlimlerinden Ebu Bekir er-Razi bu âlimlerden bazılarıdır. Son dönem Hanefi âlimlerinin bu konudaki fetvaları da böyle bir namazın batıl olması yönündedir.

Zurkani der ki;

'Şayet bir müctehid bir konudaki görüşünden dönmüş ise, kendisinden dönmüş olduğu görüş artık kendisine ait bir görüş olarak sayılmaz. Çünkü o, aldığı görüşün yanlış olduğu kendisine belli olduktan sonra görüşünden dönmüştür.' [25]

Bu gerçeğe rağmen, Ebu Hanife'yi birçok konuda istismar eden modernistler, bu konuda da İmam'a zulmetmişlerdir.

24. *Bu konu ile alakalı şu kaynağa müracaat edebilirsiniz; el-Mebsut 1/37 (İmam Serahsi, Daru'l Marife)*

25. *Menahilu'l İrfan, 2/128.*

2. Mesele; Kur'an'ın Terceme Edilmesinin Hükmü[26]

Zemzemi dedi ki; (وأَنْ بِهِ يُتَرْجَمُ كذاك بالمَعْنَى)

'Onun terceme edilmesi de haramdır. Mana ile tercemesinin hükmü de bunun gibidir.'

Kur'an'ın terceme edilmesinin hükmü eski dönemlerden beri tartışılan bir meseledir. Bazı âlimler hiçbir ayrıma gitmeden bunun haram olduğunu söylemişlerdir. Bazı âlimler ise belli şartlar çerçevesinde tercemenin caiz olduğunu savunmuşlardır. Zemzemi Kur'an'ın terceme edilmesinin caiz olmadığını söylüyor. Günümüzde bu konu hakkında kitaplar ve makaleler yazılmaya devam edilmektedir. Özellikle Osmanlı'nın yıkılması ile beraber bu tartışma tekrar gündeme gelmiştir. O dönemin âlimleri Kur'an'ın terceme edilmesinin caiz olduğuna, hatta gerekli olduğuna dair kitaplar yazmışlardır. Ezher Üniversitesinin eski Hocası Muhammed Mustafa el-Merağî'nin *'Bahsun Fi Tercemeti'l Kur'ani'l Kerim ve Ahkamuha'* risalesi ve Muhammed Ferid Vecdi'nin *'El-Edilletu'l İlmiyye ala Cevazi Tercemeti Meani'l Kur'ani'l Kerim İle'l Lugati'l Ecnebiyye'* isimli risalesi buna örnek verilebilir.Osmanlı'nın son Şeyhu'l İslam'ı Mustafa Sabri Efendi, Kemalist hükümetten kaçıp Mısır'a gittikten sonra bu konu hakkında *'Mes'eletu Tercemeti'l Kur'an'* isimli bir eser yazmıştır.[27] Bu eserinde Kur'an'ın terceme edilmesinin yanlış ve zararlı olduğu tezini ilmi bir üslup ile sorgulamış, Kur'an'ın tercemesinin Kur'an'ın yerine geçeceğine dair fetva verenlere reddiye vermiştir. Dünyada ilim merkezi olarak kabul edilen kurumlar yayınladıkları dergilerde on veya daha fazla sayıda bu meseleyi tartışmışlardır. Örneğin, Ezher Üniversitesi resmi dergisinde ondan fazla sayıda bu meseleyi incelemiştir.

Terceme Nedir?

Arap lugatinde terceme dört manada kullanılır:

26. *Bu konu hakkında şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz; Menahilu'l İrfan, 2/88; Dirasat fi Ulumi'l Kur'an s. 618; Mebahis fi Ulumi'l Kur'an (Menna' Halil) s. 323; Şerhu Manzumeti't Tefsir, (Şeyh Hazimi) 4. Ders. Fethu'l Bari 13/585 (7541. Hadisin şerhi) (İbni Hacer, Daru'l Hadis baskısı)*

27. *Bu eser ilk olarak 1931 yılında Arapça olarak Kahire'de Selefiyye matbaasında basılmıştır. Bilinen son Arapça baskısı 2015 yılında Mektebetu's Sekafeti'd Diniyye baskısıdır. Bu Eser 1993 senesinde Bedir yayınları tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.*

• Bir şeyi mutlak olarak karşı tarafa ulaştırmak. Ulaştırılan şeyin kendi lugati ile olması veya başka bir lugat ile olması arasında bir fark yoktur.

• Bir sözü kendi lugatiyle tefsir etmek. İbni Abbas hakkında *'O Tercümanu'l Kur'an'dır.'* denmesi bu anlamdadır. Çünkü ibni Abbas Kur'an'ı Arapça olarak tefsir ederdi.

• Bir sözü kendi lugatinin dışında bir lugat ile terceme etmek anlamına gelir. İbni Manzur der ki; *'Kişi başka bir dil ile bir kelamı tefsir ettiği zaman (* قد ترجم كلامه*) denir.'* [28]

• Bir sözü bir lugatten başka bir lugate nakletmek anlamındadır. Araplar (ترجم الكتاب) *'Kitabı terceme etti.'* dediklerinde *'Kitabı kendi lugatinden başka bir lugate nakletti.'* anlamında kullanırlar.

Dördüncü madde tercemenin ıstılah anlamı olarak kabul edilmiş ve cevazı konusunda âlimler arasında ihtilaf yaşanmıştır.

Tercemenin Kısımları ve Hükümleri

Tercüme üç kısma ayrılmaktadır:

1. Kısım; Tercemetu'l Harfiyye

Kur'an'ı kelime düzenini ve sırasını bozmayarak başka bir dile çevirmektir. Örneğin; Allah şöyle buyurur:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." [29]

Bu ayetin Harfi Tercemesi şöyle olur; *'Hamd aittir Allah Rabb âlemler.'*

Bu tercemenin mümkün olmadığı ve caiz olmadığında konusunda âlimlerin çoğu görüş birliği içindedir. Çünkü;

• Kur'an bütün özellikleri ile kâmil ve muciz bir kitaptır. Kur'an'ın harfiyen başka bir dilde karşılığının olması mümkün değildir.

• Kur'an'ı bu şekilde terceme etmek Kur'an'ın nakıs bir kitap olduğunu vehmettirir. Çünkü hiçbir lugat Arapçayı karşılayacak yapıda değildir. Buna rağmen böyle bir şeyin yapılması verdiğimiz örnekte olduğu gibi ilginç bir sonuç ortaya çıkarır.

• Bu, Allah'ın meydan okumasına karşılık vermek anlamına gelir. Çünkü Allah birçok ayette *'Onun mislini getirin.'* demiştir. Allah'ın bu meydan okumasına *'Ben Türkçe Kur'an getirdim.'* gibi bir anlam ortaya çıkar.

2. Kısım; Tercemetu't Tefsiriyye

Bir sözü kendi dilinde açıklamak, tafsilatlandırmaktır. Örneğin;

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." [30]

Bu ayetin Tefsiri Tercemesi şöyle olur; *'Hamd yani, kulun Allah'a karşı kendisini zelil hissederek, onun verdiği nimetler karşısında ona her zaman kalpten inanarak onu överek, dil, beden ve kalp ile yaptığı kulluk âlemleri terbiye eden, mülkünü elinde bulunduran ve ona hükmeden Allah'a aittir, hastır bunu sadece Allah hak eder.'*

Asli Anlam; Bütün insanların okudukları zaman anlama konusunda eşit oldukları basit anlamlardır. Bu kısma lafzı okuyan herkesin aklına gelen manaları içerdiğinden dolayı 'Evveli anlamlar' da denmiştir.

28. *Lisanu'l Arab, 12/229.*

29. *1/Fatiha, 2*

30. *1/Fatiha, 2*

Âlimlerin çoğu bu şekilde tefsir etmenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Çünkü;

• Allah şöyle buyurur:

وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik." [31]

Peygamber Kur'an'ı insanlara açıklamıştır. Bu, Peygamberin tefsiri olarak terceme yapmasıdır.

• Peygamber bu konuda derinleşmeleri için ashabına dua etmiştir. İbni Abbas anlatıyor:

كُنْتُ فِي بَيْتِ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ، فَوَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ وَضَعَ هَذَا؟ فَقَالَتْ مَيْمُونَةُ: وَضَعَهُ عَبْدُ اللهِ، فَقَالَ: اللهُمَّ عَلِّمْهُ التَّأْوِيلَ، وَفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ

"Ben Meymune binti Haris'in[32] *evinde idim. Peygamber'in abdest alması için su hazırladım. Peygamber 'Bu suyu buraya kim koydu?' dedi. Meymune 'Onu Abdullah koydu.' dedi. Peygamber dedi ki: 'Allah'ım ona tevili (tefsiri) öğret ve onu dinde fakih (anlayışlı) kıl.' "* [33]

• Peygamberden sonra sahabe ve tabiin Kur'an'ı tefsiri olarak terceme etmiştir.

Tabiin imamlarından Ata anlatıyor;

مَا رَأَيْتُ مَجْلِسًا أَكْرَمَ مِنْ مَجْلِسِ ابْنِ عَبَّاسٍ كَانُوا يَجِيئُونَ أَصْحَابُ الْقُرْآنِ فَيَسْأَلُونَهُ، ثُمَّ يَجِيءُ أَهْلُ الْعِلْمِ فَيَسْأَلُونَهُ، ثُمَّ يَجِيءُ أَصْحَابُ الشِّعْرِ فَيَسْأَلُونَهُ

"Ben ibni Abbas'ın ilim meclislerinden daha güzel ve değerli olan başka bir meclis görmedim. Kur'an ashabı gelir ona soru sorardı. Sonra ilim ehli gelir ona soru sorardı. Sonra da şiir ashabı gelir ona soru sorardı." [34]

İbni Abbas'ın öğrencisi ünlü müfessir Mücahid anlatıyor:

عَرَضْتُ الْقُرْآنَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ، أَقِفُهُ عَلَى كُلِّ آيَةٍ أَسْأَلُهُ فِيمَا نَزَلَتْ وَكَيْفَ كَانَتْ؟

"Ben Kur'an'ı (baştan sona) üç defa ibni Abbas'a arz ettim. Her bir ayette durup, o ayetin nerede ve nasıl indiğini sorardım." [35]

Ebu Cemre anlatıyor:

كُنْتُ أُتَرْجِمُ بَيْنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ

"Ben Abdullah bin Abbas ile (Arapça bilmeyen) insanlar arasında tercümanlık yapardım." [36]

Bu delillere binaen Arapça olarak ya da Arapçadan başka bir dile aktararak, kalem veya dil ile Tefsiri Terceme yapmak caizdir.

3. Kısım; Tercemetu'l Ma'neviyye

Bir lafzın anlamının başka bir lugate mana olarak aktarılmasıdır. Yani, lafzın sırasına göre değil, lafzın anlamına göre terceme yapmaktır. Bu tercemeye Kur'an meali denmektedir. Örneğin;

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Fatiha suresinden olan bu ayetin Ma'nevi olarak tercemesi şu şekildedir;

"Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." [37]

Geçmişten günümüze âlimlerin kendisinde ihtilaf ettikleri terceme, Tercemetu'l Ma'neviyye'dir. Bu konuda genel olarak iki görüş vardır:

1. Görüş; Bunu Caiz Görmeyenler

Bazı âlimler aşağıda zikredeceğimiz sebeplere dayanarak Kur'an'ın Manevi olarak terceme edilmesinin caiz olmadığını savunmuşlardır.

a. Sebep; Kur'an Bütün Manalarını Kapsayacak Şekilde Terceme Edilemez.

Kur'an'ın iki anlamı vardır; Asli anlamlar ve Tabii anlamlar.

• Asli Anlam; Bütün insanların okudukları zaman anlama konusunda eşit oldukları basit anlamlardır.

31. *16/Nahl, 44*
32. *İbni Abbas.*
33. *Ahmed, 2397; Taberani, Mu'cemu'l Kebir, 10587.*
34. *Fedail es-Sahabe, 1929.*
35. *Hakim, Müstedrek, 3105; Ibni Ebi Şeybe, Musannef.*
36. *Buhari, 7149; Müslim, 17.*
37. *1/Fatiha, 2*

Bu kısma lafzı okuyan herkesin aklına gelen manaları içerdiğinden dolayı *'Evveli anlamlar'* da denmiştir.

• Tabii Anlam; Lugatteki üslupların etkisi ile kelam içerisindeki alt manaların ortaya çıkmasıdır. Bu manaları herkes kavrayamaz. Arap lugatinin üslubunu bilen kimseler bilebilirler. Bunlar yan anlamlar olduğu için buna bazı âlimler *'Sanevi anlam'* da demişlerdir. Kur'an'ın İ'caz sıfatı bu kısım ile gerçekleşmiştir.[38]

İmam Şatibi el-Muvafakat isimli eserinde bu taksimat hakkında der ki;

"Birinci kısım; Kendisinde bütün dillerin ortak olmuş olduğu, konuşan kimselerin maksatlarına ulaştıkları ve hiçbir dilin başka bir dile göre özelliğinin bulunmadığı kısımdır. Örneğin, Zeyd için ayağa kalkma fiili meydana geldiğinde ve farklı dillere sahip olan insanlar Zeyd'in ayağa kalktığını haber vermek istediğinde, onlar hiçbir zorlanma olmaksızın istediklerini ifade etmeyi gerçekleştirebilirler.[39] *Bu cihet ile Arap lugatini kullanarak Arap lugatine sahip olmayan insanların haberlerini ve konuşmalarını aktarmak mümkündür. Acem lugatine sahip olan kimseler de Arapların sözlerini ve haberlerini kendi dillerinde aktarabilirler. Bunda bir kapalılık yoktur.*

İkinci kısma gelince; Bu, bir durumu anlatmada ve haber vermede sadece Arap lugatine has olan anlamları içeren kısımdır. Bu cihet ile Tabii anlamlar hâlde ve siyakta haber, haberi veren kimse, kendisinden haber verilen kimse, haberin bizzat kendisi gibi ve izah, ihfa, icaz, itnab[40] *ve bunun dışında üslup çeşitleri ile bu haber verme eylemine hizmet eden anlamlar içerir.*

Mesela, sen haber vermenin ilk aşamasında kendisinden haber verilenden (yani, Zeyd'den) her hangi bir kastın veya vurgun olmamış ancak, habere vurgun olmuşsa, (قَامَ زَيْدٌ) (Zeyd kalktı) dersin. Şayet sen kendisinden haber verilene (Yani, Zeyd'e) vurgu yapmak istiyorsan (زَيْدٌ قَامَ) dersin. Sorunun veya buna benzer bir şeyin cevabı için (إِنَّ زَيْدًا قَامَ) dersin. Zeyd'in ayakta olduğunu inkâr eden kimseye (وَاللَّهِ إِنَّ زَيْدًا قَامَ) dersin. Zeyd'in kalkmasını veya bunun kendisine haber verilmesini bekleyen kimseye (قَدْ قَامَ زَيْدٌ) veya (زَيْدٌ قَدْ قَامَ) dersin. Zeyd'in kalkmasını inkâr edene nükte ile bunu ifade etmek için (إِنَّمَا قَامَ زَيْدٌ) dersin.

Sonra kendisinden haber verilen (Zeyd) hakkında onu yüceltmek, hakir görmek; ondan kinaye etmek veya ondan açıkça bahsetmek; ondan haber vermenin akışından kast edilen, onun hâlinin gerektiricisinin verdiği anlam ve bunun gibi hasretmenin mümkün olmadığı şeyler ile lafızlar çeşitlilik arz eder.

Yerine göre kelamın manasının değiştiği bu tasarruflardan Asli anlamlar kast edilmez. Ancak bu tasarruflar kelamın tamamlayıcısı olan şeylerdir. Şayet kelamda kötü bir şey geçmiyorsa bu kısımdaki kuvvet ile kelamın akışı güzelleşir." [41]

Buna binaen Kur'an'ın Mana olarak tercemesini kabul etmeyen âlimler Kur'an'ın Asli veya Tabii tercemesinin eksik olacağını, Kur'an'ın içerdiği manaları tam olarak ifade etmeyeceğini Arap lugatiyle ortaya çıkan fesahat ve belağatı hiçbir dilin karşılayamayacığını söyleyerek bunun caiz olmadığına kanaat etmişlerdir. Birçok dil bilen ve Kur'an üzerinde araştırmalar yapan âlimler ve bilginler Kur'an'daki bu inceliğin hiçbir dilde ifade edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Türkçe de Kur'an'ın manalarını karşılayacak bir dil değildir.

'Cenevre Üniversitesi profesörü ve fahri Rektörü Edouard Montet, yaptığı Fransızca Kur'an tercemesinin mukaddimesinde, bu hususu gayet açık bir şekilde ifade etmektedir: 'Sureler hakkında ileri sürdüğümüz birçok meseleler hususunda ne hüküm verilirse verilsin, Arapça olarak Kur'an'ı bilenlerin hepsi, bu dinî kitabın güzelliğini, üslubunun son derecedeki mükemmeliyetini tescil etmekte müttefik olacaklardır. Avrupa dillerindeki bütün tercemeler, bunu hissettirip ifade etmek imkânından mahrumdurlar.'

'Yine Kur'an-ı Kerim mütercimlerinden olan İngiliz müsteşriki Marmaduke Pickthall, eserine yazdığı mukaddimesinde 'Kur'an terceme edilemez, en eski İslam âlimleri bu kanaatte idiler, ben de bu kanaatteyim. Onun için Kur'an'ı tercemeye muvaffak olduğumu iddia etmiyorum. Yalnız Kur'an'ın manalarını nakle çalıştım. Buna muvaffak olduysam kendimi bahtiyar sayarım. Fakat bu eser, bu terceme hiçbir vakit asıl

38. *Bu taksimatın asli ve tabii olarak isimlendirilmesi Şatibi'ye aittir. Zurkani bu isimlere yer vermekle beraber Evveli ve Sanevi isimlerini de kullanmıştır.*
39. *Yani Arapça olan (قام زيد) cümlesi, Türkçe, 'Zeyd kalktı' Kürtçe 'Zeyd rabû ser xwe' Almanca 'Zeyd ist aufgestanden' şeklinde başka bir dile aktarılabilir.*
40. *İhfa, gizlemek; İcaz, sözü kısaltmak; itnab, sözü uzatmak anlamındadır.*
41. *El-Muvafakat, 2/105 (Daru ibni Affan baskısı) Bk. El-Muvafakat, 2/63 (İz yay.)*

Kur'an yerini tutmaz ve hiçbir vakit bu maksadı istihdaf etmemiştir.' sözleriyle aczini itiraf etmiştir.' ' [42]

b. Sebep; Kur'an'a Yapılan Muamelenin Kur'an Meallerine Yapılması

Kur'an tercemesini elinde bulunduran insanlar zamanla Kur'an'a yapmış oldukları muameleyi ellerinde bulunan tercemelere yapmaya başladılar. Kur'an mealleri veya tercemeleri Kur'an değildir. Sadece mütercimin Kur'an'dan anladıklarıdır. Çünkü;

• Mütercim Kur'an'dan anladıklarını aktarır. İsabet etme veya hata etme ihtimali vardır. Kur'an'ın Arapçasında böyle bir şey yoktur.

• Kur'an'ın Arapçası ile İ'caz hâsıl olur. Ancak tercemesi ile İ'caz hâsıl olmaz.

Günümüzdeki insanların bu hataya düştüklerini ve *'Abdestsiz Kur'an meali okunur mu?' 'Kur'an mealinden okuduğumuz her bir harf karşılığında on ecir var mı?'* diye sorular sorduklarına şahitlik ediyoruz. Kimileri ise, daha ileri giderek Kur'an mealini eline alıp namazda bunu okumaktadır. Hiçbir şey Kur'an'ın alternatifi ve bedeli olamaz. Günümüzde Kur'an meallerinin varlığı bu afeti doğurduğu için Kur'an'ı terceme etmek caiz değildir.

c. Sebep; İnsanların Kur'an'ın Arapçasından Uzaklaşıp Sadece Kur'an Mealleri ile Yetinmeleri

Terceme faaliyetlerinin olmadığı veya yaygınlaşmadığı dönemlerde insanlar Kur'an'ı anlayabilmek için Arapça ve şer'i ilimleri öğrenirlerdi. Ancak Kur'an tercemelerinin yaygınlaşması ve ilmi kitapların birçoğunun da terceme edilmesi ile beraber insanlar şer'i ilimden uzaklaşmaya başladılar ve ilmi, bu kitaplardan almakla yetindiler.

Özellikle Türkiye, ilmi kitapların tercemesi konusunda en önde gelen ülkelerdendir. Birçok kaynak eser Türkçeye terceme edilmiş durumdadır. Bu, insanları kolaylığa alıştırıyor ve şer'i ilimden uzak kalmalarına sebep oluyor.

Kur'an mealleri de böyledir. Her Müslümanın Kur'an'ı anlamak için çaba sarf etmesi gerekir. Bunun için imkân dâhilinde Arapça öğrenmesi ve Kur'an'ı bizzat kendisinin anlaması gerekir. Ancak Kur'an mealleri yaygınlaşınca insanlar bunun ile yetiniyorlar. Bundan dolayı terceme faaliyetleri doğru değildir ve bunun durdurulması gerekir.

d. Sebep; Kur'an'ı Terceme Etmek Kâfirlerin İslam'a Karşı Kurdukları Bir Tuzaktır.[43]

Kur'an'ı terceme etme hareketi İslam ümmetinin öncülük etmiş olduğu bir şey değildir. Kur'an terceme etme hareketi İslam'a reddiye vermek, insanları İslam'dan uzaklaştırmak ve Müslümanları inançlarında şüpheye düşürmek için kâfirlerin öncülük ettiği bir harekettir.

Miladi 1143 yılında Petrus Venerabilis'in emri ile İslam'ı çürütmek için Kur'an Latinceye terceme edilmeye başlanır. Misyoner Zwemer de bu amaçla Kur'an'ın terceme edildiğini ve bu tercemeye Hristiyanlık esaslarına göre bazı reddiyeler eklendiğini tekid eder.

Alman Müsteşrik Johann Fück diyor ki;

'Misyonerlik hareketi, Kilisenin Kur'an'ı terceme etme çalışmalarının arkasında yer alarak (İslam'a karşı) hakiki bir müdafaa içerisindedir.'

Hidayet Abdullatif Meşhur, Fransızca Kur'an tercemeleri üzerinde yapmış olduğu araştırmalar sonucunda şöyle der;

'Ben yirmi beş Fransızca Kur'an tercemesini gözden geçirdim. Hepsini tahrif edilmiş bir şekilde buldum. Bu tercemelerde herhangi bir belirtme olmaksızın Kur'an'ın ayetlerinin yerine Tevrat'tan ayetler konulduğunu gördüm.'

Özellikle bu terceme faaliyetlerinin Osmanlı'nın yıkılış sürecinde daha yaygın hâle gelmesi dikkat çekicidir. Kur'an; ırkı, dili ve örfü farklı olan İslam ümmetinin bireylerini tek çatı altında toplar. Kâfirler Müslümanların arasındaki bu unsuru yok etmek, onların arasında ihtilaf çıkarmak ve birbirlerine karşı kışkırtmak için Kur'an'ı başka dillere terceme etmeye önem vermişlerdir.

Kur'an tercemelerinin günümüzde ulaşmış olduğu nokta hayret vericidir. Şu anda 65 ayrı dilde 2600 küsur bilinen Kur'an tercemesi vardır. Sadece

42. *Tefsir Tarihi, s. 28 (İsmail Cerrahoğlu, Fecr yay.)*

43. *Bu konu hakkında geniş bilgi için bknz. el-Ğarretu't Tensiriyye ala Esaleti'l Kur'ani'l Kerim s. 45 (D. Abdurradi Muhammed Abdulmuhsin, Mecmeu el-Melik Fehd baskısı)*

Cumhuriyet tarihinde yani 90 küsur sene içerisinde Türkiye'de 200'ye yakın bilinen meal çalışması yapılmıştır. Bunlardan 35 veya 40 tanesi basılmış ve insanlar arasında yayılmıştır.

Kur'an'ın en büyük özelliği kendisinde çelişkinin olmamasıdır. Allah şöyle buyurur:

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذٖى عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

"Biz onu, Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar diye hiçbir eğriliği bulunmayan Arapça bir Kur'an olarak indirdik." [44]

اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوا فٖيهِ اخْتِلَافًا كَثٖيرًا

"Hâlâ Kur'an'ı düşünüp anlamaya çalışmıyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından (indirilmiş) olsaydı, mutlaka onda birçok çelişki bulurlardı." [45]

Binaenaleyh; kâfirlerin Kur'an meallerini yaygınlaştırmak ile arzulamış oldukları hedef gerçekleşmiştir. Günümüzde Kur'an mealleri arasında ciddi bir tenakuz vardır. Herkes Kur'an'ı kendi fikirlerine göre terceme ediyor. İsim ve sıfat ile alakalı ayetler tahrif ediliyor. Kur'an'daki en açık mesele olan Tevhid ve Şirk kalemşör muharrifler tarafından gizleniyor. Şer'i hakikatler hikmet ve tahkik adı altında işlevsiz bırakılıyor. Her insan bir meali muteber kabul edip, ona göre yaşıyor. Bu ise insanlarda Kur'an'da çelişki olduğuna dair fikirler canlanmasına sebep olmaktadır.[46] Bundan dolayı terceme faaliyetleri tehlikelidir ve caiz değildir.

e. Sebep; Önceki Kitaplar Terceme İle Tahrif Olmuştur.

Tevrat ve İncil'in tahrif olmasının sebebi tercemedir. Tevrat ve İncil'in başka dillerdeki tercemeleri insanlar arasında ciddi bir şekilde yayılmaya başladı. İnsanlar sadece tercemeler ile yetinip, Tevrat ve İncil'i aslından okumamaya başladılar ve zamanla Tevrat ve İncil'in aslı kayboldu. Tevrat ve İncil'in tercemesi üzerinden başka tercemeler yapılmaya başlandı. Bu da tahrifin önünü açtı. Allah Kur'an'ı lafız olarak koruma altına almıştır. Ancak Kur'an tercemelerinin yaygınlaşması ile Kur'an'ın manası üzerinde tahrif yapılmaktadır. Buna binaen Kur'an tercemesi caiz olmaz.

f. Sebep; Kur'an'a Yönelik Protestanca Bakış Tercemeyi Sakıncalı Kılmaktadır.

Buraya kadar zikrettiğimiz sebepler eski âlimlerin zikretmiş olduğu sebeplerdir. Altıncı olarak zikrettiğimiz bu sebep ise, muasır âlimlerin dayandığı bir sebeptir.

'İslam Ümmetinin geri kalması İslam'dan kaynaklanan bir şey değildir. Kur'an'ı tefsir eden din adamlarımız kendi örflerini ve düşüncelerini Kur'an'a yansıttılar. Bundan dolayı da Kur'an bir toplumu inşa eden bir kitap olmasına rağmen insanları geride bırakır bir kitap hâline geldi. Allah bizi âlimlerin düşünceleri ve Arapların örfleri ile değil, Kur'an'ın kendisi ile sorumlu tutmuştur.

Bu konuyu anlayabilmek için öncelikle Protestanlık mezhebi üzerinde durmaya çalışalım.[47]

Protestanlık, 16. Yüzyılda Martin Luther liderliğinde ortaya çıkmış ve gelişmiş olan bir Hristiyan mezhebidir.

Bu dönemlerde Katolik[48] kiliseleri Avrupa'da egemendi. Kilise İncil üzerinde bazı tasarruflarda bulunu-

44. *39/Zumer, 28*

45. *4/Nisa, 82*

46. *Örneğin günümüzde bir kesim sadece Prof. Suat Yıldırım'ın hazırlamış olduğu meal çalışmasını okur. Bazı kesimler Mustafa İslamoğlu'nun hazırladığı meali elinden düşürmez ve bunun kendilerine yettiğini iddia ederler. Bazı kesimler ise, Ruhu'l Furkan, Feyzu'l Furkan gibi meallere tutunur.*

47. *Tafsilatlı bilgi için bknz. Çağdaş İnançlar ve Düşünceler, 2/57, 75 (Heyet, Beka yay.)*

48. *Hristiyan mezheplerinden biridir.*

yor, papazlar kendi hevalarına göre İncili yorumluyor ve insanlara İncil adı altında zülüm yapılıyordu. Din adamları günahsız olarak kabul ediliyor ve onların yaptığı tasarruflara hiç kimse karşı çıkamıyordu. İnsanlar din adamlarının anlattığını kabul ediyor ve araştırma yoluna gidemiyordu. Bilimin ve sanatın ilerlemesi ile Kilisenin fikrî anlamdaki bağlayıcılığı ve üstünlüğü insanlarda zayıflamaya başladı. Kilise bilimin ve sanatın ilerlemesi ile kendi egemen güçlerinin zayıflamasını önlemek için yine din adı altında insanlara zulmetmeye başladı. Kilisenin fikirlerine aykırı olan bilimsel gerçeklere karşı çok sert davrandılar ve bilim adamlarını öldürmeye başladılar.

Böyle bir vakıada Protestan fikri ortaya çıkmıştır. Protestanlığın temel fikri, Kilisenin İncil adına yapmış olduğu zulme engel olmak için, İncil dışındaki başka fikirleri geçersiz kılmak ve herkesin İncil'i anlayabileceğini savunmaktır. Günümüzde bazı insanların *'Kur'an bize yeter.'* sözünde olduğu gibi onlar da *'İncil bize yeter'* dediler ve İncil'i yalın bir şekilde terceme ettiler. Böylece kilisenin zulmünden ve geri kalmışlığından kurtulmayı hedeflediler. Bunlar İncil'in kendilerine yeteceğine ve başka yorumların geçersizliğine inandıkları için *'İncilci'* diye de isimlendirilmişlerdir. Onlara göre herkes İncil'i kendi başına anlayabileceği için, kendi aralarında da birçok fırkaya bölündüler. Yalnızca ABD'de 1982 yılı istatistiklerine göre 2000 Protestan fırkanın olduğu tespit edilmiştir.

Martin Luther'in bu nazariyesini İslam Ümmeti'nde canlandırmaya çalışan İslamcı Protestanlar Kur'an hakkında diyorlar ki;

'İslam Ümmetinin geri kalması İslam'dan kaynaklanan bir şey değildir. Kur'an'ı tefsir eden din adamlarımız kendi örflerini ve düşüncelerini Kur'an'a yansıttılar. Bundan dolayı da Kur'an bir toplumu inşa eden bir kitap olmasına rağmen insanları geride bırakır bir kitap hâline geldi. Allah bizi âlimlerin düşünceleri ve Arapların örfleri ile değil, Kur'an'ın kendisi ile sorumlu tutmuştur. Sünnette sahih olan, zayıf olan, uydurma olan var. Sahih olanların da gerçekten Peygamber'e aidiyetini bilmiyoruz. Sünnet bozulduğu için biz Kur'an'ın dışında var olan her şeyi bir kenara bırakalım ve sadece Kur'an ile yetinelim.'

Daha sonra bu insanlar Kur'an'ın tercemesini yapmaya başladılar. Fikirleri zahiren çok samimi temellere dayanır gibi görünse de, Sünneti inkâr ettikleri için Kur'ani kavramların içini kendileri doldurdular. Kur'an tercemesi üzerinden Kur'an'ı tahrife cüret ettiler. Kur'an'ı yalın bir şekilde anlayalım derken, kendi fikirlerini Kur'an'ın önüne geçirdiler. Bazı örnekler verecek olursak;

• Allah Kur'an'da miras dağıtılırken kadına bir, erkeğe ise iki pay verilmesini emretmiştir. Buna binaen mirasın buna göre dağıtılması gerekir. Allah miras ile alakalı şöyle buyurur:

يُوصِيكُمُ اللّٰهُ فٖى اَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ

"Allah, çocuklarınız hakkında, bir erkeğe iki kadının payı kadar tavsiye eder." [49]

Onlar diyorlar ki; *'O dönemde kadınlar savaşa çıkmıyordu, çalışmıyordu ve bütün yük erkeğin üzerindeydi. Erkek hem kendi ihtiyaçlarını hem de kadının ihtiyaçlarını karşılıyordu. Bundan dolayı şeriat aradaki dengeyi kurmak için erkeğe daha fazla pay verdi. Ama günümüzde öyle değil. Kadınlar çalışıp, kazanıyorlar, savaşa çıkıyorlar. Bundan dolayı erkeğe ne veriliyorsa, kadına da onun verilmesi gerekir.'*

• Allah anlaşamayan eşlerin ayrılması için üç talak ile boşanmayı meşru kılmıştır. Bu talak hakkı ise, erkeğin elindedir.

اَلطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَاِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرٖيحٌ بِاِحْسَانٍ

"Boşama iki defadır. Ondan sonra kadınla iyilikle geçinmek, ya da güzellikle bırakmaktır." [50]

Onlar diyorlar ki; *'Ancak o dönemde kadına zulmediliyordu. Kadın bir eşya gibi muamele görüyordu. Mirastan mahrum bırakılır hatta bir eşyaymış gibi miras kalırdı. İslam bu duruma müdahele ettiğinde ancak bu kadar islah edebildi. Günümüzde ise, buna gerek kalmadı. Çünkü günümüzde kadın erkekle anlaşamadığı zaman istediğinde kocasını boşayabilir ve ondan ayrılabilir.'*

Şu noktaları gözden kaçırmayalım;

• Bu insanlar Kur'an'ı gelenekçilerin yorumlarından kurtarmak için yola koyuldular. Kur'an'ı yalın bir şekilde anlamak gerektiğini ve bunun yeterli olacağını söylediler. Ancak Kur'an'ın insanlara yetmesine izin

---

49. *4/Nisa, 11*
50. *2/Bakara, 229*

vermediler. Örneklerde olduğu gibi kendi yorumlarını Kur'an'a kattılar.

• Bu insanlar özellikle *'Kur'an'ı hayat kitabı kılacağız.'* sloganı ile bu işe başladılar. Ancak yorumları, açıklamaları ve ileri düzeydeki zekâları ile Kur'an'ın hayata müdahil olmasına izin vermediler. Yaptıkları her yorum Kur'an'ın bir hükmünün hayata yansımasını ortadan kaldırdı.

• Bu insanlar Kur'an'ı yorumlardan arındırıp, safi bir şekilde anlaşılmasını ve Kur'an'ın herkese yeterli olan bir kitap olduğunu savunan, ancak yüzlerce tefsir dersi yapmayı da ihmal etmeyen insanlardır.

Kur'an'ın tercemesini caiz görmeyen âlimler, bu insanların Kur'an tercemesini kullanarak başlattıkları ifsat hareketinden dolayı Kur'an tercemelerinin caiz olmadığını söylemişlerdir.

◆ ◆ ◆

2. Görüş; Kur'an Manevi Olarak Terceme Etmenin Bazı Şartlar ile Caiz Olduğunu Söyleyenler

Bazı âlimler ise, Kur'an'ın Manevi olarak terceme edilmesinin caiz olduğunu hatta yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Bu âlimler ise şu sebeplere dayanmışlardır;

a. Sebep; Davet Farizasını Yerine Getirmek İçin Terceme Yapılmalıdır.

Allah mutlak olarak insanlara Arapça öğrenmelerini farz kılmamıştır. Ama kitabını bütün insanlara göndermiştir. Bu ise, Kur'an'ı insanların dilini göz önünde bulundurarak davet yapmayı gerektirmektedir. İslam'a davet yerine getirilmesi gereken bir farziyettir. Allah şöyle buyurur:

اُدْعُ اِلٰى سَب۪يلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ

"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır." [51]

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً

"Bir ayet bile olsa, benden insanlara ulaştırınız." [52]

51. 16/Nahl, 125

52. Buhari, 3461; Tirmizi, 2669. Abdullah bin Amr'dan.

Davet farizasının yerine gelebilmesi için Kur'an'ı terceme etmek gereklidir. *'Vacibin kendisi ile tamamlanmış olduğu şey de vaciptir.'* kaidesi gereği terceme de vaciptir.

b. Sebep; Kur'an Tercemesinin Yapılmamasının da Zararları Vardır.

Kur'an'ın tercemesini caiz gören âlimler, caiz görmeyen âlimlerin dayandıkları sebepler hakkında demişlerdir ki;

'Zikredilen sebepler nas olmayıp, terceme yapıldıktan sonra ortaya çıkması ihtimalli olan şeylerdir. Aynı şekilde terceme yapılmadığı zaman da ortaya çıkacak zararlar vardır;

▪ *İnsanların Kur'an'dan cahil kalması.*

▪ *Kur'an'ı tahrif edenlerin insanları aldatması.*

▪ *Kur'an'ı anlamayan insanların fıtri ve manevi olarak ihtiyaçlarını başka yerlerde araması...'*

Günümüzde Yahudi ve Hristiyanlar üniversitede okuyan öğrencilerin İslam hakkında araştırma yapabilmeleri için Kur'an'ı terceme ediyorlar. Buna hem din hem de dil olarak ehliyetli kişiler olmadıkları için Kur'an'ı tahrif ediyorlar. Böylece insanlar İslam'ı yanlış tanıyor ve yanlış tanıtıyor.

Aynı zamanda 11 Eylül olaylarından sonra insanlarda Kur'an'a yönelik çok ciddi bir yöneliş başladı. Kur'an mealleri ABD ve Amerika'da *'en çok satanlar'* listesine girdi. Yayınevleri Avrupa ve ABD ülkelerine tırlarca Kur'an baskısı gönderse de yoğun talebe tam anlamı ile cevap veremediler. Milyonlarca insan İslam'ı araştırmaya ve İslam'a girmeye başladı.

Böyle bir vakıada ehil olmayan insanların yaptığı tercemelerin yaygın olması İslam'a zarar verir. Ehil Müslümanların Kur'an meali çalışmaları bu zararları ortadan kaldırır.

Kur'an Tercemesinde Bulunması Gereken Şartlar

Kur'an'ın terceme edilmesini caiz gören âlimler bunun mutlak olmadığını ve bazı şartlara bağlı olduğunu söylemişlerdir. Bu şartlardan en yaygın olanlar şunlardır:

Tevhid ve Şirk, sadece Allah'a ibadet, sadece Allah'a dua, ilah, Rabb, tağut, şirk, küfür, kafir, müşrik gibi kavramlar ile anlaşılabilir. Ancak günümüz mealleri bu hakikatleri karşılayacak nitelikte değildir. Allah'a ibadet, putlara ibadet, velilere ibadet, 'tapmak' şeklinde terceme edilmekte ve Kur'an'ı okuyan insanlarda farklı anlamlar çağrıştırmaktadır.

1. Meal asla Kur'an'ın bedeli ve alternatifi gibi olmayacak. İnsanların böyle bir şeye düşmemeleri için çalışmalar yapılacak. Mütercim yapmış olduğu çalışmanın Kur'an'ın alternatifi olmadığını, sadece Kur'an'dan anladığı şeyleri aktardığını sıkça hatırlatacak.

2. Mütercimin iyi bir meal çalışması ortaya koyması için hem kendi dilini hem de Arap lugatini iyi bilmesi gerekir. Mücahid der ki;

لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَتَكَلَّمَ فِي كِتَابِ اللَّهِ
إِذَا لَمْ يَكُنْ عَالِمًا بِلُغَاتِ الْعَرَبِ

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin Arap lugatini bilmiyorsa Allah'ın kitabı hakkında konuşması helal olmaz." [53]

3. Mütercimin ilim talebesi olması, şeriatı ve şeriatın maksadlarını bilen bir kimse olması gerekir.

4. Mütercimin adaletine zarar verecek bir vasfı kendisinde barındırmaması gerekir. Şirk, küfür, bidat ve fısk gibi...

Bunun ile beraber el-Ezher Üniversitesinin Kur'an tercemesi ile ortaya çıkan sakıncaları izale etmek için belirlemiş olduğu bazı şartlar vardır. Zurkani bu şartları Menahilu'l İrfan eserinde aktarıyor:

'1. Tefsirin (yani tercemenin) sade olması gerekir. Ancak ilmi ıstılah ve konuların ayetin anlaşılmasına katkısı olması hâli bunun dışındadır.

2. Bilimsel görüşlerin tercemede yer almaması gerekir. Yıldırım ve şimşek ile alakalı ayetler hakkındaki bilimsel görüşler gibi. Aynı şekilde sema ve yıldızlar ile alakalı ayetlerde astrologların bunlar hakkında söylediklerini içermemesi gerekir. Ayet ancak Arapça lafzının delalet etmiş olduğu şey ile tefsir edilir ve ayetteki ibret ve yol göstericilik eklenir.

3. Bazı meselelerin tahkiki hakkında genişliğe gidilmesi ihtiyacı hissedilirse, heyet bunu tercemenin haşiyesine ekler.

4. Heyetin ancak ayetin delalet ettiği anlama boyun eğmesi gerekir. Heyetin Fıkhi, Kelami veya başka mezheblerin görüşleri ile ayetleri kayıtlamaması gerekir.

5. Kur'an'ın Hafs Kıraatine göre tefsir edilmesi gerekir. Diğer kıraatlere göre yapılan tefsir ihtiyaç olması dışında eklenmez.

6. Ayetlerin ve surelerin aralarındaki bağlantıyı kurarken zorlama yorumlardan kaçınmak.

7. Konu bitiminde nüzul sebeplerinden sahih olanlarını zikretmek ve ayetin anlaşılmasına yardımcı olmak.

8. Terceme yapılırken ayetin veya aynı konudan bahsediliyorsa ayetlerin tamamı tam bir şekilde zikredilir. Sonra ayetteki kelimelerin manası ince bir tetkik ile incelenir. Nüzul sebebi, ayetin bağlamı ve konusuna uygun olarak ayetten alınması gereken notlar zikredilir.

9. Ayetler arasında cem edememe özrü olmadıkça herhangi bir neshe gitmemek.

10. Her surenin baş kısımlarına heyetin sure hakkında belirttiği bilgilerin eklenmesi gerekir. Sure Mekki midir yoksa Medeni midir? Ayetler içerisinde hangisi Mekki veya hangisi Medeni'dir? bilgileri verilmelidir.

11. Kur'an mealinin baş kısmına bir mukaddime konulmalıdır. Bu mukaddime; Kur'an'ın tarifini, davet, şer'i hükümler, kıssalar ve tartışma metoduna dair

53. *el-Burhan, 1/292.*

Kur'an'ın izlediği yolu içermelidir. Heyetin terceme metodu da belirtilmelidir.' [54]

Sonuç;

Günümüzde Kur'an meallerine büyük ihtiyaç vardır. Kur'an meallerinin olmasının tehlikeleri olduğu gibi, Kur'an meallerinin olmamasının da tehlikeleri vardır. Hem Kur'an meallerine olan ihtiyacımızı karşılamak hem de bunun zararlarını bertaraf etmek için açıklamalı Kur'an meali çalışmaları yapmak gerekir. Bu çalışmaların faydaları şunlardır:

• Meal arasındaki kısa açıklamalar okuyucuda mealin Kur'an olmadığı ve mütercimin Kur'an'dan anladıkları olduğu bilincini oluşturur.

• Türkiye'deki Kur'an mealleri, Kur'an'ın insanlara ulaştırdığı neticeleri insanlara ulaştırmıyor. Özellikle Kur'an'ın indirilmesinin temel gayesi olan tevhid ve şirk meselesi bunun başında gelmektedir. Allah şöyle buyurur:

الر كِتَابٌ اُحْكِمَتْ اٰيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ *اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اللّٰهَ اِنَّن۪ى لَكُمْ مِنْهُ نَذ۪يرٌ وَبَش۪يرٌ

"Elif, Lam, Ra. (Bu,) Ayetleri muhkem kılınmış, sonra hüküm ve hikmet sahibi ve her şeyden haberdar olan (Allah) tarafından birer birer açıklanmış bir Kitap'tır. Ta ki, Allah'tan başkasına ibadet etmeyin. Gerçekten ben, sizi O'nun tarafından uyaran ve müjdeleyenim." [55]

Ibni Abbas der ki;

كُلُّ مَا وَرَدَ فِي الْقُرْآنِ من العبادة فمعناهاالتَّوْحِيدُ

"Kur'an'da (Allah'a) ibadeti emreden bütün ayetlerin manası Tevhid'tir." [56]

Tevhid ve Şirk, sadece Allah'a ibadet, sadece Allah'a dua, ilah, Rabb, tağut, şirk, küfür, kafir, müşrik gibi kavramlar ile anlaşılabilir. Ancak günümüz mealleri bu hakikatleri karşılayacak nitelikte değildir. Allah'a ibadet, putlara ibadet, velilere ibadet, *'tapmak'* şeklinde terceme edilmekte ve Kur'an'ı okuyan insanlarda farklı anlamlar çağrıştırmaktadır. Tağut kelimesi ya açıklanmıyor ya da sadece *'Şeytan'* anlamına geldiği yazılıyor. Kur'an'da *'Kâfirler, Müşrikler'* ibarelerinin yerine *'inkâr edenler, Allah'a ortak koşanlar'* ibareleri konuluyor.

Açıklamalı meallerin yapılması bu problemi ortadan kaldırabilecek çözüm yollarındadır.

Burada belirtilmesi gereken başka bir konu ise; her Müslümana Kur'an'ı anlayabileceği çalışmalar yapması ve Arapça öğrenmesinin gerekli olduğudur.

İmam Şafii der ki;

'Her Müslümana gücünün ulaştığı ölçüde Arap lugatini öğrenmesi gereklidir. Ta ki, Kelime'i Şehadeteyn'e şahitlik etsin, Arapça dili ile Kur'an'ı tilavet etsin, kendisine farz kılınan tekbirden, kendisine emredilen tesbihten, teşehhüd dualarından ve bunun dışındaki zikirlerden okuyabilsin, nutketsin. Allah'ın kendisi ile nübüvveti sonlandırdığı Peygamberin ve son kitabın dili kıldığı Arapçayı öğrenmesi kişi için büyük bir hayırdır.' [57]

Bir sonraki yazımızda Rey ile Tefsir yapmak ve Kur'anı tevil etmek meselelerini incelemekle Ulumu'l Kur'an'a has olan meseleleri anlatmaya devam edeceğiz.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun...

54. *Menahilu'l İrfan, 2/133.*

55. *11/Hud, 1*

56. *Tefsiru'l Beğavi, 1/93 (Daru İhya et-Turas el-Arabi baskısı)*

57. *er-Risale, 1/47. (İmam Şafii, Mektebetu'l Halebî)*

ŞİİR

Hak Batılı Parçalar

Küffar ekti kalplere, cehlin mürekkebini
Hasat vakti biçtiler, Nemrutların zehrini
İbrahim-i çağrıya yaktılar ateşleri
Kazmaya başladılar ateşten hendekleri

Hevasına tabi olan sihirbazlar gelse de
İnsi, cinni şeytanlar hep desiseler düzse de
Firavun ve askerleri kılıçları çekse de
Boğulacak hepsi bir gün hakikat denizinde

Yakalanır küfür bir gün günahlar perçeminden
Hak, batılı parçalar işte o gün beyninden
Gözleri yere doğru çakılacak zilletten
El ısırır yüz çeviren, İbrahim-i milletten

Filizlenir, küfre göğüs germek için Yusuflar
Kurulsa da her tarafta kapkaranlık zindanlar
İbadetgâh olur bize, atsanız da kuyular
İlim yuvasına döner telle çevrilmiş surlar

Ey muvahhid sakın ha! Aldanma tuzaklara
Sabır, ihlas azıktır, sana cennet yolunda
Göğüsle sen pes etme, bu davayı gururla
Huriler seni bekler cennetin otağında

Baş ağrılarını ağrıkesici ilaçlarla kesmeye çalışmak kısa dönemde bir rahatlama sağlasa bile esasında çözüm değildir. Ağrıya sabredip ağrı kesici alınmazsa beyin ve bağışıklık sistemi görevini tam olarak yapabilir ve vücudun hangi probleminden kaynaklanan bir baş ağrısı ise ona yönelik gerekli işlemleri yapar. Ağrıkesiciler alındığında; ilgili organ ile beyin arasındaki bağlantı sağlanmamış olur.

Baş Ağrı Tipleri

Dr. Seyfullah İSLAM
seyfullahislam@tevhiddergisi.net

Hamd Allah'a, salât ve selam Rasûlü'ne olsun.

Bir önceki yazımızda baş ağrılarını; beyin ve beyin dışı sebepler diye kabaca iki sınıfa ayırıp, beyin kaynaklı olanları değerlendirmiştik. Bu yazımızın ise esasını beyin kaynaklı olmayan baş ağrıları oluşturacak. Özellikle hekimlerin çoğunlukla göz ardı ettikleri ve suistimal ettikleri bir-iki noktadan bahsetmiş olacağız biiznillah.

Beyin kaynaklı olmayan baş ağrıları, beyin kaynaklı baş ağrılarına nazaran daha sık gözükmektedir. Beyin kaynaklı olmayan baş ağrıları nörologlar tarafından daha çok şu şekilde değerlendirilir: Bunlar; gerilim tipi, migren, küme tipi, trigeminal nevralji gibi baş ağrılarıdır.

Gerilim tipi baş ağrıları genelde strese bağlı, günün sonunda yorgunluk ve kasların yanlış kullanımı ile vücudun yorulması gibi durumlardan kaynaklanan ve çok sık gözüken bir baş ağrı tipidir.

Migren sebebi bilinmeyen ve tedavisi olmayan zonklayıcı tarzda olup bulantı yapan ve göze vuran, ataklar şeklinde gelen bir ağrı tipidir.

Küme tipi baş ağrıları çok nadir gözüken ama şiddeti diğer ağrılardan daha fazla olan %60'ı, 70'i diş/çene kökenli olan ağrılardır.

Trigeminal nevralji ağrıları, yüzde bulunan trigeminal sinirden kaynaklanan ağrılardır, bunlar özellikle şakaklarda ve yüzde elektrik çakmaları gibi 1-5 saniyelik olup geçmektedir.

Baş ağrıları bir ayın 15 gününden fazla olursa kronik tip baş ağrısı denmektedir. Bunlarla beraber; yüksek tansiyon, enfeksiyonlar (sinüzit, kulak iltihabı, göz, boğaz enfeksiyonları gibi) ve uyku düzensizliği, yeme bozukluğu ve kafaya takılan düşüncelerden kaynaklanan baş ağrıları görülebilmektedir.

Toplumda migren tanısı konulup ilaç başlanan insanların sayısı azım-

sanmayacak kadar çoktur. Migren hastalığı beyin damarlarının genişlemesi sonucu oluşan ağrıdır ve migren tanısı sadece hastanın ağrısını tarif etmesiyle konmaktadır. Çekilen emar (M.R.) veya filmler diğer baş ağrısı yapan durumları dışlamak için çektirilir. Hastanın *'Başım zonkluyor ve karanlıkta daha rahatım, bazen de bulantım oluyor, gözüme de vuruyor'* gibi birkaç durumu söylemesi ile migren tanısı konulup, beyin damarlarını daraltan ilaçlar başlanmaktadır.

Sinüzit baş ağrıları kafatasında bulunan sinüs boşluklarının iltihaplanması sonucu oluşan ağrıdır. Sinüslerde iltihabın basıncına bağlı ağrı oluşmakta ve sürekli bu boşluklardan genize bir akıntı olmaktadır. Geniz akıntısı çoğu zaman yoğun balgamdan dolayı hastada bulantılara hatta balgamlı kusmalara sebep olmaktadır. Sinüzitte ağrıların zonklayıcı olması, özellikle alın kaslarını etkilediği için başın diğer kısımlarında da uzun dönemde ağrı olabilmektedir. Basit bir kronik sinüziti olmasına rağmen kendisine migren tanısı konup migren ilaçları kullanan insanların sayısı bir hayli çoktur.

Aslında Baş Ağrıları...

Beyinde her organa ait bir merkez vardır. Bu organlarda oluşan problemler organdan beyine sinirler aracılığıyla iletilir. Beyin bu durumda sinyalleri gruplara ayırarak detaylı bilgiler şeklinde bağışıklık sistemine gönderir. Bağışıklık sisteminin bir koruma ve iyileşme programı hazırlamasını sağlar.

Genel olarak baş ağrılarının sebebi vücudun herhangi bir rahatsızlığa gösterdiği ve beyine *'bende bir problem var'* diye sinyal vermesidir. Baş ağrılarını ağrıkesici ilaçlarla kesmeye çalışmak kısa dönemde bir rahatlama sağlasa bile esasında çözüm değildir. Ağrıya sabredip ağrı kesici alınmazsa beyin ve bağışıklık sistemi görevini tam olarak yapabilir ve vücudun hangi probleminden kaynaklanan bir baş ağrısı ise ona yönelik gerekli işlemleri yapar. Ağrıkesiciler alındığında; ilgili organ ile beyin arasındaki bağlantı sağlanmamış olur. Beyin yapması gereken ilgili organın problemi ile mücadele edebilmesi için bağışıklık sistemini devreye sokmak veya vücudun ihtiyaç duyduğu bir takım hormonları artırmak/azaltmak gibi işlemleri yapmamış olacağından zamanla hem hastalık ilerlemeye devam eder hem de bağışıklık sistemi gittikçe zayıflar. Bunun yanı sıra alınan ağrıkesicilerden başta böbrek olmakla beraber karaciğer, mide, bağırsak, vs. kötü etkilenir.

Göz ardı edilen baş ağrı sebepleri; Uzun süreli oksijensiz kalma (burun eğrilikleri, burun tıkanıklıkları), kabızlık, idrar tutma, açlık, susuzluk, uykusuzluk, böbrek, karaciğer hastalıkları, yanlış yeme alışkanlıkları, yediklerimizin kalitesizliği (G.D.O. ve koruyucu madde kullanıldığı için ambalajlı ürünler), obezite, sigara, alkol, Allah'ın haram kıldığı her şey göz ardı edilen en sık baş ağrı sebeplerindendir.

Tedavi ve Öneriler

Baş ağrısına sebep olan hastalığı tedavi etmek en köklü çözümdür.

Uykusuzluk, açlık, idrar tutma, yorgunluk, stres gibi durumlarda bunları giderme yoluna gidilir.

Sinüzit tedavisi için antibiyotik kullanmak sadece geçici bir çözüm sağlar. Burun deliklerine bir şırınga yardımıyla tuzlu su (kaya tuzu tercih edilmeli) verilerek diğer burundan iltihabın boşaltılması sağlanır. Bu şekilde her iki buruna sinüsler temizlenene kadar uygulanmalı. Bu 3-4 ayda bir yapılarak tekrarlanır.

Kafa derisine parmak uçlarıyla masaj yaparak oradaki kanlanma artırılabilir. Açık havada 3-5 dakika nefes egzersizleri (burundan yavaş yavaş ve sakin bir şekilde çekilen nefes tutulabildiği kadar tutulur, ağızdan aynı şekilde yavaş ve sakince verilmekle) yapılır. Bu şekilde beyin oksijenlenmesi ve beyne giden kan akışı arttığı için baş ağrılarında bir rahatlama görülür. Hacamat ve sülük tedavisi de çoğu zaman fayda sağlamaktadır.

Ağır ve yağlı yemeklerden sonra oluşan baş ağrılarına aynı zamanda bulantı eşlik ediyorsa mutlaka kusma yoluna gidilmesi gerekir. Kusabilmek için bir bardak limonlu su veya limon sıkılmış maden suyu içmek kusmayı sağlar. Hala kusma sağlanamadıysa, karbonat tozu koyduğumuz sudan 2-3 yudum içmek kusmak için yeterli olur.

Özellikle yeme, içme ve günlük yaptığımız işlerimize besmele ile başlamaya özen göstermeli, yemekler iyi çiğnenmeli ve yenilen yemekler tam sindirilmeden diğer öğüne başlanmamalı. Ayrıca serin bir cacık yemek, reyhan, lavanta, nane, biberiye koklamak veya ezerek biraz bal ile karıştırıp şakaklara ve alına sürmek baş ağrılarını hafifletebilir.

Sözümüzün sonu; âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti

Ömer AKDUMAN

Kitabı okuduğunuz da İslam medeniyetinin güzelliğini görüp hayret edeceksiniz. Böylesi bir dönemin özlemini yaşayacaksınız. Günümüze bakacak, insanlığın içerisinde olduğu bataklığa rağmen başka kapılarda dolaştığına hayıflanarak şahit olacaksınız

Kitap: Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti

Yazar: Ebu'l Hasen en-Nedvi

Yayınevi: Kayıhan Yayınları

Son yüzyıllarda karşımızda zulüm ve fesadın her türlüsüne bulaşmış bir dünya görüyoruz. Başta İslam coğrafyaları olmak üzere dünya bir şeylerin özlemini çekiyor. Bazı kaybedilen değerlerin farkına varılmış ve çözüm arayışına girilmiştir. 1978 Fransız ihtilali de dâhil olmak üzere atılan birçok adım kaybettiği bazı değerleri dünyaya tekrar kazandırmak içindi.

Muhammed Mustafa *sallallahu aleyhi ve sellem* gönderilmeden evvel dünya yine kan ağlıyor ve El-Hakk olan Allah'a şirk koşuluyordu. Mazlumların haykırışları yüreği taş gibi olmuş duygusuz cesetlere çarparak tekrar zulüm olarak mazlumlara geri dönüyordu. Kadın hayvan kabul ediliyor, açılıp saçılmadan kimsecikler kadına değer vermiyordu. En fazla kadınlara değer verenler onları bir meta gibi kabul edenlerdi. Allah'ın göz aydınlığı olarak verdiği kız çocukları da diri diri gömülüyordu. İnsanlık güç ve iktidar sahiplerinin istekleri ve arzuları uğruna feda edilmekteydi.

Mekke'de bir tevhid daveti yükselince kalplerinde hayat olanlar bunun tüm yönleri ile gerçek bir kurtuluş oluğunu bilmişlerdi. İşte bu dönemde tohumları atılan İslam asr-ı saadetler/mutlu çağlar yaşatmıştı insanlığa. İnsana değer verilmişti. İnsanı insanlığında bırakmış Allah'a hakkı teslim edilmişti. Ta ki tekrar insanlar eski cahiliyyelerini İslam'da ihya edinceye kadar.

İslam medeniyetini yüceltenin cesaret ve şahsi sorunlardan geçmek olduğunu göreceksiniz. Kendi nefsini aşmış liderlerin ve tebaanın tarih yazdığını müşahede edeceksiniz. Çöküşümüzün hemen tek sebebinin de korkaklığımız veya şehvetlere esaretimiz olduğuna bizzat şahit olacaksınız.

Şu yüzyıllarda insanlığın içerisine girdiği buhrandan bir kurtuluş yolu yok mudur? Elbette, yaşandığı dönemde etrafına adalet saçan İslam güneşi en güzel çözüm ve kurtuluş yoludur. Peki, zayıflamış ve hatta çökmüş olan şu İslam medeniyetini nasıl tekrar gün yüzüne çıkarabiliriz? Özelde batı hayranlığı uğruna insanlıktan çıkmış İslam âlemini ve genel olarak da tüm insanlığı İslam'ın pak medeniyetine nasıl eriştirebiliriz?

Kuran, sünnet ve selefin anlayışını iyi kavrayıp özümsedikten sonra bu doğrultuda çağımızın bataklığına bir çözüm bulmalıyız. Ancak bu çözümlerin özel çözümler olması gerekir. Genel bazı değerlendirmelerle, vakıamızı tam olarak değerlendirmeden köklü bir çözümün olması oldukça zordur. Bu nedenle asımızda ıslahatçı kimlik ile tanınmış olan ve İslam'ın çözüm yolu olduğuna inanan kanaat önderlerine, İslam düşünürlerine yönelip sundukları çözüm önerilerini değerlendirmek gerekir. Bu düşünürlerin çözümleri değerlendirilmelidir. İtikad birliğimizin olması şart değildir.

Tanıttığımız bu kitap, asrın sorunlarını dert edinmiş bir yazarın kaleminden çıkmıştır. Cahiliye dönemlerini ve karanlığını bize sunduktan sonra İslam'ın ve getirdiği yüce değerlerin nurunu/aydınlığını bizlere sunacak. İslam medeniyetinin çöküş evrelerini ve son olarak Avrupa (me)deniyyetini, insanlık üzerindeki yıkıcı etkilerini bize anlatacaktır. Kitabı okuduğunuz da İslam medeniyetinin güzelliğini görüp hayret edeceksiniz. Böylesi bir dönemin özlemini yaşayacaksınız. Günümüze bakacak, insanlığın içerisinde olduğu bataklığa rağmen başka kapılarda dolaştığına hayıflanarak şahit olacaksınız. İslam medeniyetini yüceltenin cesaret ve şahsi sorunlardan geçmek olduğunu göreceksiniz. Kendi nefsini aşmış liderlerin ve tebaanın tarih yazdığını müşahede edeceksiniz. Çöküşümüzün hemen tek sebebinin de korkaklığımız veya şehvetlere esaretimiz olduğuna bizzat şahit olacaksınız. Hatta bedenin ihtiyaçlarına verilmesi gereken önemden daha fazlasının ruha verilmesi gerektiğine de.

teuhid

- MEDYA -

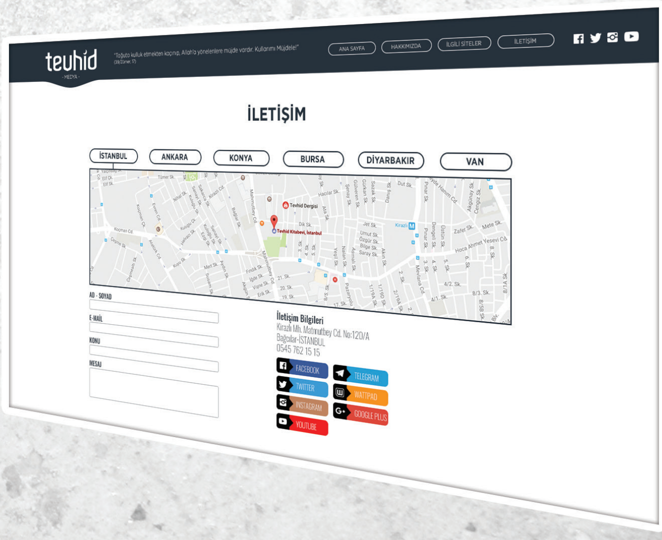
Sitemiz

Çok Yakında!

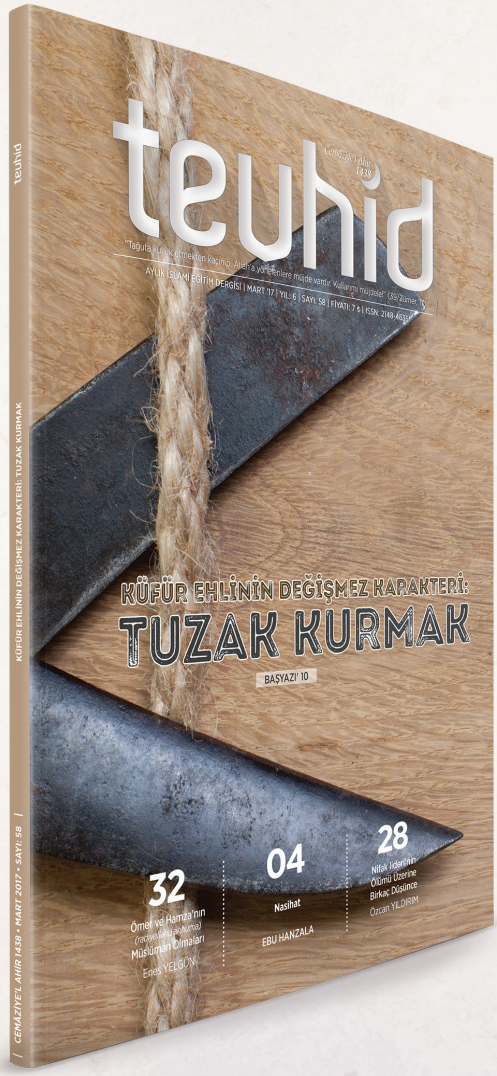

tevhidmedya.net

“Tağuta kulluk etmekten kaçınıp Allah’a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı Müjdele!”
(39/Zümer, 17)

tevhid

MOBİL UYGULAMA

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİDİ GÜNDEM

RADYO TEVHİD

ISSN 2148-4635
9 772148 463504

ABONELİK İÇİN
info@tevhiddergisi.net
www.tevhiddergisi.net
0545 762 15 15